

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS * APRÍL * KWIECIEŃ 1997 * Č. 4 (467) * CENA 1 ZŁ

Vystúpenie koledníkov z Podvľka na tretom ročníku pekného kultúrneho podujatia Fašiangy - Ostatki '97 v Krempachoch. Podrobnejšie o tomto podujatí na str. 16-17.
Foto: J. Špernoga

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 32-66-04, 33-09-41
tel./fax: 34-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:

JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik, Jozef Pivovarčík
Spoleczne kolegium doradcze:

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,
Anton Pivovarčík

Skład:

Redakcia Život
Łamanie i druk:

Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto: BDK w Lublinie
II/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma można zacząć
w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1 zł
półrocznie - 6 zł
rocznie - 12 zł

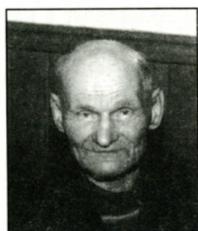
Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.
Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

V ČÍSLE:

Sväty otoc opäť v Poľsku	2
Malí Ostrisovania ožívajú.....	3
Z pravej strany Bialky	4
Z krajanskej poézie	5
Na návšteve v Posklí.....	6
Pamätník z mladosti	8
Zo spomienok kanoniera	9
Môj najkrajší deň...	10
V slovenskej škole	11
Vývoj severnej hranice na Spiši	12-13
Jarné šibalstvá	14
Krátko zo Spiša a Oravy	15
Fašiangy - ostatki v Krempachoch	16-17
Poviedky na voľnú chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa...	32

AKO SME ZAČÍNALI...

JÁN
BACHLEDA
z Jurgova

Slovenský duch vládol v Jurgove od ne pamäti, aj keď na politickej mape sveta Slovensko celé stáročia nefigurovalo. Slovákom v poľsko-slovenskom pohraničí sa žilo veľmi ťažko, najmä keď sa časť Spiša a Oravy po prvej svetovej vojne dostala k Poľsku. Vtedajšie vládnuce kruhy nevideli priestor pre činnosť národnostných menšíň, ba nezriedka ich existenciu popierali. Preto, aj keď už vtedy isté snahy k vytvoreniu krajanskej organizácie existovali, nemohlo k tomu dôjsť.

V roku 1939 sa Jurgov spolu s ďalšími spišskými obcami vrátil k vtedajšej Slovenskej republike. Naša situácia sa neporovnatelne zlepšila. Začala sa rozvíjať kultúrna a náboženská činnosť. Veľký krok dopredu urobilo najmä slovenské školstvo, keď bola v obci otvorená meštianska škola. Ja som však musel narukovať na vojenčinu a bojoval som v Slovenskom národnom povstani. Po potlačení SNP som sa dostal do nemeckého zajateckého tábora vo Falingbostel nedaleko Hanoveru. Po návrate do rodnej obce vtedajšia slovenská samospráva už ustupovala. Boli sme opäťovne pripojení k Poľsku. Mnohí, najmä starší krajania, dlho verili, že sa povojnové usporiadanie predsa len zmení, ale tak sa nestalo.

Ked' nastali pokojnejšie časy, krajania z Jurgova začali prípravy na založenie Spolku. Kdesi v lete 1947 vznikol prípravný výbor, ktorý dočasne usmerňoval krajanskú činnosť v našej obci. Krajania sa scházali na rôznych miestach, no najčastejším miestom stretnutí bola bývalá urbárska krčma, ktorú viedol otec dnešného predsedu Spolku - Ján Čongva. Onedlho, na riadnej zakladateľskej schôdzke, ktorej som sa zúčastnil aj ja, bol za prvého predsedu MS zvolený tunajší stolár, Martin Tibor. Druhým predsedom bol Jakub Rusnák a tretím Vojtech Mačíčák. Za jeho predsedovania bola zriadená aj naša dnešná pekná klubovňa. V mnohých oblastiach sa nám spolková činnosť darila, žiaľ, mali sme aj neúspechy. Napríklad školskym úradom sa v 60. rokoch takmer podarilo zlikvidovať výučbu slovenského jazyka. Totiž naše deti na jej vyučovanie museli chodiť až do Čiernej Hory. Našťastie situácia sa neskôr zlepšila a dnes, ako viem, hodiny slovenčiny navštěvuje asi polovica všetkých žiakov.

V súčasnosti sa pravdaže veľa zmenilo. Máme svoj krajanský časopis, ktorý vychádza v slovenčine, jazyku našich predkov. Dnes v rámci demokratických premien

majú Slováci väčší priestor pre sebarealizáciu ako pred poľstoročím. Samozrejme musíme vždy počítať s prekážkami, ktoré nám kladú naši nepriaznivci. Treba sa však nad ne povznieť a prekonávať ich, a to by som krajanom pri poľstoročnom jubileu nášho Spolku zo srdca žadal.

JÚLIUS
PAVLÁK
z Dolnej Zubrince

Prvé snahy o založenie Spolku Čechov a Slovákov na Orave sa začali rodiť v mysli krajanov hned po skončení 2. svetovej vojny. Po šiestich rokoch sme sa znova dostali k Poľsku, s čím sa mnohí naši ľudia nemohli ani nechceli zmieriť. Začali sa preto organizovať, a robili zoznamy Slovákov. U nás sa zapísalo vyše 95% všetkých obyvateľov obce. K hlavným organizátorom krajanského hnutia u nás patrili môj švagor Eugen Kott, Ján Kovalík, prvý predseda MS a neskorší predseda OV na Orave, Ignáč Kulaviak a Eugen Kulaviak, ktorého sme neskôr vyбрали za richtára, Vendelín Bosák, František Baláž a ďalší. Spomínam si, že prvé stretnutia sa konali potajomky vo večerných hodinách, pretože milícia mala oči v sade. Krajania sa scházali u Kovalíka, Eugena Kotta a niekedy aj v okolí obce, v lese, či pri rieke. Niekoľkokrát, ako viem, boli aj v Hornej Zubrici za Jánom Soľavom, kde sa konalo aj tajné stretnutie s vtedajším československým konzulom v Katoviciach Dr. Matejom Andrášom. Veľký význam mal najmä stretnutia s inými krajanmi v Jablonke, ktorá sa stávala centrom nášho hnutia na Orave. Delegácia krajanov z Oravy, ktorej členmi boli o.i. Ján Kovalík, Eugen Kott a Andrej Cisárik navštívila konzula aj v Katoviciach. Na túto cestu sa skladali mnohí krajania. Peniaze u nás zbierané o.i. Vendelín Bosák. Za konzulom išli s nádejou, že sa podarí ešte zvrátiť situáciu, v ktorej sme sa na Orave a Spiši ocitli, t.j. pokúsiť sa o návrat ku Slovensku. Hoci sa táto túžba už splnila neľahko, podarilo sa vytvoriť krajanskú organizáciu - náš Spolok, ktorý bol založený v roku 1947. Rozbehla sa bohatá kultúrno-spoločenská činnosť, vznikali klubovne, slovenské školy, a aj v kostole sme mali slovenskú omšu, ktorá sa striedala s poľskou. A teraz, po uplynutí 50. rokov, máme slovenskú omšu na Orave len v Jablonke. Vtedy u nás hral na organe a spieval po slovensky Ján Mšal z Hornej Zubrince.

Veľkú pomoc v kultúrnej činnosti nám poskytli slovenskí učitelia. Pamäťom najmä

na Jána Krča, ktorý ma štyri roky učil, Annu Budejovú a Michala Ďurána. Eugen Kott spolu s Vendelínom Pavlákom v roku 1949 založili v obci divadelný súbor. O rok neskôr vznikla aj krajanská klubovňa. Pre deti sa v roku 1949 zorganizoval pekný výlet do bývalého Československa, skrátka činnosť bola pestrá a príťažlivá pre všetkých.

Odvtedy uplynulo už 50 rokov, ale Slováci na Orave nadálej existujú. V súčasnosti by bolo potrebné upriamíť pozornosť na mládež, získať ju pre krajanské hnutie, čo by malo byť prvoradou úlohou nielen miestnych skupín, ale aj ústredného výboru Spolku.

SILVESTER
KURNÁT
z Novej Belej

Prežil som trojnásobnú zmenu hranice na Spiši. Po každej sa menil aj náš život. Do prvej svetovej vojny sa v našej škole učilo po maďarsky. Ešte dnes si niektoré slová pamäťam. Potom sa vyučovalo po poľsky, neskôr po slovensky, a zase po poľsky. Napriek týmu zmenám sme si v kostole dlhé roky udržali slovenčinu. Pamäťam sa, že v dvadsiatych rokoch, už po príčlenení Spiša k Poľsku, sme na omšiach spievali slovensky. Vtedy v našom kostole hrával organista J. Grapa a jeho syn Paľko. Veľkú zásluhu na udržaní našej materčiny v náboženskom živote mal knaz František Móš. Mám dojem, že ľudia boli vtedy oveľa tolerantnejší, ako dnes. Spomínam si na jednu udalosť, asi z roku 1936, keď k nám prišla na dlhšie obdobie skoro stočenná skupina poľských vojakov. Samozrejme každú nedelu chodili do kostola. Raz knaz Móš, asi kvôli ním, povedal kázeň po poľsky. Bol veľmi prekvapený, keď po omši došiel za ním dôstojník a povedal mu, že slovenčine dobre rozumie, preto môže ďalej kázať po slovensky. Vojaci si knaza Móša veľmi vážili. Pamäťam sa, ako ho s veľkou úctou viedli pod baldachýnom počas procesie na Božie Telo. Na tieto vzrušujúce chvíle nikdy nezabudnem...

Po prvýkrát národnostný spor prepukol u nás po vojne, keď bezpečnostný úrad zaťkal knaza Móša. Bol to ťažký úder zasadnený novobelským Slovákom. Nič nepomohli protesty. Onedlho situáciu veľmi zostrilo vyčínanie bandy Ogňa, ktorého sa dnes niektorí pokúšajú ospravedlniť. Zavraždenie našich štyroch krajanov sa však nedá ničim ospravedlniť!

Napriek týmu nepokojným časom sa krajania začali organizovať. Ako si dobre pamäťam, prvé neformálne stretnutia sa konali ešte u Jána Štureka, ktorý neskôr zahy-

nul z rúk oddielu „Ogňa“. Dve neveľké izbičky v jeho dome boli zaplnené do posledného miesta.

Miestna skupina SSP v Novej Belej vznikla v roku 1947. Na zakladateľskej schôdze bol za prvého predsedu zvolený Alojz Kalata. Po ňom funkciu predsedu prevzal Jozef Majerčák. Nemali sme žiadne problémy s členskou základňou. Krajania veľmi ochotne vstupovali do našej organizácie. Možno povedať, že nám všetko dobre fungovalo až do 60. rokov, kedy v obci prepukol vázny spor o slovenské bohoslužby. Totiž podľa 2 vatikánskeho koncilu sa liturgia začala odbaňovať v národných jazykoch. Žiaľ, cirkevná vrchnosť „zabudla“ túto otázku vyriešiť v prospech národnostných menšíň, teda aj nás. Na to sme museli čakať ešte takmer 20 rokov. Ja si myslím, že do budúcnosti sa v roku nášho jubilea môžeme pozerať predsa len optimisticky.

**JOZEF
PÁLENÍK**
z Jablonky

Ja sa na začiatky krajančekého hnutia nepamätam, ale o niektorých otázkach viem z

rozprávania môjho otca Jána Páleníka, ktorý patril k zakladateľom miestnej skupiny i oravského obvodu v Jablonke. Tu sa zbiehali všetky „nitky“ nášho hnutia. Richtárom v Jablonke bol vtedy Karol Páleník, ktorý určitú dobu plnil aj funkciu predsedu MS. Jeho manželka žije v súčasnosti v Námestove. Z jablonských organizátorov Spolku treba spomenúť najmä Alojza Šperláka, tajomníka OV Spolku, Ignáca Kašpráka, Antona Baligu z Matonô, Antona Sončeka, Jána a Eugena Paniakovcov, Antona Sobíraka a Alojza Greláka, v dome ktorého bola neskôr prvá klubovňa. Krajania sa tam už skôr schádzali. Otec často býval mimo domu. Chodil totiž na stretnutia, na ktorých debatovali nielen o Spolku, ale aj o budúcom rozvoji kultúrno-výchovnej činnosti, slovenskom školstve a podobne. Prvoradým cieľom však bolo založenie krajančeké organizácie. Z toho dôvodu sa delegácie krajanov niekoľkokrát stretli aj s vtedajším československým konzulom v Katoviciach Dr. Matejom Andrásom. Ich cieľ sa splnil v roku 1947. Rozbehli všestrannú krajančekú činnosť. Po dedinách sa zakladali miestne skupiny, vznikali krajančeké klubovne, slovenské školy, súbory a divadelné krúžky, ktoré viedli slovenskí učitelia. Veľa záslužnej práce vykonal najmä Alexander Kniežacký. Spomínam si aj na ďalších - Klocháňa a neskôr A. Jedličku (teraz pôsobí niekde v Čechách ako knaz), K Žižkovú, M. Kozákovú

a Juričkovú, ktorí prišli učiť do jablonského slovenského lycea. Treba zdôrazniť, že ked' krajania presadili v roku 1951 založenie slovenského lycea, bola to veľká radosť a nás úspech. Ved' bolo a doteraz je jediným na celej Orave a Spiši, kde sa ešte stále vyučuje slovenčina, aj keď už len ako predmet. Otec sa stal školníkom a pracoval aj po vybudovaní nového lycea až do roku 1967. Ja a moji súrodenci sme tiež študovali na tomto lyceu. Ja som sa neskôr stal učiteľom. Pôsobil som v Pekelníku, odkiaľ som prešiel do Chyžného, kde učiteľujem podnes. Snažíme sa v deťoch rozvíjať lásku ku Slovensku, vlasti ich rodičov a starých rodičov, organizujeme výlety po rodiskách slovenských spisovateľov a básnikov, deti chodia do táborov na Slovensku a pod. Naše deti sa slovenčinu učia radi, v čom vidíme záruku, že sa neskôr zapoja do kultúrnej či inej činnosti v Spolku. Ved' napr. v 6. až 8. triede máme 9 dievčat a 8 chlapcov, ktorí vystupujú so súborom Rombaň, kde majú v programe aj slovenské piesne a tance. Jedna z našich bývalých žiačok Anna Lenčovská (rod. Capiaková) je učiteľkou slovenčiny v škole č. 2 v Jablonke a rozvíja vzťah detí k vlasti svojich predkov - Slovensku. Myslím, že o budúcnosť sa báť nemusíme.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JOZEF PIVOVARČÍK

SVÄTÝ OTEC OPÄŤ V POĽSKU

V dňoch od 31. mája do 10. júna tohto roka sa uskutoční už šiesta pút' pápeža Jána Pavla II. do Poľska. Bude to najdlhšia cesta sv. Otca do svojej vlasti a jednou z najdlhších, aké vôbec absolvoval za svojho pontifikátu. Jej program je veľmi pestrý a náročný. Pápež začne svoju pút' v sliezskom meste Vratislav, kde sa o.i. stretnie s predstaviteľmi iných cirkví v Poľsku a zúčastní sa rokovania Medzinárodného eucharistickeho kongresu. Po dvoch dňoch pobytu vo Vratislavi pápež 2. júna navštíví až tri mestá: Legnicu, kde slávnostne požehná tamojší obraz Panny Márie z Krzeszowa, potom Gorzów Wielkopolski a vo večerných hodinách Hnezdno, kolišku poľskej štátnej, kde vyvrholí prvá časť návštevy. V utorok 3. júna v tamojšej katedrále navštíví relikvie sv. Vojtechu a odslúží slávnostnú sv. omšu pri príležitosti tisícročia jeho mučeníckej smrti. Svoju účasť na slávosti ohlásili niekoľkí prezidenti: Poľska - A. Kwaśniewski, Čiech - V. Havel, Slovenska - M. Kováč, Maďarska - A. Göncz, Nemecka - R. Herzog. Taktiež v utorok popoludní navštíví sv. Otec Poznaň, kde sa na námestí A. Mickiewicza stretnie s mládežou. V stredu 4. júna odcestuje Ján Pavol II. do Kalisza, kde v kostole sv. Jozefa odslúži sv.

omšu. V poobedňajších hodinách zavíta do známeho pútnického mesta - Čenstochovej, kde sa pomodlí pred zázračným obrazom Panny Márie a z Jasnej Hory pozdraví pútnikov. Vo večerných hodinách odletí do Zakopaného. Nasledujúci deň - štvrtok, má sv. Otec vyhradený pre seba a odpočinok. V tento deň nebude mať žiadne oficiálne stretnutia. Ako sa dozvedáme, zakopianski hostitelia pripravili pápežovi niekoľko variantov pobytu v Tatrách. Nevieme, či bude zahŕňať aj výlet do slovenskej časti Tatier, ktoré kedysi ako knaz a neskôr ako krakovský biskup veľmi rád navštevoval. V piatok 6. júna pri skokanskom mostíku pri Wielka Krokiew v Zakopanom odslúži pre veriacich sv. omšu. Aj nasledujúci deň začne bohoslužbami v známom podhalskom pútnickom mieste - Ludźmierz. Predpokladá sa, že sa ich zúčastnia stovky veriacich nielen z Podhalia, Spiša a Oravy, ale aj pútnici zo Slovenska.

Z Ludźmierza odcestuje pápež do Krakova, kde sa v nedeľu stretnie s premiérom W. Cimoszewiczom a pred obedom na krakovských Błoniach bude celebrovať sv. omšu. Počas nej sa uskutoční kanonizácia bl. Jadvy, kráľovnej. Večer sa v kostole sv.

Any zúčastní oslav 600. výročia založenia Teologickej fakulty Jagelovskej univerzity. V pondelok 9. júna začne pápež bohoslužbami v kaplnke sv. Leonarda vo wawelskej katedrále a neskôr navštívi Rakovický cintorín, kde sa pokloní pamiatke svojich rodičov. Popoludní odletí do Dukly, kde sa pomodlí na hrobe blahoslaveného Jána z Dukly. Posledný deň pobytu sv. Otca v Poľsku bude veľmi napäť. Už ráno odslúži v Krosne sv. omšu, počas ktorej kanonizuje blahoslaveného Jána z Dukly, a neskôr vysväti nový kostol sv. Petra a Jána z Dukly. V poobedňajších hodinách sa pápež vráti do Krakova, odkiaľ okolo 19. hod. odletí do Vatikánu.(jp)

Slovenská republika zaviedla od 1. marca t.r. v medzinárodnej telefónnej prevádzke nové smerové číslo: **421**. Znamená to, že teraz je potrebné pri telefonovaní na Slovensko vyučiť čísla 00 **421**, smerové číslo mesta či obce a potom číslo toho, komu chceme telefonovať. Nahradilo sa tým doterajšie spoločné smerové číslo pre SR a ČR - 42. Nové smerové číslo pre Českú republiku je 420. (PK)

MALÍ OSTRISOVANIA OŽÍVAJÚ

Na stránkach Života dávame veľa priestoru o i.informáciám o krajanských kultúrno-spoločenských podujatiach. Píšeme o našich súboroch, divadielkach, tešíme sa, keď vystupujú a dosahujú úspechy. Chválime aktívne miestne skupiny a krajanov, ktorí nesedia so założenými rukami v očakávaní, že sa nich niekto druhý niečo zorganizuje či zariadi. Stále však nie sme s aktivitou mnohých spokojní, chýba nám v našom hnúti viacero mladých ľudí, ktorí by ho oživili. Mnohým je jasné, že z vynikajúcej, ale dávno minulej krajanskej práce sa stále čerpá nedá. Môže byť len odrazovým mostíkom k dnešku a k znovuoživeniu kultúry, zvykov a tradícií krajanov. Je však dobre, že to niektorí pomaly začínajú chápať. Dôkazom toho je snaha krajana Františka Harkabuza, ktorý už na sklonku minulého roka začal v skupinke detí zapalovať īskierku vztahu k hraniu na hudobných nástrojoch.

V roku 50. výročia založenia nášho Spolku chcú totiž vystúpiť s tým, k čomu sa pripravujú a v čom, myslím si, aj zočítvajú - v hraní. Krajan Harkabuz ako prvý pochopil nutnosť oživenia našej činnosti a zapojenia do nej práve mladých ľudí, ktorí môžu byť hodnými nástupcami svojich predchodcov. Skupinka žiakov z 5. až 8. triedy miestnej základnej školy - a nie sú to „slovenčinári“, lebo tento jazyk sa v obci už viac rokov nevyučuje - prichádza na skúšky v klubovni u pána Franeka trikrát v týždni. Zatiaľ sice nemôžno od nich očakávať zázraky, ale cvičia usilovne. Vidíme v tom predpoklad, že väčšina z tých, ktorí začali aj vytráva.

- Na prvé stretnutia mi chodilo 9 detí, a teraz pravidelnnejšie cvičia piati-iesti, ale tí sú „isti“ - hovorí pán Franek. Aj som si najprv mysel, že ich k husliam, base, či heligónke nepriiahnem, veď dnešná mládež má radšej populárnu hudbu ako īudovú, ale zatiaľ im to - musím zaklepať - ide.

Dnešnej mládeži ešte tak ponúknut hranie na gitare či nejakom klávesovom nástroji, alebo každodennú diskotéku, to by bolo v každej dedine, a nielen na Orave či Spiši záujemcov habadej. Ale v Harkabuze sa podujali na tú správnu, aj keď īažšiu cestu. Veď zachoval zvuk huslí, či heligónky (je vyrobená Jozefom Hlaváčkom z Loun), a naučiť sa na nich majstrovsky hrať, si vyžaduje nielen ochotu, námahu, ale aj talent a pre-dovšetkým pravidelné cvičenie.

- S tým máme zatiaľ - hovorí F. Harkabuz - trochu problémy. Nemáme totiž

Mladí muzikanti pod vedením F. Harkabuza počas nacvičovania

tolko nástrojov, aby som ich mohol deťom požičať aj domov, kde by mohli častejšie cvičiť. Ale musí sa aj to nejako vyriešiť...

Poznamenajme, že potrebné hudobné nástroje sú nedaleko, v Podsrní, odkiaľ si ich aj chcú požičať. Tamojšia kapela, ktorú kedysi viedol Jozef Bonk, teraz nefunguje. Dohoda by v tomto čase už mala byť realizovaná, a Malí ostrisovania - lebo takto sa pomenovali - budú môcť cvičiť aj doma.

- Na skúšky mi chodia tak chlapci, ako aj dievčatá - pokračuje pán František. Je to dobré, aj nie. Keby boli samí chlapci, venovali by sa len hre, a nie aj „slečnám“, a takto, keď pri nich len chvíľu nestojí, by bol koniec so skúškou. Začínajú sa vtedy prekárať, šantíť, no asi ako všetky deti...

Ťažké bolo deti, ktoré mali nástroje v rukách snáď po prvýkrát, naučiť základom hrania a dosiahnuť, aby si ich aj obľúbili! Z ich hrania som však nadobudol dojem, že to už majú za sebou, a že to, čo robia, ich naozaj aj baví. Pri hraní sú tak sústredení, akoby od toho mal závisieť īalší osud celého sveta. Sem-tam sa sice ešte musia pozrieť, ktorý gombík na heligónke treba stlačiť či ktoré struny na husliach pritisnúť, aby vydali práve ten tón, ktorý treba, ale je to len otázka času a pravidelného cvičenia. Je až radosť na nich pozerať, keď hrajú. Najskôr sice trochu nesmelo, ale postupne znie melódia už tak naozaj. V repertoári majú zatiaľ pesničky Hlboká studnička a Orava, Orava, ktoré sú zrejme akousi „klasikou“ na začiatok, ale ako mi povedali, postupne sa naučia aj īalšie. Časom chcú doplniť aj spev, ale všetko má svoj čas. Pri hraní mali na hlavách vķusné čierne klobúčiky, ktoré sú časťou tradičných oravských krojov, v ktorých budú vystupovať už naživo - pred publikom.

Predstavme teda naše hudobné nádeje aj menovite. Barbora Kierpiecová, hrajúca na husliach, je žiačkou 7. triedy, a pripomínam, že je aj úspešnou „maliarou.“ Jej prácu vo výtvarnej súťaži Žvota '96 Moje najkrajšie zákutie, naša porota vyzdvihnutila ako jednu z najlepších. Tomáš Sonček z 5. triedy hra na husliach a jeho brat Lukáš (siedmak), na heligónke. Dávid Rapáč (piatak), vnuk predsedu MS v Harkabuze Romana Rapáča, skúša hranie na base i na heligónke, Agneša Kierpiecová hra na husliach, a Halina Ratulowská (obe ôsmačky), zase na base.

Ako mi povedal ich kapelník, práca s defmi je ozaj náročná a vyžaduje si zanietenie a samozrejme tak prepotrebny čas. Hoci ho nemá príliš veľa, veď chodí do zamestnania a navyše je aj veliteľom miestnych požiarnikov, práca s mládežou je aj určitou relaxáciou. Kolkokrát príde unavený a nemá už ani chuť sadnúť si pred televízorom. Ale keď na skúšku prídu deti a chcú hrať, hned je všetko iné. Na tvárich zverencov F. Harkabuza, ktorí zo dňa na deň lepšie a istejšie hrajú, som si všimol úsmev spokojnosti. Baví ich to, čo robia, a to v īloveku, ako sa hovorí - „dobija všetky vybité batérie.“ Malým hudobníkom a ich kapelníkovi prajeme veľa radosti z hry, a už dnes sa tešíme na prvé verejné vystúpenie Malých ostrisovanov. Nech to, čo robia, povzbudí aj iné deti našich krajanov. Nech je dôkazom pre tých, ktorí stále čakajú, že sa veci akosi samé pohnú dopredu, že všetko sa dá, len treba chcieť. Bodaj by podobných príkladov bolo oveľa viacej, a o budúcnosť sa báť nemusíme.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

V centre obce

Jedna z belianskych ulíc

Z PRAVEJ STRANY BIAŁKY

Do Novej Belej sa dá pohodlne prísť z troch strán - od Tribša pozdĺž rieky Białky, od Nového Targu a od Krempách. Pri každej z týchto prístupových cest stojia už tradične - v neveľkej vzdialnosti od obce - zachovalé, pekne vymaľované kaplnky. Ako nám poviedali niekol'ki starší krajania, pripisuje sa im priam magická moc, chránia totiž obec pred nešťastím. Vraj Novobel'ania sa mohli o tom už viackrát presvedčiť.

Nová Belá nie je príliš veľkou, ale veľmi starou obcou, ktorá podnes zachovala dávny, zaujímavý systém zástavby, čím sa odlišuje od iných spišských obcí. Všetky obytné domy - staršie, ale aj tie novšie, sú vždy obrátené priečelím k ulici. Za nimi sú vždy maštale, a ďalej stojia, skoro v rovnom rade - stodoly. Domy tvoria typickú ulicovku. Zástavba je veľmi hustá, preto nečudo, že Novobel'ania sú veľmi ostražití. Väčšina obyvateľstva sa zaobera poľnohospodárstvom. Viacerí však,

aby si privyrobili, odchádzajú za prácou do cudziny - hlavne do Rakúska, Nemecka a do Spojených štátov. Ktosi mi žartovne povedal, že Beľania boli v Amerike už pred Kolumbom.

Gazdovať, či negazdovať?

Túto otázku si nezriedka kladie každý novobel'ský roľník. V súčasnosti sa gazdovať neveľmi vypláca. Niektorí, ako sa populárne hovorí, ledva viažu koniec s koncom. Ved' do gazdovania treba vždy investovať.

Novobel'skí roľníci vôbec nevyužívajú formu bankových pôžičiek, vraj preto, že by úrokmi zadlžili aj vlastných vnukov. Ťažkosti sú aj odbytom poľnohospodárskych produktov. Mohlo by sa zdať, že Beľania žijúci v hornatej spišskej oblasti, budú chovať ovce. Nie je to pravda, väčšie stáda majú v podstate len dvaja gazdovia. Ostatní sa viac orientujú na chov mliečneho dobytka, čo je vraj rentabilnejšie a aj práce je menej ako s ovcami.

Dvojjazyčný nápis na jednom z obchodov

Využijú Beľania túto budovu bývalého požidovského obchodu?

Každodenný život v obci sa začína veľmi skoro. Možno povedať, že s prvým kikiríkaním kohútov miestne gazdinky začínajú štrngať škopcami a vedrami, aby načas vydobili svoje červené a čierne kravičky. O necelú hodinu sa v obci ozýva zase cengot kovových kanvíc. Jeho pôvodcom je E. Mogilský, ktorý spred domov zbiera nádoby s mliekom, ukladá na voz a vezie svojím traktorom do výkupného strediska mlieka v Lopusnej. Ako nám povedal jeho riaditeľ, len v krátkom mesiaci - februári odpredali Novobel'ania až 56 tisíc litrov mlieka. Nie je to však rekord.

Medzi najväčších dodávateľov patrí Valent Chalupka, ktorý v minulom roku predal okolo 30 tisíc litrov vysokokvalitného mlieka. Žiaľ, výkupná cena mlieka je veľmi nízka, čo nám potvrdili viacerí roľníci.

- Za liter mlieka si dnes môžem kúpiť minerálku (0,33 l - pozn. J.P.) - hovorí s úsmevom F. Brodovský. - Podľa mňa by sa cena jedného litra mlieka mala rovnať približne cene jedného litra piva. Vtedy by bol chov kráv rentabilný.

Ťažko mu nedáť za pravdu. Beľania však dúfajú, že sa ich situácia postupne zlepší a

roľníci budú slušne odmenení za svoju ľažkú prácu.

V belianskom urbáre

Nemalou finančnou podporou pre roľníkov na Spiši, teda aj v Novej Belej, sú lesy: súkromné a urbárske. Tie druhé vznikli počas reforiem cisárovnej Márie Terézie. Aj po pripojení Spiša a Oravy k Poľsku sa tento relikt rakúsko-uhorskej monarchie zachoval. Z obdobia Slovenského štátu sa Bel'antom zachovala pečiatka s ich vtedajším názvom urbáru: Bývalí urbárski majitelia. Od roku 1963 sa volá Lesné urbárske spoločenstvo (Lesna Wspólnota Urbarialna). Pod takýmto názvom funguje dodnes. Podľa jeho predsedu Dominika Bednarčíka by majitelia účastin v urbáre mali byť právne zaevodovaní a zapísaní do pozemkovej knihy.

Areal Urbárskeho spolku v Novej Belej je dosť veľký, má takmer 203 hektárov a zdržuje 158 účastinárov. Okrem lesov patrí belianskemu urbáru aj orná pôda, pasienky, ktoré vedenie urbáru dáva tamojším roľníkom do prenájmu. Je zaujímavé, že počas veľkej povodne v roku 1934 rieka Bialka zmenila koryto, ktoré sa dostalo do užívania

urbárskeho spolku. Dnes toto koryto, posiate bielymi okruhliakmi, tvorí prírodnú zvláštnosť.

- *Najväčšie problémy - hovorí predseda urbára D. Bednarčík - budú mať majitelia lesov po schválení novej výšky lesnej dane. Má to byť asi 100 zl. od hektára. V pripravovanom nariadení sa však nič nehovorí o majiteľoch mladiny. Ved' oni - a je ich u nás hodne - nevstúpia do svojho lesa aspoň pol storočia! Podľa mňa na priprave nariadenia pracovali asi ľudia, ktorí o lese nemajú ani potuchy. Určite to nezlepší ochranu lesov, skôr prispiele k ich likvidácii. Zväčší sa vyrubávanie lesov, budú sa šíriť krádeže guľatiny...*

V obci sa oddávna hovorí o potrebe prestavby tamojšieho zdravotného strediska. Zatiaľ ešte nevedno, kedy sa začnú stavebné práce. Jedno je však isté, keď si Bel'ania niečo zaumenia, tak to aj urobia. Dnešné stredisko sa nachádza na pozemku urbárskeho spolu. Pracuje v ňom detský a zubný lekár. Pacienti prichádzajú nielen z Novej Belej, ale aj z Krempách a Durština, preto sa nové mestnosti iste zídu. Predseda urbára D. Bednarčík by chcel, aby sa do prestavby zapojil aj Gminný úrad v Novom Targu.

A príd zase...

V obci je už niekoľko obchodov, ba aj kaviareň s milou a pohotovou obsluhou. Keďosi, ešte v medzivojniovom období, boli v Belej len dva obchody s miešaným továrom, ktorých majiteľmi boli dve židovské rodiny - Grosswirdovci a Morgenbesselovci. Na tieto časy sa pamätajú už len najstarší obyvatelia obce.

- *Boli to veľmi slušní, dobre vychovaní obchodníci - spomína S. Kurnát - Každému, kto vošiel do obchodu a pochválil Pána Boha, pekne odpovedali, aj keď neboli katolíkmi. Na tie časy mali bohatý výber tovarov. Keď ste odchádzali s obchodom, vždy vám majiteľ pripomenal: a príd zase! Veru tak to bolo. Na Vianoce roku 1941 sme navštívili Grosswirda a pekne sme mu zavinšovali. Podával nám, ba ešte nám aj po poldecinal. Istého dňa dostali príkaz opustiť Novú Beliu. Odvtedy nebolo o nich ani chýru, ani slychu. Nedávno som sa však dozvedel, že Morgenbesselov syn Arpád žije. Bol by som rád, keby nás navštívil.*

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Z krajanskej poézie

ORAVA, ORAVA...

Povedz nám, povedz, ty naša Orava, koho ty máš vôbec naozajstne rada. Tento ľud trápený rôznymi biedami, či pánov vládnúcich jeho mozoľami.

Od vekov si bola chudobnou krajinou, kto tu prišiel bývať, živoril s rodinou. Predsa tí pastieri, horskí chlapci tvoji, vedeli pracovať, žiť život po vôle.

Ten rod náš slovenský nikdy nebol slabý, hoc' cudzou nadvládou vždy bol dosť trápený. Vedel však statočne žiť svoju slobodou, danou mu od od Boha a voľnou prírodou.

Tisíc rokov krutej nadvlády uhorskej, a ten ďalší úsek slobody nám vzatej nemal silu zmariť ducha národného zničiť a odstrániť nášho slovenského.

Boli sme tu vždycky Slovákm od rodu, cez štyristo rokov zasielenia, zrodu. Nech nám už nevravia, že sme len Poliaci, nedávno Maďari plietli opak veci.

Tá naša Orava patrila od vekov k slovenskej krajine, všetci vieme o tom. Keď sa naše snahy všetkých takto splietli, učiňme pokánia - všetci sme Slovania!

Stará mama

DRÁČIK

Privliekol sa k nám drak od severu, v svojej zlosti nenachádzal mieru. Zúril, fučal a zubiská ceril, na súperov neustále mieril.

Behal, klamal a chvostiskom krútil, všetkým dookola v hlavách mútil.

Pravdu hľadal, ležiacu na dlani, číhal na ňu celučkými dňami.

Zákerne útočil spoza kríka, aby zhodil dakoho z rebríka.

Ten strašidelný drak sedmohlavý, chcel obete vrhnúť do žihlavys.

Aj deväthlavého šuhaj skolil, ked mu na to jeho kráľ privolil.

A čože ty, sedmohlavý dráčik? Číže si ty, číže si miláčik?

ZELENÉ KARTY LACNEJŠIE

Od 17. marca t.r. PZU konečne znížila (o 60-80 %) poplatky za Zelené karty, čiže povinné poistenie automobilov na cesty do zahraničia. K tomuto kroku ju prinutil veľký pokles (až o 50-80 %) cest poľských turistov do cudziny.

Nové ceny Zelenej karty (v dolároch), sú nasledujúce:

Za automobily s obsahom motora do 900 ccm sa platí do celej Európy - 78 dolárov ročne a na Slovensko - 70 dol. Na 15 dní - 18 dol.(Európa) a na Slovensko - 9 dol.

Od 900 do 1 250 ccm - 104 dolárov (Európa) a na Slovensko - 94 dol. Na 15 dní - 24 dol.(Európa) a na Slovensko - 12 dol.

Do 1 500 ccm - 133 dolárov (Európa) a na Slovensko - 120 dol. Na 15 dní - 31 dol.(Európa) a na Slovensko - 16 dol.

Nad 1 500 ccm a mikrobusy - 171 dolárov (Európa) a na Slovensko - 154 dol. Na 15 dní - 41 dol.(Európa) a na Slovensko - 21 dol.

Kto sa poistil v PZU (len OC), dostane zľavu 7%, a kto si kúpil OC i AC, dostane zľavu 10%. Každému, kto si Zelenú kartu kúpil pred 17. marcom a medzitým nespôsobil dopravnú nehodu, PZU nadplatenú sumu vráti. Zdá sa nám však, že zniženie cien Zelenej karty malo byť ešte radikálnejšie.

Pastierka

(PK)

Pobľad na Podskl'

Bude sa v tejto základnej škole vyučovať slovenčina?

NA NÁVŠTEVE V PODSKLÍ

Zabudnutý kút Oravy. Tu aj líšky dávajú dobrú noc. Takto a podobne sa hovorí o Podsklí - obci ležiacej v severovýchodnom kúte Hornej Oravy, ktorá spolu s Pekelníkom patrí k Čarnemu Dunajcu. Obom obciam sa zdá akoby boli „od macochy.“ Kedysi ich totiž, pri rozhodovaní o tom, kde budú patriť, „odrezali“ od Oravy. Dnes zápasia s možno väčšími problémami, ako iné oravské dediny. Nechceme tým však povedať, že Čarnodunajecká gmina ich odstavuje na druhú koľaj. Iste ich však pred inými ani nijako neuvednostňuje. Zašli sme sa teda znova pozrieť do tohto, tak trochu zastrčeného kúta Oravy. Ved' najmä tu potrebujú naši krajania pomoc a morálnu podporu.

Cesty

a ich budovanie je téma, ku ktorej sa (a nie len na Orave), možno vracať neustále, a stále bude o čom písat'. Ved' na vyasfaltovanie niekoľkokilometrového úseku museli aj v Podsklí čakať až do roku 1995! Na dokončenie, t.j. asfalt, čakajú však aj iné cesty, vtom do usadlosti Studzionky, teda skoro štyri kilometre. Ako sme sa dozvedeli od richtára Alojza Hosaňáka, a veľmi mu do

reči ani nebolo, vyzerá to tak, že tento problém bude už konečne patriť minulosti. Isté prostriedky by sa v gminnom rozpočte na tento rok mali nájsť.

Dve zastávky autobusu

– to bolo pred párr mesiacmi tiež niečo nemysliteľné. Zdá sa však, že sa ľadu konečne prelomili. Donedávna totiž, aj pre zlý stav ciest, autobus zachádzal iba ku kostolu sv. Rozálie. Teraz teda bude druhá zastávka aj v dolnej časti obce. Koľko námahy, zodrátých podošiev na topánkach a tiež spáleného benzínu osobných áut sa tým ušetri. Ako mi povedal predseda MS SSP v obci Marián Pytel, na tom, že sa túto vec darí vyriešiť, majú hlavnú zásluhu najmä občania, ktorí o to už dávno žiadali úrad PKS v Novom Sáčci, takisto ako gmina v Čarnom Dunajci a v neštvrtom rade ochota majiteľa pozemku T. Pryliánskeho, miestneho podnikateľa, ktorý súhlasil s výstavbou zastávky na svojej pôde. Dôležitý a potrebný bol aj súhlas polície. Na rokovani a obhliadke miesta, ktoré sa konalo 6. marca sa rozhodlo, že zastávka bude. Množstvo, najmä mladých ľudí totiž cestuje za prácou mimo obec, hlavne do Nového

Targu, deti dochádzajú do školy, umiestnenej na začiatku dediny, takže druhá zastávka aj im značne zjednoduší život. Zatiaľ budú na dolný koniec obce zachádzat, ako nám povedali, od mája t.r. dva autobusy, a ako bude neskôr, ešte uvidíme. Je dobre, že sa uskutočnil prvý, ale veľmi dôležitý krok.

Požiarnici

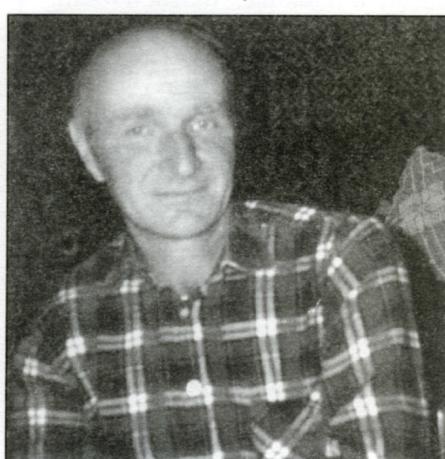
už ani nechcú hovoriť o tom, kedy sa konečne dokončia práce na miestnej zbrojnici, ktorá by bola pýchou a dominantou celej obce. Pekná stavba zatiaľ čaká, kým sa do nej nastáhuju aj so svojím náradím. Zase v obci rozmýšľajú nad tým, kedy budú môcť tieto priestory využívať na usporadúvanie svadieb, zábav, či rôznych kultúrnych podujatí. Ako mi povedali viacerí, veria, že to nebude trvať ďalších 20 rokov, teda odtvedy, keď sa začalo pracovať na plánoch výstavby zbrojnice. Nezostáva teda nič iné, len znova čakať na priznivnejšie informácie.

Podnikanie ozýva?

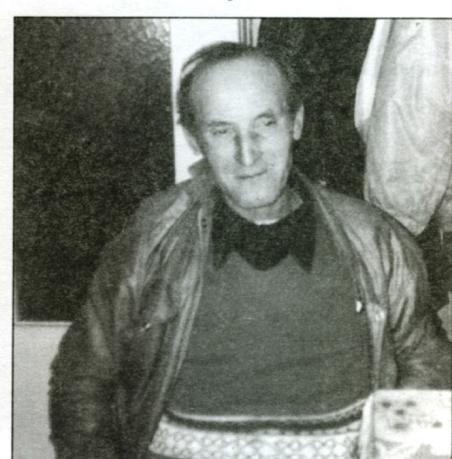
Občania majú možnosť v tejto nevelkej obci (asi 800 obyvateľov), nakúpiť to najpotrebnejšie dokonca až v troch obchodoch so zmiešaným tovarom. Dva z nich sú v súkromných rukách a tretí, na ktorom dodnes

Dvojjazyčný nápis na jednom z obchodov

Predsedu MS Marián Pytel

Richtár v Podsklí Alojz Hosaňák

existuje nápis aj v slovenčine, patrí GS v Czarnom Dunajci. Pre ďalšie, potrebné veci, však už treba zájsť do Czarného Dunajca, Nového Targu alebo Jablonky.

Od roku 1992 podnikateľskú činnosť vyvinul v obci Tadeusz Pryliński s manželkou Máriou, ktorých stavebno-dopravná firma sa, zdá sa, už celkom dobre zabezpečila. Vykonávajú najmä zemné práce na mnohých miestach Oravy a inde.

- V súčasnosti naše stroje a ľudia - hovorí majiteľ - pracujú v Novom Targu, kde sa buduje nemocnica. Z väčších akcií v minulom roku spomeniem práce našej firmy v Krakove či predtým v Gliwicach.

Až som bol prekvapený, že v takej malej dedine existuje pomerne veľká firma. Vedľa zamestnáva 13 ľudí, ktorí obsluhujú 7 nákladných automobilov, traktor, 2 buldozéry a tri bagre. V strojovom parku sa okrem toho nachádza Žuk, Nysa a Mazda. Nedalo mi, aby som sa majiteľa, pomerne mladého človeka, nespýtal na to, ako dokázal rozbehnúť svoju činnosť.

- Do roku 1992 som robil traktoričku - hovorí - takže veľa peňaží nebolo. Podnikat' som sa rozhodol až potom, ako som si prvý, „väčší“, peniaze zarobil pracujúc v záhraničí. Takto som si postavil dom a kúpil prvý nákladný Jelcz. Potom, postupne, prišli na rad ďalšie stroje a viac zamestnancov, takže v súčasnosti to akosi ide. Veľa starostí však robí pisomná agenda vedenia firmy, ale to mi vykonáva odborná účtovníčka. Myslím si však, že podnikaniu vo väčšom, a to nielen mne, bránia vysoké dane, ale asi to tak musí byť...

Dane, a nielen tie z podnikateľskej činnosti, by veru mali byť nižšie. Ale to je problém, ktorý my asi nevyriešime. Každý štát chce svoje, hoci mnohokrát práve preto sa nedá rozvíjať podnikateľskú činnosť tak, ako by to bolo žiaduce. Mnoho problémov je, asi aj z toho dôvodu tiež v turistickom podnikaní, a to nielen na Orave, či v Podsklí.

KRÁTKO Z ORAVY

4. apríla 1997 oslávil svoje 80. narodeniny krajan Ján Filipek z Jablonky, 5. apríla 50. narodeniny slávili Marián Pytel, predsedu MS SSP v Podsklí a 14. apríla sa dožíva 75. rokov Juraj Čiščoň, jeden z priamych zakladateľov našho Spolku v Oravke. Našim oslavencom srdiečne blahoželáme a prajeme najmä veľa zdravia a spokojnosti.

***
Stovky litrov „podozrivého“ alkoholu, vyše 2 tisíc nálepiek, viac ako 600 ochranných papierových páskov, 1 000 vrchnákov na fláše a zariadenie na výrobu alkoholu, našli policiajti začiatkom februára t.r. v hospodárskych budovách v Malej Lipnici. Ich majiteľka a jej dvaja príbuzní boli zatknutí, a neskôr - po

Turistika u nás?

- V súčasnosti takmer vymrela - hovorí Jozef Pytel - podpredseda MS v obci. - Vol'akedy, asi v šestdesiatych rokoch, to bolo niečo iné. Sám sa pamätám, ako každé leto na celé dva mesiace chodili turisti aj k nám. Bola to rodina s dvomi dcérmi až z Varšavy. Dodnes si posielame pohľadnice a pišeme si. „Letníkov“ mali vtedy skoro v každom druhom dome. Dnes turistiku poznáme najmä z toho, že je v obci pár chalúp, ktoré si nedávno na svoje letné výlety a pobyt odkúpili nejakí Krakovčania.

Na otázku, prečo sa turistike nedári vo väčšom aj dnes, mnohí z miestnych len krútili plecami. Myslím si, že v súčasnosti chcú ľudia aj na dedine viac súkromia, ktoré by im cudzí zrejme narušili. Možno sú to aj problémy, vyplývajúce so zaopatrením rekreatantov, ktorí sú častokrát náročnejší ako vol'akedy. Dnes chcú mať mnohí z nich aj počas víkendu všetko tak, ako doma. Ale kvôli maximálnemu pohodlia sa predsa na výlet nechodi! Pre „mešťana“ by mal pobyt v prírode spínať niečo úplne iné. Okrem čerstvého horského vzduchu tu má o.i. zdravé kravské mlieko, lesné plody, vôňu ihličia, sena, a niekde možno aj jazdu na koni a pod. Tu nie je natol'ko potrebné ani video, či TV alebo di-skotéka. A teplá voda, sprcha, či sociálne zariadenie tiež nechýbajú v moderných domoch, aké sa dnes na dedinách stavajú.

- Vol'akedy turistov k nám príťahovala - hovorí M. Pytel - práve naša príroda, čľapkanie sa v Bukovinskom potoku a domáca, aj keď skromná strava, ktorá sa však s tou mestskou nedá porovnať ani dnes. A teraz? Škoda hovorí! Keď výletníci od nás každoročne odchádzali bolo veru smutno a mnohým vypadla aj nejedna slza. Ved' to už ani neboli „cudzi“, ale akoby naši...

Niet sa čomu diviť, že dodnes mnohí v obci v dobrom spomínajú na „svojich“ výletníkov. S nimi prišlo častokrát medzi

výslchu a zložení kaucie - prepustení. Proti páchateľom Oblastná prokuratúra v Novom Targu zaviedla vyšetrovanie.

***

Nové, neprimerane vysoké ceny za zelenú kartu ochromili v Poľsku v posledných mesiacoch cestovný ruch do zahraničia. Len v januári t.r. sa počet cest poľských ruristov na Slovensko znížil o vyše 70%. Znepokojenie nad týmto stavom vyslovili aj predstaviteľia Rady Euroregiónu Tatry, ktorí v tom vidia ohrozenie celej transhraničnej spolupráce.

***

9. februára sa občania gminy Veľká Lipnica stretli s vojtom Franciszkom Adamczykom a predsedom gminnej rady Emilem Kowalczykom, ktorí ich oboznámili nielen s výškou gminného rozpočtu na rok 1997 (3,9

domáčich oživenie. Každý večer sa pri opekaní slaninky spievalo a debatovalo, a mestskí ľudia viac chápali, ako ľažko sa dorába napríklad chlieb, ktorý si oni jednoducho kúpia v obchode. Vedeli tiež, čo si vyžaduje práca na poli, okolo statku a podobne. Aj takto precítili pobyt na dedine a vžili sa života roľníkov. A ich deti už iste nikdy nevyhodili kus chleba či koláča, ani neublížili domácomu zvieratku. Bolo by veru potrebné, aby sa takáto idyla do našich podhorských obcí vrátila. Koniec-koncov by to bolo v prospech zlepšenia vzťahov ľudí a vzájomného spoznania. Turistika by iste pomohla aj k doplneniu finančného rozpočtu roľníckych rodín. Vedľa gazdovanie v podhorských oblastiach nie je dnes príliš rentabilné.

Krajanská činnosť,

ako sa zdá, stojí v obci stále na jednom mieste. Ľudia, zavalení starosťami o každodenný chlieb, majú dnes menej ochoty tak ako vol'akedy prísť do krajanskej klubovne, či usporiadať nejaké kultúrne podujatie. Žijú, zdá sa, trochu odtrhnutí aj od nášho diania, hoci, a to musím povedať, o mnoho vecí sa zaujímajú. Vzrástol o niečo počet predplatiteľov Života, ale k vol'aked-ajšiu počtu odberateľov sa asi len ľažko dostanú. O kapele, ktorú ešte nedávno plánovali utvoriť, radšej ani nehovoria. Asi ich trochu mrzí, že sa k tejto otázke tak často vraciam. Jedným z mnohých vysvetlení je vraj neochota mladých a to, že by ich ani nemal kto viest'. Stačí sa však pozrieť okolo seba, napríklad do Harkabuza, či inde, že veci sa dajú pohnúť dopredu aj v takých podmienkach, ako majú oni. Taktôž im záťaľ ostáva len nádej na zlepšenie, aj keď tá zomiera posledná. Poprajme im teda, aby im to príliš dlho netrvalo. Mnohí ich zatiaľ rýchlo predbehnú. Skúšia v Podsklí niečim prekvapíť??

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

mil zlatých), ale aj plánom priestorového obhospodárenia gminy. Svoje pripomienky k tomuto plánu budú môcť občania predkladať do konca júna t.r.

***

V roku 1996 bolo v Malej Lipnici uzavretých 20 sobášov, zomrelo 28 osôb a narodilo sa 59 detí. V jablonskej gmine bolo po-krstených vyše 300 detí, zomrelo 160 ľudí a zosobášilo sa 119 manželských párov, z toho v Jablonke pokrstili 69 detí, zomrelo 39 občanov a manželstvo uzavrelo 32 párov.

***

V Jablonke pokračuje rekonštrukcia sakrálnych pamiatok, krížov, figur a podobne. Konečne bude zreštaurovaná aj poškodená socha Panny Márie v Jablonke-Boroch.

PETER KOLLÁRIK

PAMÄTNÍK Z MLADOSTI

Chcel by som vám napísat niekoľko spomienok na moje mladé roky, spomienok z Jurgova v období druhej svetovej vojny. Moje zážitky, ale aj iných mladých Jurgočanov, sa začínajú v roku 1943, kedy do našej dedinky prišla skupina nemeckých vojakov. Boli to rekonvalescenti, ranení v bojoch, ktorí sa pred odchodom na front prišli k nám zotaviť. Dnes sa už presne nepamätam, koľko ich bolo, ani k akému druhu vojsk patrili. Zdá sa mi však, že to boli pešiaci, lebo nemali so sebou ľažké zbrane, len autá. Zostali u nás dlhšie, až do príchodu sovietov...

Ja, Valent, Jozef, Ondrej, Sebastián, Ján a ďalšie chlapčíká sme k nim chodili „obchodovali“. Prinášali sme im mlieko, za čo nám dobre platili. Okrem toho sme im nosili huby, vtom i pečiarky, ktoré vtedy u nás nikto nezbieran, keďže ich považovali za jedovate. Bolo ich plno, nielen v lese, ale aj pri dedine. Vojaci nám za ne dávali cigarety. Mali ich veľa, samé zahraničné značky - americké, francúzske, talianske, egyptské, no a nemecké. Môj priateľ Valent nefajčil, preto svoje cigarety dával mne. S vojakmi sme trávili každý voľný čas. Keďže sme sa v našej meštianke učili nemčinu, mohli sme sa s nimi ako-tak dovoríť. Tým sme si zároveň zdokonalovali naše znalosti nemčiny.

Keď vypuklo Slovenské národné povstanie, nemeckí vojaci odišli bojať do Banskej Bystrice... Po skončení bojov, prechádzali zajatci do Poľska. Strážili ich slovenskí, ale najmä ruskí dôstojníci. Stalo sa, že medzi zajatcami som stretol troch Nemcov, práve spomedzi tých, čo boli u nás na rekonvalescencii. Boli strašne ubiedení, na nohách mali omotané akési handry, lebo topánky im vzali Rusi. Prencovali tam, kde predtým bývali, čiže v škole pri kaplnke sv. Vojtecha.

V našej dedinke sa nebojovalo, lebo Nemci tu nemali žiadne opevnenia. Bojova-

lo sa v Bialke, Gronkove a ďalších poľských obciach. Po prechode prvých jednotiek tiahli za nimi dľhočízne kolóny ruských automobilov. Vyvážali zo Slovenska a iných krajín všetko, čo sa len dalo zobrať. Považovali to za vojnovú korist'. Viezli samozrejme aj zbrane, pušky, granáty, strelivo a inú výzbroj.

Povedzme si teraz, kým boli spomínaní chlapci. Každý obyvateľ v Jurgove má okrem mena a priezviska ešte ďalšiu prezývku. Podľa miestneho pomenovania sa volali: Valek Myndros, Juzek Maršíňok, Jyndrek Cikac (už nebohý), Sobek Cikac, Alojzí Cikac, Sobek Kasperkuv, Sobek ze mlyna, Jonek Karnafel, Jyndrek Kotarba, Jyndrek Galusa, Juzek Drozdzuv, Tumek Kubala, Franek ze mlyna, Jyndrek Blaskuv, Michal Baškuv a Juzek Burkot. Iba ten posledný mal rovnaké priezvisko a prezývku po otcovi rezabárovi. Keď ho otec opustil, matka ho vychovávala sama.

Títo chlapci sa dennodenne stretávali a spolu prežívali svoje príhody. Bývali v rôznych častiach obce, na hornom i dolnom konci a v strede. Tvorili skupinu „zberačov“ rôznych pozostalostí po vojne.

Tesne pred koncom vojny dovezli Nemci do Jurgova veľké množstvo výbušní - dynamitu, donaritu, ekrazitu a pod. Uskladnili ich v škole nachádzajúcej sa vtedy nedaleko kostola (dnes už neexistuje). Nevedno, čo chceli vyhadzovať do vzdachu. Posledná skupina Nemcov utekajúcich pred ruskými partizánmi nechala tiež kocky ekrazitu aj s rozbuškami. Tak veľmi sa ponáhľali, že nestačili nič zničiť. A tak sa všetky tie trhaviny stali našou koristou. Okrem nich sme získali aj mnoho inej výzbroje - granáty, miny, protipancierové pušky a veľké množstvo streliva, od najmenších nábojov do pištoli po veľké delové gule.

Nespomenu som všetkých chlapcov, ktorí vedeli o našom „úlovku“. Patril k nim

aj môj mladší brat Alojz, ktorý bol častým spoločníkom pri mojom tajnom strieľaní. Často mi pomáhal získať zbrane či strelivo. Keď sa iní báli, práve on mi pomáhal stiahnuť z niektorého voza, ktoré u nás stáli cez noc, nezriedka aj celú debnu zbraní. Boli to vozy sedliakov, ktorých Rusi prinutili viesť strelivo a inú vojenskú výzbroj kdekoľvek na frontu do Poľska.

Ja som cez deň sledil, čo sa kde nachádzala, a tak som raz zistil, že u susedov boli na voze debny s granátmi a nábojmi do protipancierových pušiek. Tie granáty som rozhodne musel mať. Chlapík, ktorý ich dovezol, pochádzal z Batizoviec a cez deň mi všetko poukazoval. Večer, keď sa zotmilo, vzal som si baterku a spolu s Lojzom sme sa vytratili von. Na dvore bola tma ako v rohu, obloky pozakrávané, a keďže sa poriadne ochladilo, vojací sa uchýlili do domov. U nás nocovali vojací eskortujúci vozy. Rozprávali sa o vojne s našim otcom, ktorý sa počas prvej svetovej vojny ako delostrelec dostal až na ruský front. Keď sme sa priblížili k vozom, Lojzo zostal na stráži, kým ja som vyliezol na voz a snal som z neho ľažkú skrinku, ktorú sme potom rýchlo zanesli do stodoly a zahrabali do sena.

Ráno si nikto nič nevšimol. Vozy odišli a my sme s Lojzom odbehli za kamarátku Myndrosom a Maršíňokom. Keď sme im všetko porozprávali, pobrali sme sa všetci do stodoly. Skrinka bola tam, kde sme ju nechali. Opatrne som otvoril zámku, snal vrchnák, pod ktorým bola plechová vložka. Veľmi pozorne sme sa všetci dívali, či niekde netrčí nejaký drôtok alebo niečo iné, čo by nasvedčovalo, že je skrinka zamíňovaná. Keď sme nič nezistili, opatrne som prerazal plech... a na našu veľkú radosť bolo pod ním 50 ručných útočných granátov. Hned sme si ich aj rozdelili: ja s Lojzom sme si vzali po 15 granátov, kym Valent a Jozef po 10. Zároveň sme sa dohodli, že zatial nikomu nič nepovíme a granáty nebudem skúsať, snáď až neskôr...

Ja, Valent, Jozef a ostatní chlapci sme boli spolužiacmi z našej meštianskej školy. Každú nedelu, ale vo voľnom čase aj inokedy sme sa scházali a hľadali sme výbušniny, náboje a vôbec všetko, z čoho sa dalo vystrelit. Strašili sme tým ľudí. Chodili sme po lesoch, cestách i necestách, skrátku tam, kde sa počas prechodu frontu strieľalo. Bol to najmä úsek od Prislopou pri Podspádoch až po Groń v Poľsku. V tom čase hranicu nikto nestrážil. Nemci, ktorí cez vojnu hliadkovali na hranici pri Čiernej Hore, už odišli, a Rusi sa o hranicu vôbec nestarali. Mohli sme teda voľne chodiť, kde sme len chceli.

Zima v poslednom roku vojny bola veľmi tuhá a plná snehu, aký tu už dávno nevideli. Z cesty Spod okulného po Čiernu Horu bolo treba často odhadzovať sneh, aby sa po nej dalo prejsť. Z každého domu musel ísť pracovať na cestu aspoň jeden človek. Väčšinou

Jurgovská dychovka vždy priláka veľa divákov. Foto: J. Šternogová

to boli mladí chlapci a dievčatá, teda z nášho domu som chodieval najčastejšie ja. Ked' sme sneh už odhodili, na oboch stranách cesty vyrástol dlhočízny snežný múr, vysoký azda na tri metre. Pri odhadzovaní snehu nás strážili - ako trestancov v nejakom tábore - ruski vojaci. Boli to poväčšine starí muži, veľmi ubiedení. Zodraté topánky mali často pookrúcané kadejakými handrami a vypchaté slamou a na puškách mali namiesto remeňa priviazaný kúsok povrázka.

Po takejto tuhej a snežnej zime prišla veľmi pekná jar. Z lesov zaznieval spev vtákov, stromy rozkvitli a celá príroda sa rozoňala. V jeden takýto krásny jarný deň sa naša skupina chlapcov vybraťa na Prislop hľadať vojnové „pamiatky“. Šťastie nám prialo, lebo neprešlo ani pol hodiny, keď sme nadabili na Panzerfaust, čiže protipancierovú pušku. Takúto zbraň sme videli už skôr pri nemeckých vojakoch, pripojených na motocyklových prívesoch. Nevedeli sme však, ako sa táto zbraň používa. Na hlavni bolo sice namaľované, ako sa zbraň drží, ale báli sme sa z nej vystreliť.

Po dlhom váhaní sa konečne osmelil Ondro Kotarba. Povedal, že ak mu niekto pomôže pridŕžať hlaveň, on vypáli. Stál som vedľa neho a tak som automaticky chytíl hla-

veň a pritisol si ju na rameno. Aj Ondro mal svoj koniec na ramene. Namierili sme na vysokú jedľu stojacu na kraji protiľahlej hory. Ondro stlačil spúšť... a nič?! O chvíľu opäť stlačil, a zase nič. Chlapci stojaci obďaleč s pozapchávanými ušami sa k nám pomaly priblížili. Začali sme horúčkovite rozmýšľať, prečo zbraň nevypánila. Ktosi navrhol, aby sme pušku položili na peň a udreli po spúšti palicou. Aj sme udreli, ale puška nie a nie vystrelila. Napokon sme došli k záveru, že asi zapaľovač bude zamoknutý.

Ked' sme si už boli istí, že zbraň nevystrelí, rozhodli sme sa ju rozobrat'. Najprv sme z hlavne vytiahli náboj, taký s krídelkami, ktorý za letu pomáha strele udržať smer. Krídelka sme stiahli, až zostal sám náboj vyplnený ekrazitom, ktorý vybuchne až vtedy, keď do niečoho udrie. Čo však s ním? Podpálme ho - navrhol ktorýsi. Dali sme ho teda na peň a podpálili. Začal horieť, valili sa z neho kúdoly čierneho, štipľavého dymu... a nič viac. Potom sme sa pustili do hlavne. Vyontovali sme spúšť až nám zostala sama rúra, ktorá však bola čímsi zapchata. Ked' sme to napokon s pomocou palice vyťačili, zistili sme, že je to asi 30-centimetrová impregnovaná kartónová rúrka, v ktorej bol stlačený strelný prach.

Aj ten sme sa rozhodli zapáliť. Na jednom konci rúrky sme vydlabali dierku. Ondro chytí rúrku pevne do rúk a ja som mal cez dierku prach zapáliť. Mal som totiž po nejakom vojakovi zapaľovač, ktorý som našiel pri ceste. Škrtal som, ale zapaľovač nechcel zapáliť. Fúkol som teda trochu benzínu a nevšimol som si, že sa Ondro, ktorý držal rúrku obrátenú nabok, medzitým podvedome otočil a stál s ňou rovno oproti mne. Ked' som teda opäťovne škrtol, z rúrky vyšľahol prudký plameň - rovno na moju tvár. Našťastie akosi podvedome som zavrel oči a aj keď s istým oneskorením, zakryl som si rukami tvár. Ondro sa tiež vystrašil a pustil rúrku na zem. V momente sme sa ocítili uprostred veľkého ohňa. Prach našťastie horí rýchlo a tak sa o chvíľu plameň začali zmenšovať až úplne zanikli. Od strachu sme sa nevedeli ani pohnúť. Vyzeral som strašne. Tvár a ruky som mal poriadne popálené, aj vlasy obhorené. Nebyť toho, že som mal na hlave čiapku, boli by mi všetky vlasy zhoreli. Ani zrak som nestratil. Ked' nás o chvíľu ostatní chlapci, taktiež veľmi vystrašení, konečne uviedli a zistili, že žijeme a nekričíme od bolesti, začali sa smiať...

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

T. SPIŠIAK

ZO SPOMIENOK KANONIERA

V súčasnosti žije na Spiši a na Orave čoraz menej veteránov 2. svetovej vojny. Nezriedka ich nachádzame opustených a skoro úplne zabudnutých. Patrí k nim Ján NEMEC z Novej Belej, ktorého sme požiadali, aby priblížil našim čitateľom svoj osud v časoch vojny.

Na vojenčinu narukoval v roku 1941 do Podolíncu ako dvadsaťjedenročný mládenec. Zo začiatku si mladý Ján veru nevedel zvyknúť na „nový domov“ a nové vojenské povinnosti. Časom sa však musel prispôsobiť, ved' iné východisko ani nemal. Úspešne absolvoval vojenský výcvik a neskôr sa zúčastnil aj účtovníckeho kurzu, ktorý, ako Ján správne uvažoval, mu mohol v budúcnosti vojenčinu uľahčiť. Výuku zvládol veľmi dobre - a ako dnes spomína, slovenskí velitelia mu ani nechceli veriť, že pochádza z regiónu, ktorý donedávna patril k Poľsku, a jednako tak dobre ovláda slovenský jazyk. V medzivojnovom období sa sice v jeho rodnej obci slovenčina nevyučovala, ale on si ju priniesol z rodičovského domu.

Po niekoľkomesačnom pobytu v Podolínci bol Ján Nemec premiestnený na východ Slovenska - do Sabinova. Odšial, ako sa medzi vojakmi povrávalo, mala byť jeho jednotka po lekárskej prehliadke presunutá na východný front. Lekárske vyšetrenie v Prešove našťastie ukázalo, že vojak Ján zo zdravotných dôvodov

nemôže ísť na front. Preto ho veliteľstvo vyslalo do Pezinika pri Bratislavu. Tu, v kraji vína, pracoval vo vojenskej kancelárii ako účtovník. Nebola to sice ťažká, ale zato veľmi zodpovedná práca. Po niekoľkých mesiacoch v Peziniku sa znova stáhoval. Tentokrát do Bratislavu, kde bol zaradený do jednotky protileteckej obrany. Ako dnes spomína 77-ročný Ján Nemec, hned' po príchode musel absolvovať dlhšie delostrelecké zaškolenie. Ved' obsluha zložitých protileteckých diel si vyžadovala vysoké technické znalosti a samozrejme aj precíznosť v streľbe. Jeho jednotka sa nachádzala v Kochajde. Mali deväť diel a ich dostrel dosahoval okolo 15 kilometrov. Našťastie delá nad Bratislavou často nehrmelei, a tak na Vianoce roku 1944 dostal dovoľku. Mohol konečne, po niekoľkých rokoch, navštíviť svoju rodnú obec. Medzitým sa front priblížil k poľsko-slovenským hraniciam, čo jeho situáciu skomplikovalo a prinutilo ho ostať doma trocha dĺhšie. Ako vieme, po boku vtedajšej Červenej armády bojovala aj I. československá armáda. Na výzvu sa Ján dočkal do Popradu na opäťovný odvod. Spolu s ním išiel aj jeho o tri roky starší brat František, ktorý najprv bojoval v Rusku a neskôr bol zosadený v Banskej Bystrici, kde sa zúčastnil Slovenského národného povstania. Na veliteľstve v Poprade im povedali, že majú možnosť vol'by. Vzhľadom na ťažkú rodinnú

situáciu sa vojenčiny mohol zúčastiť jeden z bratov, a tak si vojenskú rovnosť opäť obliekol starší brat František. Ján sa vrátil domov. Onedlho sa vojna skončila a domov sa ťažne vrátil aj František. Zaujímavost'ou je, že ďalší Jánovi bratia Valent a Jakub Nemcovci vojenčili zase v Poľskej armáde. Starší Valent bol pešiakom, kým mladší Jakub slúžil v jazdeckom pluku.

Ako sme prednedávnom písali, v januári tohto roka Ján Nemec, s manželkou Máriou oslavili významné životné jubileum - 50. výročie svojej svadby. Želáme im veľa zdravia, pohody a ešte mnoho pekných, slnečných chvíľ.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

V. Repka, L. Mšalová a O. Žabenská počas otvorenia

Naša umelkyňa so svojimi obrazmi

MÔJ NAJKRAJŠÍ DEŇ...

13. februára t.r. bola v Galérii Štefana Nemčoka v Dome zahraničných Slovákov v Bratislave otvorená výstava umeleckého diela Lýdie Mšalovej z Hornej Zubrince.

-Dožila som sa svojho najkrajšieho dňa, v ktorom môžem vystavovať svoje práce v Bratislave - povedala na vernisáži výstavy naša krajanská umelkyňa.

-Veľmi srdiečne všetkým za to ďakujem.

Autorka sa tak dočkala obdobia, keď sa s jej tvorbou oboznámila široká verejnosť aj na Slovensku. Doteraz vystavovala hlavne v Poľsku - na Orave, na Spiši, v Katoviciach, v Tešíne a niekoľkokrát v Krakove.

Na Slovensko diela Lýdie Mšalovej prvýkrát zavítali v lete m.r., kde sa ich výstava v Plátenickej kúrii v Zuberci stala súčasťou 21. ročníka Podroháčskych slávností. Neskôr boli prenesené do Oravského kultúrneho strediska v Dolnom Kubíne, kde ich Oravčania mohli obdivovať do januára t.r. Nakoniec o dielo L. Mšalovej prejavila záujem Galéria Š. Nemčoka v Bratislave.

Za všetko môžeme ďakovať p. Oľge Žabenskej, riaditeľke OOS v Dolnom Kubíne, zanietenej podporovateľke a propagátorke slovenskej krajanskej kultúry v Poľsku. Pani Oľga už niekoľko rokov úzko spolupracuje so Spolkom Slovákov v Poľku, dobre pozná jeho história, ale aj súčasnú činnosť. Kultúrne aktivity, ktoré si Slováci v Poľsku zachovali a dodnes pestujú, popularizuje nielen na Orave, ale aj v Bratislave. Patrí sem o.i. činnosť ochotníckeho divadla Ondrejko, alebo nedávna tradícia Dni slovenskej kultúry v Jablonke. Bolo preto samozrejme, že OOS v Dolnom Kubíne sa stalo aj spoluorganizátorom výstavy obrazov Lýdie Mšalovej v Galérii Š. Nemčoka.

Výstavu otvoril riaditeľ Domu zahraničných Slovákov Vladimír Repka spomienkami na návštěvu najvyšších predstaviteľov SR v Poľsku v roku 1994. V. Repka o.i. povedal:

-Už vtedy sme spoznali dielo Lýdie Mšalovej. Nie je to len lokálna záležitosť. Tvorba L. Mšalovej je súčasťou svetovej slovenskej kultúry; nielen spevom a tancom je vyjadrená národnosť, ale aj hlbokou tvorbou. Je úlohou Slovenskej republiky, aby túto tvorbu podporovala a starala sa o ňu.

K úvodným slovám sa pridala aj Oľga Žabenská, ktorá autorku predstavila ako vzácnu osobu vypovedajúcu svoje pocity cez umelecké dielo. Na záver sa k svojej tvorbe vyjadrila aj samotná autorka. Zaspomínala si na začiatky, keď ako dcéra chudobného roľníka odišla študovať výtvarnú výchovu do Tešína.

Vo svojej práci umelkyňa dodnes využíva rôzne techniky - akvarel, uhlie, linoryt, olej. K tej poslednej forme sa dostala až oveľa neskôr, pretože nemala peniaze na olejové farby. Lýdie Mšalovej nie je cudzia ani maľba na skle. Maľuje všetko, čo ju na Orave, kde strávila celý svoj doterajší život, obklopuje.

V Bratislave pani Lýdia vystavila časť linorytov - s námetom človeka a jeho ľažkej práce, časť cyklu Oravské kaplnky, ale objavili sa tu aj posledné práce - oleje Otecko, vlastný autoportrét a začatý cyklus Zem. Viďieť, že autorka svoj horizont rozširuje ďalako, ďaleko za rodinu Oravu, ktorú však chápe ako súčasť vesmírneho sveta. Cíti jeho ohrozenie, a preto jej nie je naša planéta ľahostajná.

Lýdia Mšalová nevystavovala v Galérii Š. Nemčoka sama. Časť priestoru patrila priekopníkovi slovenskej sci-fi literatúry,

Slovákovi z Dolnej zeme Petrovi Suchanskému. Narodil sa v Nadlaku v Rumunskej, časť života prežil v Brazílii, po vojne v Martine, kde pracoval ako redaktor Národných novín a v Bratislave. Je autorom takých diel ako *Záhadná krajina*, *Stratení ľudia*, *Zelené peklo* a iné, ktoré sa dočkali aj druhého vydania.

Lýdiu Mšalovú a Petru Suchanského spája to, že sú to Slováci žijúci v zahraničí a svojou tvorbou vyjadrujú slovenskú duchu-nosť - povedal o spoločnej výstave zástupca riaditeľa DZS Marcel Mihálik na tlačovej besede pre slovenských novinárov, ktorá sa konala toho istého dňa predpoludním. Naša umelkyňa, hoci veľmi unavená po namáhavnej ceste z Dolného Kubína do Bratislavu, ochotne odpovedala na mnohé zvedavé otázky.

Srdce pani Lýdi vždy ľahalo k Slovensku a „dotiahlo“ ju až do hlavného mesta. Meno Lýdia Mšalová sa tak dostalo do povedomia mnohých Slovákov, ktorí o umeleckej tvorbe Slovákov v Poľsku veľa nevedeli.

Jej dielu vyslovil úctu prostredníctvom blahoprajného telegramu aj minister kultúry Slovenskej republiky Milan Hudec.

Text a foto:
VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

OPRAVA

Asi vinou tlačiarenského škriatka sa nám do januárového čísla Života (str. 1), dostala nepríjemná chyba. Zmenili sme meno predsedu MS SSP v Harkabuze Romana Rapáča na Eugena. Ospravedlňujeme sa.

Redakcia

Jablonští žiaci so svojimi učiteľkami

Najlepší v teste: K. Kašprák, A. Zaborová, K. Greláková a G. Zgamová

V SLOVENSKÉJ ŠKOLE

Pokračujeme v návstevách škôl na Orave, kde sa vyučuje slovenský jazyk. Po Hornej Zubriči sme tentokrát zavítali na Základnú školu č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke.

Píšeme test zo slovenčiny

- bolo to prvé, čo som po vstupe do školskej budovy počul odvšadial'. Neuviedomil som si hned', prečo je to až taká výnimočná vec (ved' kol'ko som sa v škole takých testov napísal ja), ale potom mi prišlo na um, že už nie som na Slovensku, ale v Poľsku, hoci len pár kilometrov za hranicou. Ako mi potom povedala učiteľka slovenčiny Anna Lenczowská (rod. Capiaková), žiaci zo 6. až 8. triedy vypracovávali odpovede na 15 testových otázok. Okrem vedomostí z gramatiky a literatúry sa preverovali znalosti aj z dejepisu a zemepisu. Zo 43 žiakov školy sa ich do 1. školskej súťaže zo slovenského jazyka zapojilo 19. Na získanie maximálneho počtu, t.j. 67 bodov, museli odpovedať na všetky otázky, v tom aj na také ako: čo je verš, vymenovať štyroch slovenských básnikov a spisovateľov a uviesť jedno z diel, ktoré napísali, vo vete určiť slovné druhy, vymenovať štyri slovenské rieky, veľké mestá a hrady, napísat' ako sa volá hlavné mesto SR, pri akej rieke leží a kto je slovenským prezidentom, čím sa zaoberá lekár, učiteľ, baník, napísat' niekoľko titulov slovenských filmov, mená známych slovenských hercov a podobne. Niektoré otázky sa nezdali veľmi náročné, ale iné im narobili nemálo starostí, a pri nich strácali aj najviac bodov. Po oprave prác sme už všetci (včítane mňa, hoci som prácu nepísal), netrpezlivovo čakali na výsledky. Najviac bodov (58) získala Kinga Greláková, žiačka 7. triedy a na ďalších miestach skončili: Krzysztof Kašprak a Aldona Záhorová (oba osemnásť).

potom Gabriela Zgamová a Renáta Dzibeková, žiačky 6. triedy.

- Takúto súťaž sme zorganizovali po prvýkrát - hovorí Anna Lenczowská. - Pozháňať materiály, z ktorých som prípravila otázky stálo aj trochu námahy, ale myslím si, že hoci nikto nedosiahol plný počet bodov, žiaci dokázali, že ich slovenčina baví a majú z nej aj potrebné vedomosti.

Okrem známok dostali najlepší aj vecné odmeny. Na jablonskej „dvojke“ sa teda začala tradícia, v ktorej budú pokračovať aj v budúcnosti. Žiaci zistili, že „cert“ nie až taký strašný ako ho maľujú, a že sa opäť učíť sa. Ved' dobré výsledky sa ináč nedostavia. Je tiež pravdou, že sa lepšie učí v slovenskej škole, ako v škole, kde sa slovenčina ako jazyk vyučuje len 2-3 hodiny týždenne, ale o to viac musia tešiť dobré výsledky aj z takých škôl.

- Naši žiaci sú šikovní - pokračuje Anna Lenczowská. - K plneniu svojich povinností pristupujú ozaj zodpovedne. Týka sa to skoro všetkých, od najmenších - druhákov (prvú triedu v tomto roku, žiaľ, nemajú - pozn. P.K.), až po ôsmakov. Ti sú štýria a chcú v štúdiu pokračovať na tunajšom lyceu.

Bude olympiáda?

Poznamenajme, že p. učiteľka začala v súčasnosti vyuvíjať aktivity, aby presadila aj olympiádu zo slovenského jazyka. Ako ma informovala, usiluje sa, aby olympiáda zo SJ bola začlenená do programu metodického centra Kuratória v Novom Sáčci. Dúfa, že odozva bude kladná. Predstavy sú zatiaľ také, aby sa do nej zapojili školy z Oravy i Spiša, a chcú aby jej víťazi mali potom určité výhody, napríklad pri nástupe štúdia na Slovensku. Ved' podobné olympiády v iných jazykoch kuratórium organizuje už oddávna. Myslíme si, že tento návrh by bolo potrebné uviesť

do života čím skôr. V mnohých študentoch by to značne zvýšilo záujem o slovenčinu. Musíme však dodať, že sa podobnej súťaže tak trochu boja žiaci, či učitelia na iných školách, t. j. tam, kde sa slovenčina vyučuje len pár hodín týždenne. Myslia si totiž, že by ich reprezentanti boli v značnej nevýhode. Tu však treba dodať, že všetko závisí od podmienok. Širšie okruhy otázok by predsa mali všetci vopred a včas, aby sa mohli dobre pripraviť.

Ďalším návrhom na skvalitnenie činnosti v našom Spolku bola myšlienka (iste nie až taká nová), aby naša mládež, študujúca slovenčinu, prejavovala väčší záujem o prácu v krajskej kultúrno-umeleckej činnosti. Ide o to, aby sa to pre nich stalo akousi podmienkou. Ideš študovať na Slovensko - dobre, ale vo voľnom čase dokáž niečo viacej. Ved' kol'ko máme príkladov na to, že pred nástupom na štúdiá je žiak aktívny až-az (aj celá rodina) a potom o ľom dlhých 4 ci 5 rokov absolútne nepočuť. Niektorých, žiaľ, nevidieť a nepočuť ani potom. Myslíme si, že to nie je správne. V tejto otázke by sa mali zamyslieť výbory MS a ÚV Spolku, a pri odporúčaní na štúdiá vypracovať trochu iné kritériá. Čest' a chvála tým, ktorí vec chápou správne a sú Slovákm nielen vtedy, keď niečo potrebujú. Tieto ostré prípomienky, ktoré, žiaľ, majú dosť často veľké opodstatnenie, je v našich silách zmeniť. Pokúsme sa o to, ved' napríklad aj to, že v súčasnosti nemáme v maturitnej triede jablonského lýcea ani jedného „slovenčinára“ o niečom tiež svedčí. A na záver ešte jedno. Na lýceu sa slovenčinu učí v troch triedach 37 študentov, t.j. je ich o šesť menej, ako žiakov ZŠ č. 2. Nemrzí vás to tak trochu - krajania?! Pokúsme sa nad týmito otázkami spoločne zamyslieť a hľadať nápravu. Ved' pozitívnych príkladov je tiež nemálo a mnoho dobrého sa urobiť dá, len treba trochu chcieť.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

VÝVOJ SEVERNEJ HRANICE NA SPIŠI

O vývoji severnej hranice na Spiši a Orave sa popísalo už mnoho. Najmä výročie príčlenenia spišských a oravských obcí k Poľsku zvýšilo publikeňú činnosť, a to takmer výlučne na strane poľskej, kde vyšiel o tom aj objemný zborník. Nie je našim úmyslom otvárať o tejto veci neplodnú polemiku. Chceme len poukázať na niektoré fakty z našich i francúzskych archívov, ktoré čiastočne nie sú známe, čiastočne sa vedome ignorujú. Ide nám skutočne len o poznanie objektívnej pravdy.

Severná hranica Spiša bola počas stáročí totožná s časťou severnej hranice Uhorska. Po zložitej kolonizácii sa definitívne ustálila v 13. a v prvej polovici 14. storočia, ako to dokladajú okrem iného najmä výsledky výskumov Jána Beňka.¹ Priebeh hranice ovplyvnila najmä kolonizačná aktivita uhorských rodov Berzeviczy a Görgey, ktoré kolonizovali dovtedy riedko obývané konfínium obyvateľstvom slovenským, nemeckým, rusínskym a poľským a tým posunuli hranicu krajiny severne od hrebeňa horského masívu Spišskej Magury až po rieku Dunajec. Túto aktivitu uznáva aj poľský historik Stanislav Zachorowski a v nej vidí príčinu priebehu hranice severne od Magury.² Na rozdiel od neho viacerí poľskí historici i ľudia zaobrajúci sa historiografiou tvrdili v minulosti a opakujú to aj v súčasnosti, že severný Spiš bol dlho poľským územím a len v stredoveku bol násilne pripojený k Uhorsku. Územie vraj bolo a je osídlené Poliakmi, Maďarmi, Nemcami i Židmi, len Slovákov tam nespomínajú. Odvolávajú sa pri tom na výsledky súpisov obyvateľstva z rokov 1910 a 1920. Avšak oba tieto súpisy poľskú národnosť vôbec neuvádzajú, preto uvedení autori všetkých tam uvedených Slovákov vykazujú ako Poliakov.³

Zálohovanie 16 miest a dvoch hradných panstiev Spiša poľským kráľom v rokoch 1412 - 1772 nemalo vplyv na uhorsko-poľskú hranicu. Jednak šlo len o zálohovanie dočasného charakteru, jednak uvedené mestá a panstvá nikdy neprestali byť súčasťou Uhorska. Poľská strana ich len spravovala a brala z nich úžitky. Nebolo to tiež kompaktné územie. Dokonca len malá časť jeho hranice prebiehala po štátnej hranici. Boli to viaceré enklávy vo vnútri Spiša. Pravda, ak vznikol metačný spor medzi zálohovaným mestom a susednou dedinou, riešili to medzinárodne komisie. Napr. v roku 1580 riešila spory uhorsko-poľská tzv. Rueberova komisia, v roku 1755 tzv. Barkóczyho komisia a iné.⁴

Vznikali však aj metačné spory medzi obcami, z ktorých jedna bola v Uhorsku, druhá v Poľsku. Ak ich sporná chotárska hranica bola súčasne aj hranicou štátnej, riešili tieto spory tiež medzinárodne miešané uhorsko-poľské komisie. Taký prípad sa stal v roku 1787. Hranicu chotárov medzi obcami Fridman v Uhorsku (dnes patrí Poľsku) a Maniów v Poľsku na istej časti tvorila rieka Dunajec. Táto však v dôsledku povodne zmenila svoje koryto. Musela byť ustanovená komisia, ktorá takto spresnila či nanovo vytýčila nielen hranicu chotárov medzi obohami obcami, ale súčasne aj štátnej hranicu.⁵ Podobných prípadov, pravda, bolo viac, šlo však len o nepatrné korektúry štátnej hranice, vyvolané objektívnymi príčinami.

Prvým väznejším hraničným sporom, ktorý sa ľahol takmer storočie, avšak spočiatku nemal politické príčiny, bol tzv. spor o Morské oko. Ide o jazero v severnej časti Vysokých Tatier. V pozadí sporu bola snaha rodu Palocsay a neskôr favorinského panstva v Uhorsku a vlastníkov zakopanského panstva na poľskej strane o

využívanie lesov v tejto oblasti. Hranicu - štátnu - tvoril pôvodne Rybí potok, ktorý sa vlieval do Morského oka, ktoré sa vtedy nazývalo ešte Rybím plesom. Palocsayovci začali ľažiť drevo po oboch stranach Rybieho potoka, odvolávajúc sa na starú tradíciu, proti čomu sa v roku 1831 energicky ohradil majiteľ zakopanského panstva. Vtedy sa spor vyriešil tak, že sa zdôraznil Rybí potok ako hraničná čiara a Morské oko sa rozdelilo na polovicu. Druhé jazero, Čierny stav, ešte ostal v Uhorsku. V roku 1858 došlo k ďalšej úprave hranice. Nová hraničná čiara vyčádzala z Rysov, rozdelila napoly aj Čierny stav, ponechala v Uhorsku ešte časť Morského oka a pokračovala Rybím potokom. Koncom storočia však vznikol a rozrástol sa na oboch stranach Tatier turistický ruch. V dôsledku toho si začali Poliaci nárokovať celú Dolinu Rybieho potoka. Vznikol spor, ktorý zák. článok 2/1897 predelil na riešenie arbitrážnemu pokračovaniu. Arbitrážny súd na svojom zasadnutí v rakúskom Grazi dňa 13. 09. 1902 pririekoval sporné územie Poľsku a vytýčil dnešnú štátну hranicu.⁶

Vážne spory o severnú hranicu Spiša nastali až po skončení prvej svetovej vojny, kedy si Poľsko začalo nárokovať takmer celý Spiš. Korene týchto nárokov siahajú až do polovice 19. storočia, keď v dôsledku poľského národnoslobodeneckého romantizmu prichádza mnoho poľských turistov a etnografov na Spiš. Nachádzajú tu Goralov - obyvateľov hovoriačich poľským nárečím a bez ohľadu na to, že títo sa cítili Slovákm, považujú ich za Poliakov, ktorých násilne poslovenčili Slováci. Kuriózne na tom je, že Slováci mali Poliakov poslovenčovať v dobe, keď sami boli vystavení najväčšiemu národnému útlaku.⁷ Pokiaľ sa o tom len písalo v cestopisoch a v tlači, nebolo to ešte väzne.⁸ V období pred prvou svetovou vojnou však táto agitácia dostávala politický charakter. Zvláštne je, že tzv. poľskí národomoci boli súčasť maďarského alebo slovenského pôvodu. Šlo najmä o profesora v Trstenej Divéky Adorjána, o lekárnika z Jablonky Jenö Sterculu, o Poliakov Františka Wojciechowského, Félixa Gwiždza, Jána Bednarského, Jozefa Wišmierského, ale aj o niektorých slovenských spolonizovaných študentov, ako napr. o Ferdinanda Machaya, ktorý neskôr ako knáz spôsobil Slovákom najväčšie škody.⁹ Treba však povedať, že zatiaľ čo uvedená agitácia mala isté úspechy na Orave, na Spiši ostala takmer bez ohlasu.

Rozpad Rakúsko-Uhorska spôsobil na Slovensku akési triedenie duchov. Mnohí ľudia sa nevedeli rozhodnúť, či dať prednosť začleneniu Slovenska do nového Československa, vyhláseného 28. októbra 1918, alebo autonómnemu postaveniu v rámci Maďarska, s ponukou čoho prišla maďarská Károlyho vláda už krátko predtým. Uvažovalo sa dokonca aj o založení samostatnej slovenskej

Pohľad na Repiská - Brijov Potok. Foto: J. Pivovarčík

republiky.¹⁰ K tomu sa pripojili neskrývané ašpirácie Poľska na časť severného Slovenska, najmä pôvodne na takmer celý Spiš, časť Šariša, Oravy a okolia Čadce.¹¹ Koncom októbra 1918 vyšla z Kežmarku „Prosba hornouhorských národov k medzinárodnej pokojovej konferencii“, ktorú podpísali predstaviteľia mnohých spišských obcí a miest a ktorá žiadala, aby Slovensko ostalo plne autonómnu súčasťou Maďarska.¹² Na odpor narazila len v okrese Stará Ľubovňa, kde ju podpísali len zástupcovia troch obcí. Stará Ľubovňa žiadala o pripojenie k Poľsku, pretože v nej už v prvej polovici novembra bola založená „Polska Rada Narodowa Spiska“.¹³ Maďarskí úradníci ostali na mnohých fungovať ďalej, ale nepokojný ľud ich v novembri 1918 z mnohých obcí vyhnal. Vtedy už naplno fungovala v severných oblastiach Spiša a Oravy poľská agitácia, riadená okrem iného aj turistickým spolkom „Towarzystwo Tatrzańskie“, ktoré 23. novembra predložilo v Krakove memorandum pre poľskú vládu s nárokmi na územie bývalého Uhorska. Okolo 10. decembra 1918 bolo odvolané zo Spiša maďarské vojsko i polícia. Hned' na to začalo prenikať poľské vojsko, ktoré v dňoch 14.-15. decembra obsadilo nielen časť Oravy, ale na Spiši došlo až do Kežmarku a 16. decembra obsadilo Podolíneč a Hniezdne. Zničilo tiež telefónické spojenie železničnej trate Košice-Bohumín.¹⁴ Československé vojsko začalo totiž len v tej dobe preberať moc na Spiši. Dňa 14. decembra došlo do Popradu. 15. decembra obsadilo Kežmarok a 16. decembra Spišskú Novú Ves a Levoču. Na výzvu československej vlády sa poľské vojsko stiahlo za hranice,¹⁵ ale 20. decembra znova obsadilo severný Spiš včítane Spišskej Starej Vsi, Javoriny a Jurgova a 22. decembra sa priblížilo k preďovo československého vojska pri Podolínci a začalo sa opevňovať na Magure. Za vojskom začali prichádzať poľskí úradníci. V ten istý deň sa poľské vojsko stretlo pri Matiašovciach a Spišských Hanušovciach s hliadkou československého vojska, začalo na ňu strieľať a oboch mužov zranilo.¹⁶ V noci z 23. na 24. decembra 1918 sa poľské oddiely, spreavidzane civilným komisárom Dr. J. Bednarským, stretli s československým vojskom pri Vyšných Hágoch a došlo k prestrelke. V dôsledku toho bolo 24. decembra 1918 uzavreté v Poprade prímerie, pri čom bola dohodnutá demarkačná čiara medzi Poľskom a Československom. Tá platila do 13. januára 1919, kedy ju zrušil spojenecký dôstojník podplukovník Vyx, ktorého poverili na základe Belehradskej konvencie z 13.11.1918 obsadiť strategické body dohodovým vojskom. Viedla od Javoriny severne od Ždiaru, Jezerška, Reľova, Toporca, Kamienky cez Malý Lipník do Andrzejówki.¹⁷ Zrušenie demarkačnej čiary akiste nasledovalo v dôsledku protestu maršala Piłsudského u Spojencov zo dňa 29.12.1918 proti obsadeniu „poľského územia“ českým vojskom. Poľskosť tohto

V „starom“ centre Nižných Láp. Foto: J. Pivovarčík

územia, včítane celej železničnej trate Košice-Bohumín, dokazoval na základe obsiahlej správy, vypracovanej Gustavom Szurom uvedeného dňa.¹⁸

POKRAČOVANIE NASLEDUJE
PhDr. IVAN CHALUPECKÝ

P o z n á m k y:

- 1/ Beňko, J.: *Osidlenie severného Slovenska. Košice 1985.*
- 2/ Zachorowski, S.: *Węgierskie i polskie osadnictwo na Spizie do połowy XVI wieku. Kraków 1909.*
- 3/ Napr. Trajdos, T.M.: *Spisz Środkowy i Północny w naszym stuleciu. Warszawa 1987. Tenże: Trzy miasta spiskie. In: Akcja spisko-orawska. Nowy Sącz 1986, s. 6-21 a i. Odpowiedź na podobne publikacje dal Sulitka A.: Ludowa kultura a regionalizmus na słowacko-poľskom pograniczu. In: Życie (Warszawa), č. 364-365/1988.*
- 4/ Ich písomnosti sú uložené jednako v Krakove v knižnici Czartoryských, jednako v Štátom oblastnom archíve v Levoči (ďalej len: ŠOBA L) vo fonde Spišská župa (ďalej len: SŽ) a Provincia XVI spišských miest.
- 5/ ŠOBA L, SŽ, josephina, fasc. VI-X, č. 836, 1038, 1040 a 1050/1787.
- 6/ Goetel, Z.: *Konflikty graniczne na zachodniej rubieży Spisza w XIX wieku i roztrzygnięcie sporu o Morskie Oko w 1902 roku. In: Akcja spisko-orawska, Nowy Sącz 1985, s. 42-54. ŠOBA L, SŽ, podžupan, 2790/1899 a 1086/1904 adm.*
- 7/ Chalupecký, I.: *Pramene k dejinám slovenského národného hnutia v rokoch 1860-1918 v archive Spišskej župy. In: Slovenská archivistika, III. 1968, č. 2, s. 254 n.*
- 8/ Bibliografiu takýchto článkov a štúdií podáva Bielovodský, A.: *Severné hranice Slovenska. Bratislava, b.r.*
- 9/ Tamže, s. 61-63. Z článkov uvedme aspoň: Stercula, J.: *A goral mozgalom. In: Szepesi Hirnök, č. 44 z 1.11.1913, s. 1-2. Machay pôvodne nevedel ani dobre po poľsky, ako to sám priznáva v úvode k svojim memoárom: Ks. Ferdynand Machay: Moja droga do Polski. III. vyd. Kraków 1992.*
- 10/ Archív Ministerstva zahraničných vecí v Paríži (ďalej len: A.M.A.E.), *Europe, serie Z, tom 50, fól. 51.*
- 11/ Tamže, fól. 142-143.
- 12/ ŠOBA L, SŽ, č. 77/1919 adm.
- 13/ Goetel, Z.: *Historia Spisza. In: Akcja Spisz. Nowy Sącz 1984, s. 13.*
- 14/ Tamže. Tiež A.M.A.E., *Europe, serie Z, tom 50, fól 65-67.*
- 15/ Tamže.
- 16/ Tamže.
- 17/ ŠOBA L, Štátne zastupiteľstvo v Levoči (ďalej len: ŠTZ L), IV 191/1919. O udalostach pri vytváraní hranice pozri tiež literatúru: Valenta, J.: *Poľská politika a Slovensko v roku 1919. In: Historický časopis, XIII, 1965, s. 416; Dvorský, V.: Hranice Republiky československej. Praha 1920; Tenże: Hranice Republiky československej ve svetle historie. Bratislava 1924; Krčmár, J.: Československo-poľská hranica na území spišském (Javorina) pred Stalým Dvorem Medzinárodní Spravedlnosti v Haagu a pred radosťou Společnosti Národů v Paříži. In: Zahraniční politika, III, 1924, č. 1-4; Klimko, J.: Niektoré aspekty utvárania severných hraníc Slovenska v rokoch 1919-1920. In: Právnické štúdie, XVII, 1969, č. 1, s. 208-223; Tenże: Vývoj územia Slovenska a utvárenie jeho hraníc. Bratislava 1980; Olekšák, Št.: *Právna problematika hraníc ČSR na území Spiša a Oravy. Diplomová práca 1988, UK Praha.**
- 18/ A.M.A.E., *Europe, serie Z, tom 50, fól. 3-32.*

JARNÉ ŠIBALSTVÁ

Obyčajne sa nám spájajú s dňom 1. apríla, kedy si zo seba strúhame rôzne žarty, naťahujeme sa, skrátka všetci bláznieme, od najmladších až po tých skôr narodených. Preto sa tento deň volá aj Prima aprilis, deň bláznov, niekedy deň vtákov, bá má aj iné prímenia. Tak či onak šibalstvám a figľom vtedy niet konca. Ved' stačí mať v sebe štipku humoru, dobrej nálady a hodne dobrých nápadov. Alebo snáď aj trochu zlomyseľnosti? V tento deň je však všetko, alebo skoro všetko dovolené a aj odpustené.

V Jablonke sa ale na tieto šibalstvá nečaká až do 1. apríla. Tam sa s nimi stretávame už v prvý jarný deň, t.j. 21. marca, kedy žiaci tamojšieho lýcea usporadúvajú tzv.

Deň záškolákov.

Žiaci totiž, tak ako všade na svete, nevynechajú snáď jedinú príležitosť na to, aby sa nemuseli učiť. V jablonskom lýceu sa študenti prezliekajú do prapodivných odevov a masiek, v ktorých potom, sediac v triedach, prekvapujú svojich profesorov. Býva dokonca zvykom, že si zamenia celé triedy, ba dokonca sa už menili aj celé školy (napr. v Jablonke sa zamenila ZŠ č. 1 s „dvojkou“). Pred pár rokmi mali jablonskí gymnaziisti v kabinete vzácného „zajatca“ - riaditeľku školy - p. A. Stopkovú. Zbierali za ňu aj „výkupné“, ktoré nakoniec skončilo v školskej pokladnici. Často však počasie, ktoré je na Orave veľmi nevyspytateľné, skríži plány študentov vtom, aby sa veselosť preniesla aj do ulíc, či na miestne námestie. Žiaci z nižších ročníkov ZŠ č. 2 v Jablonke vtedy so svojou učiteľkou výtvarnej výchovy Jolantou Kulig robia práce súvisiace s oslavou jari, iní pozerajú rozprávky na videofilmoch, či hrajú rôzne hry. Žiaci zo ZŠ č. 1 v Malej Lipnici boli v kine v Novom Targu, niektoré triedy zase na výlete v Zakopanom, skrátka v tento deň sa na školách koná to, čo chcú žiaci.

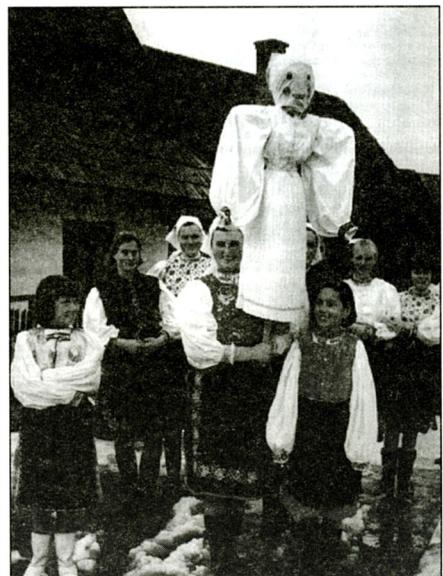
Starší nad týmto „vyčínaním“ niekedy krutia hlavami a hovoria si: tá dnešná mládež,

za našich čias to veru nebývalo, a božekajú kam to spejeme... Mali by sa však zamyslieť a pripomenúť si, či oni boli vtedy ozaj až takí vzorní? A stále? Mladí majú predsa akési prirodzené právo na veselosť, či zábavu. Ved' kedy sa majú „vyšaliť“. Darujme im teda ich výčiny aspoň v ten jeden deň v roku. Ved' neškodia snáď nikomu a prispievajú ku koloretu jari, tak typickej o.i. prehánkami a častými zmenami počasia. Raz svieti slnko, potom napadá sneh a zafúka silné vetisko, aby bolo onedlho znova pekne. Takéto vrtochy počasia poznáme všade, tiež na Orave či na Spiši. Nebolo to ináč ani v tomto roku. Pozrime sa teda, čo sa ešte v ten deň na lýceu v Jablonke a iných školách robieva.

Topenie Moreny

Tento starodávny obyčaj lúčenia sa so zimou a vitania nového života - Jari, obnovili pred niekoľkými rokmi práve v Jablonke. Študenti z miestneho lýcea idú so žiakmi základných škôl v spoločnom sprievode k mostu v smere do Lipnice. Môžete tam vidieť masky od výmyslu sveta. Dievčatá sa preobliekajú za chlapcov a naopak, maľujú si líca a tváre, mnogí sú prezlečení za rôzne rozprávkové bytosti, a prví nesú hlavnú „hrdinu“ dňa, ktorou je samozrejme slamená bábä - Morena (niekde ju volajú Marmuriena, Marejna a pod.). Mladší žiačikovia zase nesú malé Moreny. Tento starodávny obrad, rozšírený u Slovanov vôbec, má pôvod v dávnych pohanských zvykoch, viažúcich sa k solárному cyklu - k zimnému slnovratu a k jarnej rovnodennosti. Od celého úkonu chodenia s Morenou až po jej spálenie a vhodenie do vody mala závisť úroda plodín a obilní, kvalita paše, zdravie ľudí a zvierat i bezpečnosť domu a celého chotára. Tento zvyk mal tiež obmedziť vplyv zlých sôl a získať si priažeň mŕtvych predkov.

Ludové obrady vitania Jari spadajú do obdobia pred veľkonočným pondelkom, kedy

Vynášanie Moreny v Liptovskej Tepličke.
Foto: L. Netiková, Slovenský sever

sa koní štyridsaťdenné obdobie pôstu. Zachováva sa tu tiež tradícia maľovania kraslíc (písaniek), ktoré pripravujú mnohé mamky a staré mamky, ale aj žiaci so svojimi učiteľkami. Kraslice potom dostávali polievači ako výslužku. Poznamenajme ešte, že jarné - veľkonočné sviatky sú pohyblivým sviatkom. Môžu pripaďať na ktorýkoľvek dátum od 22. marca do 25. apríla, pravda, vždy na nedele, nasledujúcu po prvom jarnom splne.

Veselosť

áno, ale s mierou - to by malo byť heslo všetkých aj 1. apríla, kedy námestia najmä väčších miest sú plné mladých ľudí. Ich „veselosť“ a dobrá nálada však, žiaľ, často závisí od množstva vypitného alkoholu. Ich výčiny musí neraz tlmíť polícia. Je poľutovania hodné, že niektorí deň veselosti preháňajú a nevedia kedy, a v čom je miera. Aprílové „šibalstvá“, majú zostať v rámci slušnosti, a zábava má byť taká, aby nikomu neškodila, ani nikoho neurazila, či neznevážila. Bolo by tiež dobré, ale to už nezávisí od ľudu, keby bolo „blázivé“ aprílové počasie k nám všetkým tentokrát milosrdnejšie. Ved' aj jarné práce, ktoré sa pomaly rozbiehajú je potrebné načas ukončiť. Pamätáme sa ešte na jeseň minulého roka, ktorá bola snáď nežičlivejšia a bláznejivejšia ako desať aprílov spolu. Pani Zima niekedy nechce pustiť svoje žezlo z rúk, ale nakoniec predsa len ustúpi, a príroda i ľudia si konečne vydýchnu. Zeleň oravských lesov a lúk, priezračný vzduch presýtený vôňou kvetov a bukotom včiel, pučiace konáre stromov, to všetko je neklamným znamením, že konečne prišla Jar. Odkladáme zimné oblečenie a doslova sa vrháme na vitamíny, zakliate v čerstvej zelenine a ovocí. Vyhrievame sa v prvých lúčoch ešte zubatého jarného slniečka, a hoci nás možno prikvačí aj tzv. jarná únava, nič to. Je konečne po zime, bliží sa leto a teplo. To je však už iná téma.

PETER KOLLÁRIK

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho amerického herca, voľakedy majstra strednej váhy v karate, ktorý sa stal veľkou hviezdom akčných filmov založených na konfrontácii dobra so zlom. Hral o.i. v takých filmech ako: Prichádza drak, Násilník, Stratený v akcii, Najatý vrah a seriál Strážca Texasu, ktorý práve vysiela poľská televízia. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

✓ Živote č. 2/97 sme uviedli fotografie Davida Hasselhoffa. Knihy vyžrebovali: Ma-

rek Čečašek z Kacvína, Cecília Lukášová a Bartolomej Surma z Krempáčov, Marek Kurnát a Margita Dluhá z Novej Belej a Katarína Baďuríková zo Svitu.

KRÁTKO ZO SPIŠA

Začiatkom februára v Kacvíne zaviedli názvy nových ulíc. Najdlhšia je ulica sv. Anny. Okrem toho nájdeme aj také ulice ako napr. Jána Pavla II., Školská, Kostolná, Májová, Huba, Kovolovka, Snežná, Spišská a pod. Škoda, že pomenovanie ulíc nebolo predtým širšie konzultované s obyvateľmi.

* * *

Teplé predjarné počasie vylákalo do lesa mnohých hľadačov jelenieho a srnčieho parožia. Sme zvedaví, kto nájde tú najkrajšiu trofej. Kto sa prihlási, radi ho - aj s úlovkom - uverejníme.

* * *

V Kacvíne končia práce pri inštalovaní nového organu v kostole Všetkých svätých. Priebeh výstavby spolu so zbieraním peňazí trval niekoľko rokov a mal dramatický spád. Ako nám povedali kacvínski farníci, ich organ bude vraj patriť k najmodernejším na Spiši.

* * *

Už len štyri metre chýbajú k žiaducej výške hladiny nedeckej hydroelekárne. Ako sme sa dozvedeli, v polovici tohto roka by mala byť táto takmer tridsaťročná investícia slávnostne uvedená do prevádzky.

Pekné parožie z kolekcie J. Venita z Kacvína.

Foto: J. Pivovarčík

KRATKO Z ORAVY

V gminnom úrade v Jablonke prebiehali v prvých mesiacoch t.r. rôzne práce - maľovanie interiérov, oprava sociálnych zariadení a pod. Budova teraz vonia čistotou a aj stránkam čakajúcim na vybavenie rôznych úradných záležitostí sa čas čakania iste spríjemnil.

Vynovený Gminný úrad v Jablonke

* * *

V okolí hraničného priechodu v Chyžnom bola v noci z 8. na 9. februára t.r. zadržaná skupina 23 Afgánov (vtom 8 detí) a 3 občanov SR, ktorí ich mali pripraveným autobusom ilegálne dopraviť na hranice s Nemeckom. Je to v tomto roku už štvrtý pokus nelegálneho prekročenia hraníc v tejto

oblasti. Predtým sa o to pokúšali tri skupiny rumunských občanov.

* * *

3. apríla sa v jablonskom lúceu uskutočnil Deň otvorených dverí, ktorý zaviedlo riadielstvo školy pre žiakov ôsmych tried ZŠ. Záujemci mali možnosť prezrieť si priestory lúcea a oboznámiť sa s možnosťami štúdia na tejto škole.

* * *

Fanúšikovia populárnej hudby budú mať možnosť zúčastiť sa koncertu exotickej hudobnej skupiny Boney M známej najmä z minulých rokov. Na svojom turné po Poľsku vystúpi 6. apríla t. r. aj v Novom Targu a predvedie o.i. svoje dávne hity Ma Baker či Rasputin.

* * *

Ako sme už v Živote písali, v Jablonke došlo k spojeniu gminného kultúrneho strediska s miestnou knižnicou.

Na obsadenie funkcie vedúceho nového – Oravského kultúrneho strediska bol vyplianý konkúr.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

* * *

Majitelia lesov na Spiši majú v tomto roku vážne problémy s predajom guľatiny, o ktorú bol vždy veľký záujem. Ako nám povedali tamojší roľníci, spája sa to asi s čoraz častejším zavádzaním umelých plastických hmôt a prefabrikátov do stavebnictva.

* * *

Ešte dnes nie sú zjazdné všetky cesty na Spiši. Vari najviac by nám o tom vedeli povedať Čiernochorci, Lapšančania a Repišťania. Tí poslední sa naozaj boria s veľkými problémami. V jeseni im asfaltovali neveľký, asi polkilometrový úsek medzi Vojtyčkovým a Brijovým Potokom, čo im malo priniesť autobusové spojenie. Žiaľ, neuspeli. Nová cesta je pre autobus príliš úzka. Asfaltovanie si vyžaduje aj neveľký úsek v Brijovom Potoku - Šoltýstve. Na tento cieľ si Repišťania už zozbierali 4 300 zlých, ktoré uložili v Gminnom úrade v Bukownie Tatranskej.

* * *

21. februára sa v Zakopanom stretli splnomocneni vlád SR a PR pre reštitúciu vlastníctva pozemkov po oboch stranach štátnej hranice. Ako sa predpokladá, ide o ok. 400 ha pôdy na slovenskej strane, ktorej majiteľ mi sú poľskí občania (vtom aj naši krajania) a 200 ha v Poľsku, ktorých majiteľmi sú občania SR. Spoločná medzivládna komisia bude postupne riešiť všetky sporné otázky. (jp)

Konferencieri: A. Krištofeková
a D. Surma

Speváčka a rozprávačka spolu:
M. Wněková a L. Majerčáková

Vystupuje jubilujúca Veselica z Nedece

KREMPAŠSKÉ FAŠIANGY '97

Máme už niekoľko pekných kultúrnych podujatí, ako napr. prehliadku dychoviek, recitačnú súťaž či novoročné oblátkové stretnutia, ktoré natrvalo zakotvili v krajanskom dianí a môžeme o nich povedať, že sú tradičné. Teraz, zdá sa, pribúda k nim ďalšie - fašiangy, po spišskej nazývané „ostatki“, ktorých tretí ročník sa uskutočnil v dňoch 8.-9. februára t.r. v Krempachoch.

Ako sa na poriadne fašiangy - čas zábav, veselosti a všelijakého vystrájania - patrí, najmä v posledných dňoch pred Popolcovou stredou, v Krempachoch bolo tej veselosti neúrekom. Dokazovali do i rozjarené tváre divákov, ktorí cez dva dni do posledného miesta zaplnili veľkú sálu miestneho kultúrneho domu. Boli medzi nimi i viacerí hostia: o.i. predseda ÚV SSP, prof J. Čongva s manželkou, tajomník ÚV L. Moltoris, farár J. Wieczorek, ríchtár J. Kalata, šéfredaktor Života J. Šternoga a ďalší činitelia nášho Spolku.

Prvý deň

Len čo Anka Krištofeková a Dominik Surma, dirigujúci celým podujatím, ohlásili prvých účinkujúcich - beliansku ľudovú ka-

pelu, ktorá predviedla, čo sa kedysi hrávalo na spišských zábavách či svadbách, zaburácal prvý potlesk, ktorý potom neutíchal až do konca. „Krempachy, Krempachy...“ zaspievala po Bel'noch s dávkou lokálpatrionizmu žiačka 6. tr. Jadviga Grigušová, pripomínajúc všetkým, aby božechráň nezabudli, že sa nachádzajú v Krempachoch. Jej kolegynia Margita Paluchová vyvolala v hľadisku salvy smiechu báječným rozprávaním o cigánovi, alebo ak chcete Rómovi, ktorý slúžil na fare a narobil toľko nezbednosti, že sa počúvajúci až chytali za brucha.

Eudová múdrost hovorí, že jablko nepadá ďaleko od stromu. Je v tom iste veľa pravdy, o čom nás presvedčili najmladšie účastníčky podujatia, 4-ročná Dominika a 3-ročná Adriana Wněkové, dcérky znamenitej speváčky a vedúcej krempašského súboru Zelený javor Márie Wněkovej. Museli si pridržať privysoký mikrofón, aby ich pesničku „Tuľalo še, tuľalo...“ počuli diváci aj v tých posledných radoch. Ešte rôčik, dva či tri, a začnú s mamou konkurovať. No, možno trochu viac, lebo s takým, priam operným hlasom p. Márie, aký sme neskôr na podujatí počuli, bude každému t'ažko súperiť.

Karol Slovik, dnes už 83-ročný muzikant, to je nielen husľový virtuóz, ale aj história hudby. Zahral celý rad starodávnych melódii, ktoré si dnes už málokto pamätá, ba na svojich husliach dokázal vylúdiť aj hlas krempašských zvonov. V jeho šlapajáčoch už niekoľko rokov kráča mladý Lukáš Petrášek, ktorý si s týmto nástrojom čoraz lepšie počína. Kiežby aj v iných obciach boli podobní nasledovníci. Kto by sa chcel dozviedieť,

ako sa rýchlo oženit,

nech sa spýta krajanky Ľudmily Majerčákovej z Novej Belej, ktorá v mužskom preoblečení radila nesmelým, ako si majú hľadať ženu. Len pozor, aby záujemcovia nedopadli tak, ako hrdina jej rozprávania.

Spišiaci majú zrejme veľký zmysel pre humor, o čom nás presvedčili aj ďalší rozprávači svojimi vtipnými, nezriedka fantastickými, ale vždy veselými príbehmi. Emil Brzyzek nás skoro presvedčil, že polievku možno uvariť aj z klinca, kym Jadviga Grigušová so šibalskými ohňíkmi v očiach tvrdila, že sa vo Falštine istý sváko otelil. Pravdaže kto nechcel, nemusel veriť. Vierohodnejšie, asi opreté o vlastné skúsenosti, bolo už rozprávanie Františka Chalupku o dávnych časoch, taktiež s veselou, tro-

Na scéne Malí Krempašania

Najmladšie účastníčky:
Dominika a Adriana Wněkové

Spieva J. Grigušová

Čestní hostia: K. Čongvová, J. Čongva, L. Molitoris, M. Brzyzeková, kňaz J. Wieczorek a richtár J. Kalata

chu korenitou pointou, alebo dosť zdľavý príbeh Jána Cervasa, ako si jeden jeho známy išiel hľadať službu ba Slovensko. Svoje rozprávanie spestril spevom, vtom aj vtipným parafrázovaním hodiniek. Chichotu nebolo konca kraja. Prestával, len keď rozprávačov striedali speváci či speváčky - Agata Krištofeková, Margita Paluchová, 77-ročný Jozef Petrášek či speváčky súrodenici Martin, Mirek a Adam Grigušovi s Krištomom Petrásikom, ktorí sa vo svojej humornej scénke vybrali za dievčatami do Durština. Čo však na tom, že srdcia mali horúce, keď im nohy mrzli.

Prvý deň fašiangov v Krempachoch zavŕšilo vystúpenie divadelného súboru Chemkár zo Strážskeho až kdesi od Michaloviec, ktorý sa predstavil zaujímavou inscenáciou Bavme še vešelo. A veru bavili sa nielen oni, ale aj diváci, medzi ktorými sa odohrávalo ich predstavenie zahrňujúce ľudové zvyky, piesne, perekadlá z východného Slovenska, ba aj trochu magie. Nečudo, že zožali búrlivé ovácie.

V nedeľu,

v druhom dni krempašských fašiangov sa do programu zapojili súbory. Prednosť v otvorení podujatia dostala nedecká Veselica pod ve-

dením Žofie Bogačíkovej, ktorá práve oslavuje štvrtstoročie svojej činnosti. Uchvátila všetkých znamenitou prezentáciou fašiangových zvykov, medzi ktorými nechybala ani obchôdzka s koňom, pekné spevy, tance, vinše a dokonca krkolomné skoky cez lavičky aj tých moletnejších členiek súboru. Bože môj!

K slovu sa dostala Orava. „Mladosť moja, mladosť...“ spievali vzrušujúco zaslúžilé činiteľky Viktória Smrečáková a Mária Gribáčová. Iste si s nimi povzdychli aj viacerí diváci. Krajanča Viktória sa potom pochválila aj pekne spievajúcim malolipnickým dorastom. „Vinšujeme vám...“ - čoho tam len nebolo v starodávnych vinšoch pretkávaných peknými pastorálami, ktoré predviedli sympatickí podvŕšianski koledníci Kristíny Gribáčovej - veľkí, menší, aj tí najmenší, ktorí si museli vyhŕňať pridlhé sukenné „portky“, aby sa im nohy nepoplietli. Iste nazbierali hodne koláčov a vajíčok. Ledva stačili zísť zo scény, keď zaznelo - akože ináč - „Na Orave dobre, na Orave zdravo“. Hlásil sa asi 30-členný súbor Rombaň Jána Capiaka z Chyžného s bohatým speváckym a tanečným programom. Divákov zvlášť uchvátil mohutným spevom, ktorý sa vraj dalo počuť až v susednej Novej Belej.

Záver už tradične patril domácim. Najprv

Malý virtuóz L. Petrášek...

...a starý majster K. Slovik

sa predstavili Malí Krempašania, školáci plní bujarosti, ktorí všetkých očarili množstvom detských hier a zábav, spevov i riekaniek. Tancovali, jazdili na „koľcách“, páslu husi „rajbali“ a neviem čo ďalšie. Ruky samé tleskali a ani by neprestali, keby sa neukázal súbor Márie Wněkovej Zelený javor. Videli sme ho už viackrát, v znamenitých programoch, no tentoraz prekonal seba samého, najmä dokonale nacvičenými tancami. Bolo tam všetko - svížne polky, čardáše i valčíky, klobúkovy, regrútsky a iné, ktoré tvorili nádherný záverečný akord krempašských fašiangov.

- Bola to vydarená prehliadka folklóru a ľudových zvykov zo Spiša a Oravy - povedal na záver tajomník ÚV SSP L. Molitoris. - Chceli by sme, aby v budúcnosti ostala na trvalo v kaledári krajanských kultúrnych podujatí práve tu, v Krempachoch.

Vystúpenia účinkujúcich hodnotila súťažná porota v zložení: L. Brzyzeková, J. Kalata, L. Molitoris a J. Šternogá. Jednotlivci a súbory boli ocenení pamätnými diplomami a peňažnými cenami. Vzhľadom na nedostatok miesta na týchto stránkach poradie súťažiacich uverejnime v nasledujúcom čísle Života.

Tekst a foto: J. Š.

Do kolekcie V. Smrečákovej priduďol ďalší zaslúžený diplom

Vystupuje súbor Rombaň z Chyžného

PREŠIBANÝ SPRÁVCA

U Chrapáňov sa stalo, čo sa stať nemalo. Akurát po tom, čo bravka zaklali, obriadili a dobre sa napakali. Ďuro si taký plnučíčky plný ľahol na lavicu a dal sa dívať do seba. Mať medzitým riadila, ved' sa na zakálačke všeličo zakrvaví, zamastí a zalúšta.

A práve vtedy sa to stalo, keď umývala korýtko od kaše po hurkách. Ďuro zrazu vykŕikol a potom začal chrčať, dusiť sa. Keď znova nabral dych, musela sa prežehnať, lebo tak začal bohovať a kristovať, že každé jeho slovo bolo smrteľným hriechom a zasluhovalo si osobitnú spoved'.

„Ďuro! Hej! Ty pohan! Nehanbíš sa?!” zahromžila. Ale Ďuro len chrlhal a keď mohol vypovedať slovo, bolo také nekresťanské, že jej išlo do pláču.

Sprvoti si myslela, že si prihol, no fľaša ostala nedotknutá. Zrazu ani čo by ju smrť preskočila, tak sa striasla a prelakla. Podozrenie ju pomklo k synovi. Tuho ním zatriasla.

„Ďuro! Nože sa! Hore sa!”

Trvalo hodnú chvíľu, kým sa prebral. Aj to so slovami:

„Šľaka mu!”

„Prečo kľaješ?” zhrozila sa v strašnej predtuche.

„Dlávilo ma.”

Dobre šípila.

„Preboha!....Čo?”

„A ja viem! Zlô! Mordovalo ma. Chcelo ma zadusiť. Nič ste nevideli?”

„Nič, syn môj, nič. Len si hrozne urážal pána boha. Budeš sa musieť vyspovedať.”

„Keď ma nechcelo pustiť.”

„Ved' ta ani pri rúhaní nepustilo. Musela som t'a prebudíť.”

Sotva sa Ďuro ako-tak spämätal, zauvažoval:

„Čo sa mi len mohlo stat?”

„Ak sa to nebude opakováť, tak nič, syn môj,” hľadela ho potešíť.

Ale na druhý večer zlô nedalo na seba dlho čakáť. Keď Ďuro upadol do hlbokého spánku, poriadne ho podlávilo.

Oboch to veľmi zronilo.

„Už je inak nie,” zažalostila Chrapáňka, „určite porobenina.”

„A kto by mi?”

Chrapáňke prebehli myslou všetky stvory, ktoré by mohli uškodiť jej synovi. Podozrenie sa pristavilo iba pri jednej.

„Naveky Spodniačka!”

„Že som jej ohrdil dievku?”

„Veru tak. Porobilas ti, aby t'a iné nechceli.”

To už bola vážna vec. Hegla aj Ďurom.

„Ja takého chrústa nechcem, keby ma aj každú noc dlávilo!” zaťal sa a mať dohútala,

že má pravdu. Potrebovali nevestu do roboty, mocnú, a nie takú dengľavú.

Ale keď na tretiu noc Ďura zlô zas dobre potrápilo, rozhodol sa, že popustí zo svojho predsavzatia.

„Nebolo by lepšie, keby som si tú Zuzu...?”

No mať ani počuť.

„Inde budeme hľadať pomoc,” rozhodla.

Počula, že na laze Pod strmým vrškom býva akýsi správca. Šuškalo sa o ňom, že sa vyzná v porobeninách. Viac nič, lebo sa s takými vecami málokto pochváli. Keď ho volali správcom, musel niečo vedieť spraviť - porobiť. Ináč by nemal medzi vrchármami tento titul.

V tichosti, aby sa ľudia nedozvedeli, vyzvala sa Chrapáňka na laz Pod strmým vrškom zavolať pomoc. Poznala už viac správcov, čo vedeli zlomeninu napraviť, začítať, keď had sekol, hostec vziať, alebo pomôcť z mŕcha oči. Tento bol celkom inakší. Užemčistý, počerný, s ostrými fúzikmi a šibalskými očkami - akoby ho tu boli voľakedy Turci zabudli. Starí ľudia spomínajú, že jeho otec sluhúval u haličského doktora. A to bol múdry doktor. Vedel zhotoviť všeljaké masti, dobré aj statku aj ľuďom, liečiť bylinkami a pijavicami.

„Už dlho fufneš?” opýtal sa Ďura hned, ako prišiel.

„Od leta.”

„A kde t'a?”

„Najviac na prsiach. Všade.”

„A tuho t'a?”

„Kedy ako.”

„Tak je dobre.” skončil vyšetrenie.

„Horký dobre!” zalamentovala Ďurova mať. „Nevidíte, aký je vycivený?!?”

„Myslel som to tak, že v tom Lucifer ešte nemá prsty. Len taký menší. A s tým si ja poradím.”

„Tak preto hrešil!”

„Už nebude. Máte ocot?” opýtal sa správca a múdro sa zatváril.

„Ako by sme nemali!” Hned priniesla fľašu s octom.

Pomaly, dôležito si správca vyhrnul na košeli rukávy a Ďurovi poručil:

„Vyzleč sa donaha!”

Ďurovi sa veľmi nechcelo. Donaha bol vyzlečený iba dva razy: keď sa narodil a keď bol na asentírke. No čo mal robiť, ak chcel byť zdravý. Vyzliekol sa a zvalil dolu bruchom na posteľ.

Správca natrel Ďura octom od hlavy po päty. Keď bol s masážou hotový, naručil Ďurovi:

„Večer nejedz!”

To bolo všetko.

„A čo sme dlžní?” spýtala sa Chrapáňka.

Správca fl'očhol na koryto so slaninou a mäsom.

„Zapričinil to ten brav!”

„Brav?”

„Áno. Oferujte dačo z neho.”

Vďačne mu odrezali pol pôlta slaniny.

Ďuro skutočne v noci dobre spal. Lenže on už bol taký: mal rád svoje bruško, nikdy mu neodoprel. A ktože by aj odolal voňavým klobáskam, hurkám a iným maškrťam zo zakálačky? Stalo sa mu to zasa osudným.

Čo mala chudera Chrapáňka robiť? Znovu sa vybrala za správcom, aby pomohol. Neodmietol. Ba zdalo sa jej, akoby na to čakal.

„Ej, to bude väčšia šarža, keď sa octa nezľakol,” konštatoval pri Ďurovi. „Skúšime účinnejší prostriedok. Máte cesnak?”

Chrapáňka doniesla za vahan cesnak. Ďuro sa vyzliekol a správca ho natrel cesnakom. Čosi pri tom mrmlal. Napokon ponaprával Ďurovi posteľ tak, aby mal vysoko pod hlavou.

„Teraz budeš mať pokoj.”

Chrapáňka si myslala, že ho prvý raz vyplatila. Keď sa nehýbala, správca jej pretiahol popod nos:

„Čím budete mať toho brava menej, tým lepšie pre Ďura.”

Čo mali robiť, dali mu aj druhú polovicu pôlta slaniny a pridali i klobás. Ani ich srdce nebolelo. V mäse musela byť porobenina, keď Ďuro po ňom prvý i druhý raz ochorel. Chrapáňka sa ho ani nedotkla, ale Ďurovi veru nedalo pokoj. Zas bolo zle.

Správca opäť prišiel.

„Bude to určite sám Lucifer, keď bol aj cesnak slabý,” vyhlásil. „Ale nebojte sa. Mám spôsob aj proti Luciferovi. Natrieme Ďura jeho vlastným svojincom.”

„Čím?” nechápala Chrapáňka.

„Nuž, prepýtujem tým, čo sa každemu hnusí. Lucifer neznáša ľudský smrad.”

Len teraz stihlo Ďura veľké mordovisko.

No statočne sa držal a mat' pootvárala nie len okná, ale aj dvere, aby sa Lucifer už zdaleka zhorbil toho pachu.

Chrapáňka sa už neopýtala, čo bude dlná.

„Oslobodťte nás od toho brava.” povedala správcovi. Tak bolo všetko zažehnané. Správca si odnesol zvyšky brava a Lucifer sa zlakoľ Ďurovho svojincu. Mali dosť dlho pokoj. Iba keď Chrapáňka preobliekla posteľ a povyhadzovala spod Ďurovej hlavy vankúše, zlô sa dostavilo ako na zavolanie.

Dolahllo nielen na Ďura, ale aj na jeho mat'. Za správcom sa už neopovážila ísť. Odvláčil by celý majetok. Našťastie sa natrafil do chalupy pán učiteľ. Jemu sa zdôverili, aké majú trápenie. Keď pobadal, ako Ďuro fufne, poradil im:

„Poznám človeka, ktorý vám pomôže. Je to môj dobrý známy. Lekár.”

„A vyzná sa aj v takýchto veciach?”

„Ešte lepšie ako ten vás správca.”

Napísal priateľovi list a Ďuro poslal s ním do nemocnice na krčné oddelenie. Tam mu

hned' vyoperovali z nosa polypy. Ked' už nefufnal, opýtal sa ho lekár:

„Už vás niekto liečil?“

„U nás jeden správca,“ odvetil Ďuro.

„Ako?“

„Najprv sa ma opýtal, odkedy fufnem.“

„To sa vás dobre opýtal. A potom?“

„Mastil ma. Najprv octom, potom cesnakom.“

O tom svojinci sa hanbil povedať. Celý týždeň smrdela od neho chalupa.

„A viac nič?“

„Aby som večer nejedával.“

„Preventívne opatrenie. Čo ešte?“

„Postlal mi vysoko pod hlavu.“

„Aj to vám dobre urobil. Ked' má človek ťažkosti s nosným dýchaním, nemá sa večer prejedať a pod hlavou má mať vysoko, aby mu pri dýchaní ústami neklesol jazyk a nedostavilo sa dusenie a s ním pocit dľávenia.“

„Tak to od toho?“ žasol Ďuro.

„Veru od toho. Ten váš prešíbaný správca

to určite vedel, len svoje vedomosti okadil, aby bol tajomnejší. Čo ste mu za to zaplatili?“

„Poodnášal si celého brava. Povedal, že čím ho bude u nás menej, tým lepšie pre mňa.“

Lekár sa nezdržal smiehu.

„Aj v tom mal pravdu.“

„A čo budem dĺžný?“ obšmietał sa spokojný Ďuro.

„Ja som lacnejší“, ubezpečil ho lekár.

„Spravil som vám to zadarmo a tak, už budeť mať naozaj pokoj.“

UMREL BRAV

Tetka Bielička ako všetky dobré staré mamky opatruvala vnuka. Nevesta čakala druhé dieťa. Prišla po ňu sanitka a odviezla ju do nemocnice. Tam porodila vnučku.

Tak sa časy zmenili. Tetka ani pri jednom dieťati nikoho nepotrebovala. Sama si pri pôrode poradila, pupočnú šnúru prestrihla, pupčok zaviazala, dieťa okúpala. Iba raz sváka dohnal strach, aby zapriahol kone a išiel hľadať pomoc do dediny. Nazdával sa, že budú dvojčence. Ale ked' sa z dediny vrátil s babou, dieťatko našli už opatrené a tetka pod kozubom hádzala halušky do hrnca.

„Vieš,“ povedala babe, „bricho sa mi natoľko vyprázdnilo, že si musím bryndzových halušiek navariť.“

Ktožehovie, či sa po starej materi nepodá aj aj vnučka? Preto ju bolo treba ako sa patrí na svete privítať. Lenže vrchnosť zas nútilla vrchárov špekulovať, ako si poradiť v tvrdzi. Ak chceli ukončiť život bravkovi, potrebovali zakáľačí list. A to tetke nijako nevoňalo.

„Dva zakáľacie listy nám do roka nevydajú, a ci si potom budeme prázdne dlane lízať? Zapichneme načierno!“ rozhodla.

Synovi to nebolo po vôle. Podal sa na otca. Bol taký nesmelý ako nebohý sváko. Dlhoh sa nevedel rozhodnúť, ale napokon prišiel. Dúfal, že ked' ho aj prichytia, budú mať ohľad na krštenie. Ved' sa to nestáva len jemu.

Len tetka nikomu neverila. Tobôž nie financom. Spoliehala sa iba na svoje vnuknutie, ktoré ju nikdy neopušťalo a prichádzalo vždy vo zvŕchovaný čas. Ráno pred zakáľačou pre istotu poslala vnuka dolu pod stavenie, aby dával pozor, ak by poslal čert tých uniformovaných.

Bravka syn šťastivo zapichol. Obarili ho na dvore a v koryte dotiahli do kuchyne, aby nikto nevidel, čo robia. V kuchyni vyvalili bravku na slamu a obriadili ho zo srsti. Ked' ho chceli vytiahnuť pod hradu, pribehol chlapec:

„Páni idú!“

Zdúpneli. Akí páni? Mladý Bielik hned' vybehol na podstenie. Skutočne. Hore od hradskej sa podávali k nim dvaja financi.

Čo teraz? Nevesta i syn zalamovali rukami. Iba tetka ostala pokojná.

„Practe sa všetci do izby!“ rozkázala. „A odiťahnite do izby aj koryto!“

Razom sa rozhodla, čo urobí.

S neuveriteľnou rýchlosťou zakryla šatkou okno. Bravovi navliekla na zadné nohy čižmy, prihodila ich mangľovanými gatami a potom celého brava prikryla plachtou. Na stole zažala hromničnú sviecu. To bolo všetko, čo stihla spraviť, kým zbrehol pes na dvore. Ešte si v rýchlosti pretrela cibúľou oči a na ruku nastokla pátričky. Potom si kľakla na slamu vedľa prikrytého brava tak, aby videla aj pred seba aj do dverí. Ked' sa v kuchyni zotmelo od dvoch postáv, čo vstúpili do dverí, tetka začala lamentovať:

Jano môj milený, na slame zložený!

Akože si, ako počnem len bez teba?

Ktože mi dorobí masla, syra, chleba?

Fľochla na financov. Ostali prekvapene trčať vo dverách. Tetku to posmelilo. Po kračovala:

Nikdy už nesadneš pod pecou na mûrik.

Darmo t'a čaká fajka a mechúrik.

Kráčaš mi už, kráčaš k anjelskému chóru.

A mňa si tu nechal - prenešťastnú stvoru!

Pobadala, že nečakaní hostia upriamili pozornosť na stôl. Prečakla sa. Zo stola začudli odpratať zakrvavený zakáľaci nôž. Vyzeralo to, akoby nebohého daktu zavraždil. Pozbieraťa všetok um, aby odviedla pozornosť od nešťastného noža.

Muž môj premilený, na súde si božom.

Veru t'a oholil ako mäsiar nožom.

Dlho si nám stenal, lásku k tebe nemal.

Chvalabohu, podarilo sa odpútať pozornosť financov od zakrvaveného noža. Lenže sa prihodila druhá galiba. Pri lamentovaní tetka strhla plachtu z bravkovho ucha. Hned' začala pohládzať ucho priveľké na človeka a zakrývať plachtou.

Jaj tažko mi je, tažko v ubolenej duši.

Navždy už ohľuchi tvoje bystré uši.

Pánboh ti požehnal dlhé neurekom.

No aj tak si býval vždy dobrým človekom.

I túto galibu zažehnala. Ale financi sa nehybali. Stáli ďalej pri dverách a vypliešťali oči. Nuž tetke prichodilo predĺžiť lamentovanie. Obhládzala bravu naozaj ako nebožtíka.

V prevelikom žiali všetko sa mi točí.

Už ma neuvidia tvoje čierne oči.

Bol si mi ozdobou - to je pravda prostá.

Teraz som ostala ako pes bez chvosta.

Do zúfania! Financi sa stále nehýbali, Baťtke sa pozdalo, že sa zabávajú na nej. Čo mala robiť? Musela vymýšľať ďalšie verše. Zatála sa, že sa len tak ľahko nevzdá. Uvidia, kto dlhšie vydrží! Mala dobrý lamentační fond z nejedného pohrebu. A tu zasa patália. Zošuchla plachtu z bravovho brucha. Lamentáciu jej prichodilo zamerať na konkrétné miesto. Narovnala plachtu a jej pláčlivý hlas zakvíli nad nebohým:

V chorobe preťažkej bruško ti opadlo.

Veru si potratil navždy svoje sadlo.

Barani! Trčali, chumaji, stále vo dverách ako primrnutí. Nič nenasvedčovalo, že by mali naponáhlo. Tetke prichodilo ďalej vymýšľať, čo olamentovať. Na tenkých bravkových nohách sa černeli čižmy. Sáry trčali ani rúry, prikryté mangľovanými gatami so strapcami. Na tieto dva predmety upriamila svoju lamentáciu:

Už si sa odobral do tmavého rovu.

Ktože mi tú rúru povymetá znova?

Mužiček môj drahý, žil si mi tak málo.

Viacie stáť nebude, čo v tých gatách stálo!

Financi sa išli popučiť od smiechu. Tetka na nich mrzko zaškúlila. Vypálilo jej to, ako nechcela. Čo však slina priniesla na jazyk, nedalo sa zastaviť, iba opraviť. Károvozagánila na financov a hned' ich zavrátila:

Juj, zavri si ústa, duša bohupustá,

ked' nevieš pochopit tú biedu storákú!

Zle sa nám vymetá rúra na sporáku.

V gatách nič nestálo, len muž môj milený.

Z koho hriech pochádza, bude zatratený!

Ktožehovie, či sa tetkina výčitka dotkla financov a nechceli ďalej rušiť posmrtný obrad, alebo či tetku prehliadli a za jej vynachádzavost odstúpili od vyšetrovania čiernej zakáľačky. Či tak, či onak, milí páni financi sa pobrali z Bielikovho chalupy a tetka za nimi už radostnejšie zalamentovala:

Srdce mi privali preveliký kameň.

Ako žiť bez teba? Až na veky. Amen.

V skutočnosti jej kameň zo srdca odpadol. Vyďchla si a zavolala do izby:

„No, vy trasorítky! Podte si nebožtíka obriadiť. Už prehrmelo!“

(Z knihy Vrchári-Betári,
Martin 1981)

SLIEZSKO

Už sa nám naplno rozbehol rok 1997 a tak sa sliezski krajania začali pripravovať na svoje jarné a letné aktivity. Na rozdiel od Spiša či Oravy je to u nás najplodnejšie obdobie, aj keď ani cez zimu nezaspávame. V poslednom období sme tu, na Sliezsku, v krajanskom dianí tak trochu osamotení, ale na druhej strane nám z roka na rok pribúda čoraz viac príaznivcov, nielen z krajanského prostredia, ale aj z iných národnostných menšíň.

Na poslednom zasadaní vyboru našej MS pod vedením predsedu F. Šeligu sme ohodnotili našu vlaňajšiu prácu v každej oblasti našej činnosti. Celkove dopadlo dobre, aj keď na niektorých úsekokoch, napr. organizačnom či kultúrnym, sme trochu zaostali. Veľmi kladne bol ocenený napr. nás vlaňajší zájazd do Čadce pod heslom Beskydy bez hraníc. Je zaujímavé, že hoci máme do Čadce len necelých sto km, museli sme sa až šestkrát podrobiť hraničnej kontrole. Veľkej obľube sa tešili aj krajanské výpravy do Szczyru, strenutia a iné podujatia vo vysokohorskom prostredí na Skrzycznom, nehovoriac o tradičnej jesennej krajanskej vatre a ondrejskom večeri usporiadanom v našej klubovni.

Kedže táto forma činnosti sa nám osvedčila, aj na tento rok sme si na spomínanom zasadaní naplánovali podobné podujatia. Snáď len s tým rozdielom, že by malo pribudnúť trochu kultúrnej činnosti, no a podujatia spojené s oslavami 50. výročia Spolku Slovákov v Poľsku, ktorého sme sa dožili práve v tomto roku.

Kedže naša činnosť sa vyvíja bez akejkoľvek finančnej pomoci ÚV nášho Spolku, pokúšame za získať vlastné prostriedky. Za týmto účelom sme začali podnikať medziiným poskytovaním niektorých služieb rekreantom na Skrzycznom. Začína sa nám daríť, aj keď sme zatiaľ žiadne veľké peniaze nezrobili, ale ani sme neskrachovali. Dúfam, že tohoročnú sezónu zavŕšime plusovým saldom.

Tento rok sme teda začali optimisticky. Pribudlo nám členov miestnej skupiny, rozhýbala sa nám činnosť, sme pozvaní za spoluorganizátorov osláv 1000. výročia

mučenickej smrti sv. Vojtecha, nehovoriac o nadviazaní veľmi sľubnej spolupráce s nadáciou E. Eberta a ďalších aktivitách. Na druhej strane však klesol nam počet odberateľov Života. Preto musíme urobiť všetko, aby sme aj v tejto oblasti dosiahli stav spred niekoľkých rokov.

BRONISLAV KNAPČÍK

ZDRAVÉ DESIATE

Veľa sa hovorí o potrebe zdravej a racionálnej výživy ľudí, ktorá je veľmi dôležitá najmä v dnešnom uponáhlom svete. Ved' častokrát za celý deň nemáme čas v klúde si zjest' poriadny obed, t.j. teplú polievku a druhé jedlo. Mnohí ľudia, najmä v mestách, riešia svoje denné stravovanie narýchlo zjedenými hamburgermi, či hot-dogami, ktoré k nám prenikli ako moderný a jednoduchý spôsob stravovania z Ameriky. Človek však, a najmä deti, ktoré sa ešte len vyvýhajú a rastú, potrebujú inú stravu, bohatú na živiny a vitamíny. Okrem dobrého obedu mladý organizmus detí potrebuje aj výdatnú desiatu. Okrem jabĺčka, obloženej žemle, či inej dobroty, ktorú ráno pripraví starostlivá mama, majú deti možnosť vypiť si šálku mlieka či čaju aj v škole.

Napríklad v gmine Veľká Lipnica žiaci miestnych škôl dostávajú bezplatne pohár mlieka. Stalo sa to možné vďaka zariadeniu na pasterizáciu mlieka, ktoré zabezpečila gmina v spolupráci s nadáciou „Deti v kríze“ a americkým mierovým zborom. Američania venovali na zakúpenie pasterizátora 10 tisíc dolárov a gmina nákladom 2 tisíc zlých zlatých zriadila jeho prívoz z Holandska. Žiaci majú možnosť doplniť svoje desiate o zdravé a pre mladý organizmus tak potrebné mlieko.

V Chyžnom istý podnikateľ zabezpečil pre žiakov ZŠ možnosť bezplatne dostávať šálku čaju. Počas veľkých prestávok sa 125 porcií miňa v okamihu, čo len dokazuje, že je to dobrá a vitaná vec. Deti si túto možnosť občerstvenia pochvalujú, a spolu s rodičmi a učiteľmi sú podnikateľovi za jeho výborný nápad vďačné. Veríme, že podobnú možnosť majú žiaci aj v iných školách. Sám sa

pamätám na „mliečne“, či i né desiate ešte z obdobia, keď som chodil do školy. Je dobre, že aj dnes sa nájdú ľudia, ktorým veľmi záleží na zdravom telesnom a duševnom rozvoji našej mládeže. A skúsme sa aj my, dospelí, zvyknúť na rôzne hamburgery, či iné „dobroty“, pozrieť na svoj spôsob stravovania inými očami. Ved' mnohým chorobám by sa človek 20. storočia mohol vyhnúť vďaka racionálnej výžive a pravidelnej spotrebe vitamínov a živín aj z takých zdravých nápojov, akým je mlieko.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SÚŤAŽ RECITÁTOROV A ROZPRÁVAČOV

V Biaľom Dunajci sa 23. januára t.r. konala 21. prehliadka mladých recitátorov a rozprávačov (v nárečí), za účasti až 103 žiakov základných a stredných škôl z 11 gmin, v tom Jablonky, Veľkej Lipnice, Bukowiny Tatralašskej a Nového Targu.

Spomíname toto podujatie aj preto, že si na ňom dobre počívali účastníci z Oravy a Spiša. Tak napr. v súťaži recitátorov zo stredných škôl zvítazila Božena Pierogová z jablonského lýcea, kym Violetta Dyrda z toho istého lýcea a Alžbeta Pavláková z poľnohospodárskeho učilištia v Jablonke získali osobitné ocenenie. Nedali sa zahanbiť ani ich mladšie kolegyne zo základných škôl - Katarína Grobarčíková z Hornej Zubrince a Margita Paluchová z Krempách, ktoré v kategórii žiakov z 5.-8. tr. obsadili dve rovnocenné tretie miesta.

Ešte úspešnejší boli žiaci z Oravy a Spiša v súťaži rozprávačov. V najmladšej skupine (1.-4. tr.) zvítazila Silvia Bohačíková z Malej Lipnice a Agneša Piórkowska z Veľkej Lipnice dostala zvláštne ocenenie. V kategórii starších žiakov (5.-8. tr.) vysoké, druhé miesto obsadila Natália Karláková z Malej Lipnice, kym Jadviga Grigušová z Krempách a Patrícia Greláková z Jablonky získali osobitné ocenenie.

Tretie víťazstvo pre Oravu vybojoval v kategórii rozprávačov zo stredných škôl Damíán Karkoszka z technického lýcea vo Veľkej Lipnici a dve osobitné ocenenia v tejto kategórii získali Honoráta Luková z jablonského lýcea a Monika Stecová z technického lýcea vo Veľkej Lipnici. (pk)

SEN ALEBO ZJAVENIE?

Tento príbeh sa odohral pred vyše tridsiatimi rokmi v spišskej dedinke Repiská-Brijov Potok. Istej noci sa tete Malcové ukázal vo sне tajomný znak, podľa ktorého mala na rázcestí nazývanom Kamenc na kmeni najvyššieho smreka nevelkú kaplnku. Spočiatku si pomyslela, že sa jej len čosi marilo. Len čo sa zobudila, pozrela do jasného obloka, čo jej vraj malo pomôcť na sen rýchlo zabudnúť. Sen sa však tete Mal-

Chyžanskí žiaci so svojím učiteľom J. Páleníkom

covej zopakoval. Vtedy už nemala žiadne pohybnosti. Len čo ráno vyhnala kravy na pašu, pobrala sa za miestnym stolárom a objednala uňho neveľkú drevenú kaplnku. Potom do tohto svätoštánku umiestnila neveľkú sošku Panny Márie a pripevnila ho na spomínany strom. Na veľké prekvapenie sny alebo zjavenia ustali.

Pred desiatimi rokmi išla teta Budzová zaniesť olovrant pracujúcemu synovi. Bola práve pri kaplnke na Kamenci, keď zrazu z jasného neba udrel hrom. Zasiahol korunu rozložitého smreka a takmer ho rozštiepil na dve polovice. Smrek sa po čase zrásol, ale dodnes zo západnej strany vidno na ňom zásah blesku. Čo sa stalo s tetou Budzovou? Ako rozprávajú starí Repišťania, aj ona pocítila zásah blesku. Naďšťastie všetko sa dobre skončilo. Dodnes je však záhadné, ako mohla prezísť taký silný zásah. Domov sa vrátila bez ruksaka a topánok, ktoré vraj od blesku zhoreli. Príbeh, ako zo seriálu Archív X. Niektorí si však myslia, že ju zachránila malá drevená kaplnka. (jp)

ŠANCE ALEBO OHROZENIE?

8. marca t.r. sa z podnetu Nadácie Roberta Schumana a Medzinárodného centra rozvoja demokracie konal v Krakove seminár pod názvom *Situácia národnostných menšíni v kontexte vstupu Poľska do Európskej únie*. Medzi účastníkmi podujatia boli i niekoľkí predstaviteľia národnostných menšíni, vtom aj tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris.

Seminár otvorila prednáška predstaviteľa nemeckej národnosti, poslanca Sejmu Henryka Krolla pod názvom *Činnosť Sejmovej komisie pre otázky národnostných menšíni v súvislosti so vstupom Poľska do Európskej únie*. Ako z prednášky vyplývalo, spomínaná komisia pod vedením Jacka Kuronia sa vobec touto otázkou nezaoberá. Na druhej strane H. Kroll - už počas besedy - upozornil na viačeré nevyriešené problémy národnostných menšíni a etnických skupín. Spomenul okrem iného jalovú diskusiu a nevyhovujúce návrhy

novej Ústavy PR. Dodnes nie je schválený ani zákon o národnostných menšíniach, a podľa poslancu H. Krolla ešte dlho nedôjde k jeho schváleniu. Keď ide o národnostné školstvo, posledné nariadenie Ministerstva národného vzdelávania sice rieši túto otázku, ale nie je všade plne realizované. Negatívne treba hodnotiť aj to, že poľský parlament doposiaľ neratifikoval európsku rámcovú konvenciu o ochrane národnostných menšíni, ktorá by mohla prispieť k zlepšeniu situácie národností v Poľsku.

Spomeňme ešte ďalšie prednášky prednesené na seminári. V jednej z nich pod názvom *Ako vyzerajú práva národnostných menšíni v Poľsku* sa Michal Kłaczynski snažil poukázať na všetky dostupné medzinárodné a vnútroštátne právne normy a konvencie, ktoré riešia problémy národnostných menšíni. V druhej sa red. Jan Piekło zamýšľal nad otázkou udržania etnicity národnostných menšíni v procese vstupovania Poľska do Európskej únie. Stala sa podnetom obsažnej a zaujímavej diskusie. Ako sa ukázalo, nie všetci predstaviteľia menšíni videli možnosť zlepšenia svojej situácie po vstupe Poľska do EHS a NATO. Ich skepticický názor vyplýval z toho, že vstup do Európskej únie má predovšetkým ekonomický význam. Všetko ostatné, vtom aj situácia národnostných menšíni, je druhoradé a bude sa riešiť na úrovni členského štátu. Nakoniec ešte jedna zaujímavosť. Počas hlasovania - kto je za vstupom Poľska do únie, len neveľka väčšina bola za.

JOZEF PIVOVARČÍK

PINGPONGU SA DARI AJ NA ORAVE

Výbornými výsledkami sa môžu pochváliť oravské stolnotenisové nádeje. Žiačky 8. triedy školy č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Jablonke Aldona Záhorová a Anna Wyrwová (vedené učiteľom telesnej výchovy Zdzisławom Galikom) obsadili na turnaji v miestnom lúčku prvé miesto. Za víťazstvo vybojované v silnej konkurenции 11 oravských škôl získali diplom a pamätnú plaketu.

Chlapci Krištof Kašprák a Wojtech Pilch z tej istej školy obsadili vo štvorhre na ďalšom turnaji v Jablonke - za účasti žiakov z 13 oravských škôl - pekné tretie miesto. Lepší od nich boli len pingpongisti z Dolnej Zubrice a Malej Lipnice. Na okresných stolnotenisových majstrovstvách v Rabke obsadili reprezentanti školy č. 2 v Jablonke prvé miesto pred Rabou Wyžnou a Rokicinami.

Na IV. turnaji (dievčat a chlapcov narodených v rokoch 1986-89) o Pohár riaditeľa športového strediska mládeže v Novom Targu si dobre počíname dievčatá a chlapci z Podsklia. V súťaži jednotlivcov prvé dve miesta obsadili Lidia Sprochová a Urszula Ledworuchová, ktorí Krzysztof Lisz bol piaty. V družstvách skončilo Podsklie na tretom mieste.

Žiačky A. Wyrwová a A. Záhorová s učiteľom tel. výchovy Z. Galikom

Zimné mesiace teda možno aktívne využívať nielen na zasneženom svahu, ale aj vo vyhriatej telocvični, či športovej hale, pri zábave s malou, bielou celuloidovou lopatičkou. Mladým záujemcom o tento pekný a čoraz populárnejší šport prajeme veľa ďalších úspechov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SPLNIŤ POSLEDNÚ VÔĽU

Na každej dedine, tobôž nepríliš veľkej, ako napr. Kacvín, kde žije ok. 1160 obyvateľov, sa všetci ľudia dobre poznajú a o sebe veľa vedia. Tejto vzájomnej pozornosti neuje skoro nič, ani to, komu sa narodilo dieťa, kto zomrel, kto sa vydáva bud' žení a s kým, dokonca aj to, komu kôň či krava zlomili nohu alebo vlc roztrhal ovcu a pod. Skrátka o každej udalosti v obci, aj tej nepatrnej, sa spoľuobčania rýchlo dozvedia, nezriedka aj v ten istý deň. Neskôr drobné fakty či príhody upadnú do zabudnutia, ale tie najvýznamnejšie si ľudia pamätajú veľmi dlho.

Prípad, ktorý chcem dnes opísať, si viačerí, najmä starší Kacvínčania, ešte pamätajú, aj keď svoj počiatok má kdeši na začiatku tohto storočia. Ja som ho počul od môjho otca a tak ho aj porozprávam... Žila u nás istá bezdetná rodina, ktorá si prostriedky na živobytie, tak ako ostatní, dobývala prácou na kamenistej pôde. Obaja manželia poctivo pracovali a obrábali svoje pole, pokial im zdravie slúžilo. Raz sa manžel, práve počas jarných prác, vybral na pole zasiať jačmeň a počas práce náhle oslabol a ťažko ochorel. Lekárov vtedy u nás nebolo a ani medicína nebola na takej úrovni ako dnes. Manželka ho teda liečila domáckym spôsobom, žial, nič nepomáhalo. Keď sa už zdalo, že zomrie, zúfalá manželka sa obrátila s vrúcnou modlitbou na Pannu Máriu a... na všeobecné prekvapenie zomierajúci manžel onedlho vyzdravel. Z vďačnosti za vyslyšanú prosbu dala

manželka na mieste, kde manžel ochorel, postaviť kaplnku zasvätenú Panne Márii. Stojí tam dodnes s viditeľným dátumom výstavby: 1923. Manželia zároveň dali zhотовiť súsošie Najsvätejšej Trojice a zavesili ho na priečelí svojho domu. Aj táto ľudová rezba sa zachovala a podnes visí na dome.

Naši manželia, sko sme už spominali, viedli svoje gazdovstvo pokiaľ im sily stačili. Po čase manžel zomrel, no jeho manželka žila ešte dlho. Zomrela skoro 90-ročná v období druhej svetovej vojny, takže aj ja sa na ňu ešte pamätám.

Kto dnes sleduje dennú tlač, rozhlas či televíziu, môže sa často stretnúť s takým pojmom, ako je nadácia. Je to, dalo by sa povedať, inštitúcia pomoci tým najviac potrebuúcim, pre ktorých chýbajú prostriedky zo štátneho fondu, gminného rozpočtu, či iných zdrojov. Aj v minulosti boli nadácie a mnoho individuálnych darcov, ktorí venovali značne čiastky na rôzne dobročinné ciele, najmä cirkevné, na kostoly a pod. S podobnou situáciou máme do činenia aj v opisovanom prípade.

Písal sa rok 1942. Spomínaná žena, už pred deväťdesiatkou, veľmi oslabla a začala chorľať. Keď už ležala na smrteľnej posteli, urobila závet, v ktorom svoj dom a príahlé hospodárske budovy aj s príslušenstvom venovala na cirkevný cieľ, presnejšie na zriadenie domova pre siroty alebo jasli pod opaterou rehoľných sestier. Žiaľ, vtedajší administrátor farnosti a jeho neskorší nástupcovia nedozreli na vyplnenie poslednej vôle zosnulej, a tak dom zostal dlho nevyužitý. Napokon zasiahol štát... a do domu sa nastahovala škola. Učili sa tam deti skoro 30 rokov.

Dnes Kacvínčania majú už novú školu a starý dom opäť spustol. Stoji prázdný, ošarpaný, schátralý a čaká... Čaká už vyše pol storočia na splnenie poslednej vôle darkyne, ktorá chcela pomôcť deťom, sirotám. Myslím si, že je už načas splniť toto jej želanie. Ved' posledná vôľa testátora by mala byť svätá, na čo by nemali zabúdať najmä tí, čo boli poverení reálizáciou záveta, teda cirkevná rada a administrátor farnosti. Je sice pravdou, že po toľkých rokoch dom schátral a dnes by si vyžadoval veľké finančné náklady. Spolu s pozemkom však nadálej predstavuje značnú hodnotu. Prichádza mi na um otázka: kto a komu platil nájomné za tých tridsať rokov využívania domu pre školské účely? Bola by to dnes celkom pekná suma, ktorá by sa práve teraz veľmi zišla. Nebolo by od veci celú záležitosť dôkladne preskúmať a urobiť všetko, aby dom mohol konečne slúžiť svojmu pôvodnému cieľu, ako si to želala jeho iniciátorka.

A.B.

ročník sa uskutočnil 2. februára t.r. v kultúrnom dome v Hornej Zubriči. Vystúpenia domáceho súboru Skalniok pod vedením Józefa Kulawiaka, sa striedali so spevmi a tancami Rombaňa z Chyžného a ďalších súborov. Na podujatí sa zúčastnila aj dychovka z Podvľaka na čele s kapelníkom Jánom Páleníkom a dva slovenské súbory z Oravskej Lesnej - Drevená kapela Viktora Chudobu a Flajšovanka pod vedením Jaroslava Vrábela. Bohatý program sledovalo množstvo divákov, ktorí v to nedeľné popoludnie zaplnili sálu miestneho KD. Okrem samotnej prehliadky boli svedkami spoľačného vystúpenia tanecnic a tanečníkov z

Oravskej Lesnej a Hornej Zubriči, ktorí predviedli tanec Hajduk. Zaujímavý program sledovali viaceri hostia, medzi ktorými nechýbal jablonský vojt Mgr. Julian Stopka s manželkou. Celý program bol nafilmovaný, a tak videokazeta bola vitanou odmenou pre tých najlepších. Podujatie sa skončilo neskoro večer a účastníci spolu s divákmami si odnášali domov množstvo neopakovateľných dojmov. Predošlých ročníkov tohto podujatia sa zúčastňovali aj naše súbory a sólisti. Škoda, že tentoraz organizátori na nás akosi „pozabudli.“ Vari sa obávali slovenských koliad?

(pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 27. januára 1997 zomrela v Repiskách vo veku 78 rokov krajanka

HELENA JURGOVIANOVÁ

Zosnulá bola manželkou prvého podpredsedu MS Jána Jurgoviana a spolu s ním aj spoluzakladateľkou Miestnej skupiny SSP v Repiskách. Odišla od nás vzorná krajanka a príkladná manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

**MS SSP v Repiskách
OV SSP na Spiši**

* * *

Vo Vyšných Lapšoch nás v minulom roku navždy opustilo niekoľko krajaniek a krajanov. Aj keď s oneskorením chceme uctiť ich svetlú pamiatku:

14. januára t.r. sme si pripomenuli 1. výročie smrti 56-ročného člena MS **PAVLA BYLINU**, vzorného krajaná a čitateľa Života, dobrého manžela a otca;

Dňa 20. júna 1996 zomrela vo veku 87 rokov jedna z najstarších krajaniek v obci **ANTÓNIA BIŽIAKOVÁ**, dlhoročná členka MS a čitateľka Života, vzorná manželka, matka a babička;

Na budúci mesiac, 2. mája t.r. uplynne jeden a pol roka od smrti **EMILA GELAT-KU**, dobrého krajaná, manžela, otca a starého otca, ktorý nás opustil vo veku 64 rokov;

Dňa 6. septembra 1996 nás navždy opustil vo veku 74 rokov krajan **DOMINIK**

ŠOLTÝS, dlhoročný člen MS a čitateľ i propagátor Života, dobrý manžel, otec a starý otec;

3. mája t.r. uplynne prvé výročie smrti 62-ročného **SEVERÍNA KRIŠÍKA**, vzorného krajana, brata, manžela, otca a starého otca;

Dňa 8. novembra 1996 zomrel vo veku 75 rokov člen MS **JÁN ŠOLTÝS**, dobrý krajan a dlhoročný čitateľ Života, vzorný manžel, otec a starý otec;

16. novembra 1996 nás nečakane opustil mladý, 46-ročný krajan **JÁN ŠOLTÝS**, aktívny člen MS SSP, dobrý syn, brat, manžel a otec;

2. decembra 1996 uplynulo prvé výročie smrti 65-ročného krajaná **JÁNA DRON-ŽEKA**, člena MS SSP a čitateľa Života, dobrého brata, manžela a otca;

14. decembra 1996 uplynulo tretie výročie smrti 84-ročnej krajanky **GIZELY JURGOVIANOVEJ**, rodenej Švarcovej, dlhoročnej členky MS SSP a predplatiteľky Života, vzornej krajanky, manželky, matky a babičky.

Venujme zosnulým tichú spomienku!
Nech odpočívajú v pokoji!

MS SSP vo Vyšných Lapšoch

ORAVSKÉ KOLEDOVANIE '97

Tak znie názov tradičného kultúrno-spoločenského podujatia, ktorého jubilejný X.

Z KALENDÁRA NA APRÍL

Záhradkári

Ako sme už písali v minulom čísle, nadišlo obdobie intenzívnej práce v zeleninových záhradkách. V teplejších oblastiach si záhradkári už od polovice marca pripravujú rastliny v pareniakách či fóliovníkoch a v apríli viaceré z nich vysievajú na hriadky. V našich horských podmienkach je apríl pre väčšinu druhov zeleniny ešte príliš studený, preto až koncom mesiaca možno začať sejbu či výsadbu na hriadky.

Najprv začíname so sejborou koreňovej zeleniny, potom strukovín a neskôr hlúbovej zeleniny, čiže najprv red'kovky, mrkvky a petrželenu (na bežnú spotrebu), zeleru, kalerábu, červenej repy, cibule, hrachu, bôbu, šalátu a napokon uhoriek a kapustovín. Keďže v našich podmienkach sa ešte často vyskytujú nočné mrazíky, musíme rastliny pred chladom - najmä v počiatočnom období - starostlivo chrániť fóliou, čím zároveň urýchlime zber úrody.

Keďže do sejby je ešte trochu času, všimnime si, aké by mali byť vzdialenosť medzi riadkami a v riadkoch, ktoré zároveň umožňujú kyprenie pôdy rámčekovým kypričom: cibuľa a cesnak 0,30 m x 80 mm, petrželen a mrkvka 0,30 x 30 mm, červená repa 0,35 x 50 mm, zeler 0,50 m x 0,25 m, pričom rátame s letným zberom - prebierkou, skorý šalát a kaleráb 0,30 m x 0,20 m (pri ostatných hlúbovinách sú rady o 0,20 m širšie a vzdialenosť v radoch je širšia o ok. 0,15 m), rajčiaky kríčkové 0,50 m x 0,50 m, tyčkové 1 m x 0,50 m, podobne kukurica, ktorú sa vysieva do hniezd po 3 zrnach a neskôr riedi, vzdialenosť uhoriek medzi radmi 1,20 až 1,40 m, v radoch od 50 mm do 150 mm. Plochu medzi nimi možno využiť na medzikultúru red'kovky, šalátu či kalerábu.

Ovocinári

Kto to nestihol na jeseň alebo v marci, mal by teraz čím skôr dokončiť výsadbu ovocných stromčekov, pričom nemožno zabúdať na výdatnú zálievku nielen pri sadení, ale aj neskôr - priemerne každé dva týždne dávkou 20 l vody na kus. Keď sme minule pisali o štepení kôstkovín, dodajme, že teraz, v aprili, je najvhodnejší čas na štepenie a preštepovanie jadrovín. Najlepšie je štepiť za kôru. Používa sa na to iba zdravé, „uspané“ vrúbke, narezané v zime zo zdravých stromov, ktoré nie sú napadené vírusovými chorobami. S preštepovaním jadrovín sa netreba ponáhlať. Vyčkajme, keď je podpník v plnej miazge (keď zreteľne pučí). Vrúbke pri štepení majú byť vo vegetačnom pokoji (nevypučané). Ináč povedané, podpník má byť oproti vrubľu vo vegetačnom predstihu o 12 až 14 dní.

Podobne ako zeleninári, aj majitelia ovocných záhradok by sa mali pripraviť na ochranu stromov, najmä rozkvitnutých, pred aprílovými, ba aj májovými nočnými mrazíkmi. Pri poklese teploty pod nulu v noci sa stromy najlepšie chráni zadymovaním alebo umelým dažďom. Netreba zabúdať ani na postryky ovocných stromov (ešte pred kvitnutím), najmä proti mûčnatke a chrvastivosti.

Chovatelia

V tomto mesiaci sú už skoro na každom gazonovstve novovyliahnuté kurence či húsatá, ktorým chovatelia musia venovať osobitnú pozornosť, najmä v prvých týždňoch života. Okrem zabezpečenia vhodnej teploty a aspoň krátkeho vypúšťania mláďa na dvor, je veľmi dôležité správne kŕmenie, najmä podávanie zeleného krmu. Totiž tento krm zásluhou

enzýmov a iných zložiek podporuje trávenie a tým aj rýchly rast mladých vtákov. Pre zaujímavosť uvedme, že ukazovateľom zdravotného stavu sú mnohé znaky, samotné orgány a správanie sa vtákov. Chovatelia napr. hovoria, že oko je oknom do zdravia zvierat. Preto si treba pozorne všímať lesk, farby, belobu, čistotu, bystrosť reagovania a pod. Zobák, pazúry, postavenie nôh, priebeh chrbtice a pod. svedčia o vyvinutosti kostry. Ak sú nepravidelné utvárané, ak majú krivý priebeh, treba vtáky s týmito poruchami vyradiť a chovať len na konzum.

Včelári

Vo včelstvách v tomto mesiaci pribúda plodu a včiel. Preto sa včelár musí starať o to, aby matka mala v plodisku vždy dostatok buniek na kladenie vajíčok. Robí sa to pridávaním ďalšieho plástu, podľa možnosti so zásobami medu. Koncom mesiaca sa začne vo včelstvách uplatňovať stavebný pud. Badať to na okrajoch horných buniek plástov, ktoré sa včely snažia predĺžovať. V takomto prípade vkladáme do úľa (k poslednému plástu) rámk s medzistienkou. Totiž mladé 10 až 15-denné včely začínajú tvoriť vosk a musia mať príležitosť stavať.

Pripomeňme, že plod v štádiu vajíčka zostáva 3 dni. Potom sa z neho vyliahne larva, ktorá po ďalších 6 dňoch dospeje, vzpriamí sa v bunke a prestane prijímať potravu. Včely bunku zavieckujú a larva sa v nej pretvára na kuklu a neskôr na dospelú robotnicu. V larválnom štádiu prijíma tvoriaca sa včela potravu od včiel dojčičiek a krímičiek vo veku 3-10 dní. Preto je dôležité, aby v tomto čase malo včelstvo dostatok medu buď peľu, lebo to, čo larva za 6 dní svojho vývinu nedostane, neskôr už nikdy nedohoni a ako včela je slabšia a žije kratšie. (js)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si pohovoríme o ďalšej byline, široko známej aj u nás, hoci jej liečebné účinky mälokto pozná. Ide o ŠTIAV KYSLÝ (lat. *Rumex acetosa*, pol. szczaw), rastúci na vlhkých lúkach, úhoroch, v priekopách do 2300 m nmh.

Štiav poznali už v staroveku a využívali ho ako zeleninu, preto sa niektoré druhy dokonca pestovali. Vtedajší lekári používali štiav ako liek a predpisovali ho vnútorné i zvonka na kožné choroby. Podľa Dioskorida semená kyslého štiavu boli dobré s vodou a vínom proti dyzentérii, poruchám trávenia a pri hryznutí škorpiónmi.

Dnes predmetom zberu (v apríli - máji) býva list i podzemok. Listy sa sušia rýchlo v tieni, podzemok na slnku. Väčšie použitie majú najmä mladé jarné listy, ktoré sú krehké a obsahujú hodne vody. Možno ich upotrebiť v potravinárstve, napr. na prípravu jarných bylinných šalátov, do polievok a pod. Treba však dávať pozor na obsah kyseliny šťavelovej, ktorá

nepriaznivo ovplyvňuje ukladanie väpna v organizme, preto nie je vhodná ľudom so sklonom k tvorbe kamienkov a k reumatizmu.

V ľudovom liečiteľstve sa štiav používa zvonka (príloženie čerstvých listov) alebo znútra pri kožných ochoreniach, chorobách d'asien, sлизnice úst, na bylinné jarné kúry ako „krvčistiaci“ buď močopudný prostriedok, ale aj podporujúci činnosť obličiek, chut' do jedla, činnosť žalúdka a trávenie, no a upevňujúci v tele obranný proces proti chorobám. Vďaka vysokému obsahu vitamínu C je znamenitým prostriedkom proti skorbutu a krvácaniu d'asien. Niektorí mu pripisujú aj veľký účinok proti hnačkám, vnútorným cudzopasným červom, zase iní ho uznávajú ako dobrý liek na úpravu nepravidelnej menštriacie, činnosť žlčníka, pečene a črev. Dávkovanie v podobe čajoviny: 1 lyžica krájaných listov na dve šálky vody, povariť asi 15 minút, piť denne 1 šálku (po dúškoch).

Podzemky vykopané na jar alebo aj listy sa tiež spracúvajú na esenciu buď na rozotieraný prípravok. Môžu sa podávať pri

chrípkových ochoreniach, astmatických stavoch, tracheálnom kašli a pod. (js)

ANTON MAREC

PLESNIVEC

Bolo to dávno, veľmi dávno, keď Tatry boli pustou a nehostinnou krajinou, ktorú pokrýval ľadovec a sneh. Ani chýru, ani slychu po machoch, tráve alebo kvetoch. Nezdržiavali sa tu zvieratá, nerástli stromy, nezaletel do nich žiadnen vták alebo motýľ. Všade len skaly, tvrdý ľad a oslepujúci sneh.

Taká bola ríša kráľa Mráza. Spolu s ním žila v ľadovom paláci na ľadovom štítne jeho krásna dcéra. Hoci ju obklopovalo nevídané bohatstvo, nebola šťastná. Večne sama, večne užinená, nemala sa s kým zabavit ani pozvárať. Tušila, že je do nej zaľúbený syn mocnej vládkyne Jari, ale čo z toho, keď sa ten nikdy do Tatier za ňou neodvážil?

Jedného dňa svitol prekrásny deň. Obloha nad Tatrami bola modrá ako šmolka, ktorou si sedliaci kráslili chalupy. Nikde ani mráčika. Z tatranských končiarov sa dalo dovidieť až do dotedy nepoznaných krajov na ich úpätí. Dcera kráľa Mráza sa rozhliadla a zazdalo sa jej, že tam vidí rozprestreté koberce najrôznejších farieb.

– Čo sa to zjavilo na hraniciach našej ríše? – opýtalas a svojho otca.

– Eh, daromnice! – mávol kráľ Mráz rukou. – Eudia ich nazývajú kvetmi a vyprosili si ich od vládkyne Jari pre potešenie svojich očí. Radujú sa z nich, ako sa my tešíme z fujavice, závejov alebo lavín...

– A či by som nemohla mať v komnate aspoň jeden taký kvet? – poprosila dcéra svojho otca. – Už sa mi prejedla chladná krás ľadových cencúľov!

– Eh, čo tam daromnice...mávol kráľ Mráz rukou nad prosbou svojej dcéry a odišiel.

Ako sa stalo, ako nie, o túžbe krásnej dievčiny sa dozvedel jej tajný ctiteľ – syn mocnej vládkyne Jari. A hned sa chopil

príležnosti získať lásku tej, po ktorej už roky túžil. Zašiel za svoju matkou.

– Mám k tebe prosbu, drahá matka, – oslovil ju. – Vysoko v Tatrách, v ľadovom paláci svojho otca, žije dievčina môjho srdca. Nesmierne si zamilovala kvety, ktoré nedávno zbadala na podtatranských lúkach. Nemohla by si poslať k nej každý rok aspoň jeden na návštevu, aby ju potešil v jej osamelosti?

Mocná vládkynia Jar uváživo pokývala hlavou.

– Viem o tvojej láske ku krásnej dcére kráľa Mráza, milý synu, – povedala. – Viem, ako veľmi túžiš získať ju za ženu. Už dávno som sa snažila pomôcť ti. Prehovárala som aj svojich poddaných, kvety, ale všetky odmietli. Boja sa trestu zlostného kráľa Mráza, ktorý by ich pol'ahky zahubil jediným svojím dýchnutím.

– Teda niet nádeje? – opýtal sa skormútenský syn.

– Skús sa s kvetmi porozprávať ty! Možno sa tebe podarí niekterý prehovoriť!

Syn poslúchol matkinu radu a vydal sa medzi poddaných.

Prehováral šafran, rozprával sa s horcom, prosil iskerník i soldanelku, zašiel za prvensienku i záružlím, spoliehal sa na poniklec... Všetky kvety opakovali, čo už boli povedali jeho matke – boja sa hnevu kráľa Mráza.

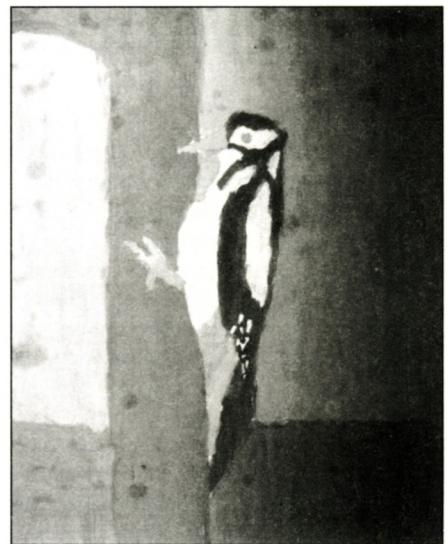
Syn vládkyne Jari smutný blúdil podtatranskými lesmi a lúkami. Blúdil deň, blúdil celú noc, až si nad ránom sadol k osamej skale a zaspal. Zobudila ho šteklivá vôňa, akej predtým nepoznal. Hľadal, odkiaľ prichádza a vtedy uvidel pod skalou učupený drobný biely kvietok, ktorý práve otváral svoj kalich.

– Čo si taký smutný mládenec? – opýtal sa kvet.

– Akože by som nebol! – syn vládkyne Jari na to. A vyzoprával krehkému kvetu všetko svoje trápenie.

Kvet ho starostlivo vypočul, potom dlho rozmýšľal a nakoniec povedal:

– Pôjdem do Tatier a navštívim tvoju vy-

Ďatel' - malba M. Surmu z Krempáč - 5. miesto v súťaži Života

olenú. Možno sa mi nejak podarí splatiť dlh, ktorý voči tebe mám!

– O akom dlhu hovoríš?

– Ty sa na mňa nepamätáš? Som plesnivec! Pred mnohými rokmi, v čase veľkého sucha, si mi nosil vodu z potoka a zachránil život. Pamätaj si, nič dobré ani zlé nie je zabudnute a všetko sa nám raz vráti...

Nasledujúci deň sa plesnivec vydal do Tatier. Už sa stmievalo, keď vyčerpaný dorazil pred bránu ľadového paláca. Vila ho zbadala a od radosti zvýskla. Hned mu utekala otvoríť, zaviedla ho ku krbu, dala sa napiť osviežujúcej kyselky a natiahla mu zamatový kožúšok.

– Ostaneš v našich horách? – opýtala sa ho nakoniec.

– Skúsim to...Sľúbil som to mládencovi, ktorý už roky sníva len o tebe, – povedal plesnivec.

– Môžeš si vybrať hodnotký kút tatranského kráľovstva! Páci sa ti v našom paláci? Alebo sa chceš usadiť na najvyššom štítne? Či ti bude lepšie vyhovovať niektorá dolina?

– Ďakujem ti za tvoju starostlivosť, krásna dievčina, – povedal plesnivec. – Iste sa nenahneváš, ak neprijemem žiadnu z tvojich ponúk, ale sa usadím v tejto časti Tatier, ktorá je vystavaná na mäkkej väpencovej skale. Tá najlepšie drží vlahu, ktorú ja potrebujem k životu. Okrem toho, tam budem najmenej vystavený chladnému dychu tvojho otca.

Dcera kráľa Mráza nič proti želaniu plesnivca nenamietala. Naopak, dennodenne ho v najväčšej časti kráľovstva navštěvovala, nosila mu vodu a starala sa oň. Nemohla sa na jeho krásu vynadívať. A tak ho jedného dňa poprosila, aby k sebe zavolal aj svojich bratov. Pribudne krásy v smutných horách, aj jemu bude veselie... Bratia krehkého plesnivca naozaj prišli a bolo ich toľko, že obsadili všetky väpencové bralá. Odvtedy tam každý rok rozkvitajú, otvárajú svoje biele kalichy a tešia sa z dní, keď

Pod kostolom biely dom

Veselo

B. Bulla – sp. L. Markovičová, 1900, Krajné, [Nitrianska]

Pod kos - to - lom bie - ly dom, pod kos -
to - lom bie - ly dom, bie - ly dom, bý - va švar - né
diev - ča v nom, bý - va švar - né diev - ča v nom.

/:Keby mi ho chceli dat,:/ chceli dat,
/:vedel by ho šanovat.:/

/:Ale mi ho nedajú,:/ nedajú,
/:nech si ho tam trimajú./

WISŁAWA SZYMBORSKA

KLÚČ

Mala som klúč a niet ho. Stratil sa mi.
Ako sa dostaneme do domu?
Možno ho niekto zdvihol z chodníka,
len tak, veď jeho sa to netýka.

Možno sa prechádza a pohadzuje v dlani
kus kovu, nepotrebný nikomu.
Keby sa s láskou, ktorú cítim k tebe,
to isté malo stať,
nie len nás: celý svet by rozochvela
najväčšia z možných strát.
Na cudzej dlani pohadzovaná
nijaké dvere neutvorí,
bude len formou, bez múk, dúfania,
hneď hrdze prežerie jej pory.

Nie z karát, z hviezd, nie z kriku páva
sa moja úzkosť horoskopom stáva.

(V preklade V. Mihálka,
Bratislava 1979)

VESELO SO ŽIVOTOM

Profesor hovorí študentovi:

- Máte už tri nedostatočné!... Visí nad vami Damoklov meč!
- Tak si presadnenm na iné miesto...

***

Učiteľ sa pýta žiaka:

- Kto je modrá armáda?
- To sú všetci, čo nosia texasky.

***

- Povedzte mi, akú funkciu má pečeň - pýta sa profesor študenta.
- Udržuje krvný obeh.
- A čo má v takom prípade na starosti srdce?
- Lásku.

***

- Jozef, čo trepeš, že Kolumbus bol vták?
Ako si na takú sprostosť prišiel?
- No, ved' sa predsa hovorí, že existuje „kolumbovo vajce“.

***

Pýta sa učiteľ žiaka:

- Prečo odletiajú bociany na jeseň do teplých krajov?
- Preto, lebo aj tam chcú mať ľudia deti.

nelútostný kráľ Mráz stratil vládu nad Tatrami. Jeho dcéra sa teší spolu s nimi. A túžba mládenca, ktorý prehovoril plesnivec?

Žije dodnes. Jej znakom sa stal práve najkrajší tatranský kvet.

Plesnivec. Kvet túžby po horách i lásky k nim.

(Z knihy *Zakliať hrad v Tatrách*,
Martin 1993)

ČO JE TO

Spýtali sa dievčatka, ako sa volá,
a ono povedalo, že spredu tak ako
zozadu. Ako sa volalo?
(annA)

Do vrát ide bez kože a z vrát ide
s kožou.
(ecep z beilhC)

Všetko sa do toho vmestí.
(adecebA)
Vo dne je to ako obrúč, v noci ako
had.
(kosapO)

Má kopytá, a nie je to zviera.
(kínvubO)

Sedí pán na vŕšku, má peknú
podušku. Často sa šmykne, a ani

neskvíkne.
(kúbolK)

JÁN ANDEL

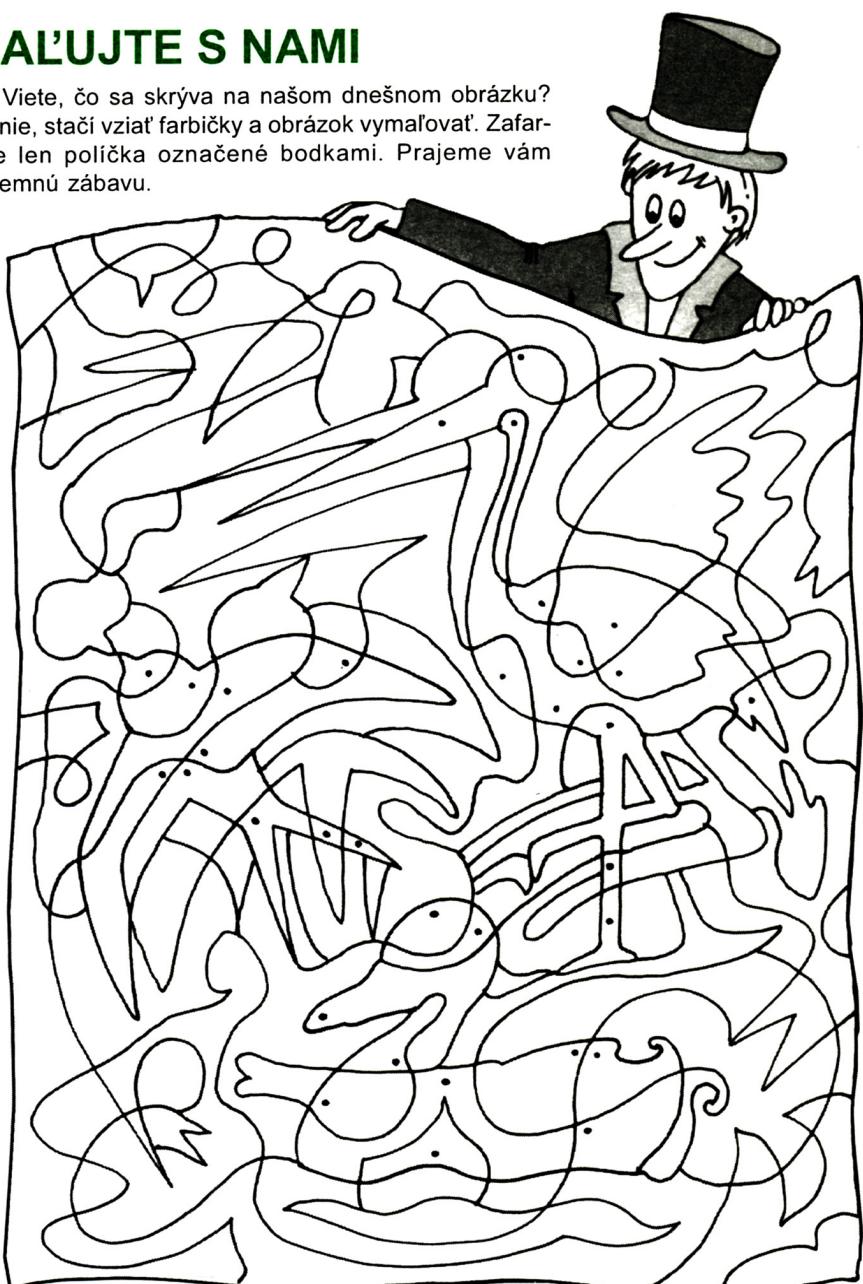
KURIATKA

Zniesla sliepka
vajíčko.
Jedno?
To je máličko.
Zniesla druhé
vajíčko.
Aj to bolo
máličko.
Ked' ich bolo
dvanásť - pane,
sliepočka si
sadla na ne.
A sedela,

sedela.
Až raz prišla
neděľa-
škrupiny sa
popukali,
kuriatka z nich
vykúkali.
A keď prišiel
pondelok,
už si kvočka,
na dvor viedie
dvanásť žltých
kuriatok.

MAL'UJTE S NAMI

Viete, čo sa skrýva na našom dnešnom obrázku?
Ak nie, stačí vziať farbičky a obrázok vymaľovať. Zafarbité len polička označené bodkami. Prajeme vám
príjemnú zábavu.

VETERÁN

Počas februárových majstrovstiev sveta v alpskom lyžovaní v Sestrieres vyštartoval na pretekoch aj známy zjazdár i slalomár rakúskeho pôvodu Marc GIRARDELLI. Bol to skôr symbolický štart, ktorý 33-ročný Marc využil na oficiálne zavŕšenie svojej dlhorocnej športovej kariéry.

Girardelli z roka na rok odkladal toto rozhodnutie. Dospel však k nemu na jednoznačné odporúčanie lekárov, ktorí vylásili, že ak teraz neukončí aktívnu športovú činnosť, môže zbytok života stráviť v invalidnom vozíku. Musel to urobiť kvôli svojim kolenám, ktoré mal - za 18 rokov svojej športovej kariéry - operované až 15-krát (!). Posledný raz to bolo v decembri minulého roka po zjazde v Val d'Isere, kde utrpel zranenie. Odvtedy sa, až po šampionát v Sestrieres, neukázal na žiadnych pretekoch o Svetový pohár...

Marc Girardelli je vari najvýznamnejšou osobnosťou v alpskom lyžovaní. Ako jediný lyžiar na svete je pätnásobným víťazom Svetového pohára v celkovom hodnotení tejto súťaže. Vyhral v nej 46 pretekov a vyše stokrát stál na stupni víťazov. Na majstrovstvách sveta vybojoval 13 medailí, v tom 4 zlaté - jednu v slalome a tri v kombinácii. Nepodarilo sa mu len jedno - vybojať zlatú olympijskú medailu. Je však držiteľom dvoch strieborných, nehovoriač o priam nespočetnom množstve majstrovských titulov.

Svoje veľké úspechy, tituly a medaily, vďačí Girardelli predovšetkým neobvyklej

všestrannosti. Od čias slávneho Francúza Jean-Claudea Killyho bol Marc azda jediným pretekárom, ktorý dokázal vyhrávať v každej disciplíne alpského lyžovania - v slalome, obrovskom slalome, superobrovskom slalome a zjazde, a tým samozrejme aj v kombinácii. Práve táto všestrannosť v časoch dnešnej, úzkej špecializácie uchvacovala celý športový svet a svedčila o jeho nadpriemerných schopnostiach a vysokej triede. Túto vysokú triedu docenil aj prezident Medzinárodnej lyžiarskej federácie, Švajčiar Marc Hodler, ktorý počas slávnej rovnice s Marcom Girardellim na šampionáte v Sestrieres o.i. povedal: - *Marc to je neobvyklá osobnosť a veľký športovec, ktorý pre popularizáciu lyžiarstva vo svete urobil viac ako desať tisíc lyžiarskych klubov a sto národných lyžiarskych federácií.*

V bežnom živote sa Marc neteší veľkej obľube športových činiteľov a pretekárov, najmä rakúskych. Jazdiť ho naučil otec Helmut, ktorý neskôr, keď sa Marc dostal do klubu, nesúhlasiel s tréningovými metodami rakúskych trénerov. Rozhodol sa preto vyviezť syna do Luxemburga a tam ho začal sám trénovať. Onedlho dostali luxemburské občianstvo a v roku 1976 aj licenciu pre vtedy 13-ročného Marcia. O rok neskôr 14-ročný Marc po prvý raz vyštartoval na medzinárodných pretekoch v Madonna Di Campiglio. Nedopadol najlepšie, ale už o dva roky sa ukázalo, aký veľký talent stratilo Rakúsko v prospech Luxemburga.

Známy americký chirurg R. Steadman, ktorý niekoľkokrát operoval Girardelliho

nohy, takto spomína jednu z operácií: - *Kolenový zárez bol strašný, všetky väzivá boli strhané. Sám som neveril, že po operácii si Marc ešte kedykoľvek pripne lyže.* M. Girardelli sa však nikdy nevzdával, po každom páde vstával. Aj tentoraz len čo bolesť ustala, už bol na svahu. Dva mesiace po operácii štartoval v zjazde a na všeobecné prekvapenie zvíťazil. Teraz ešte nevie, čo bude v budúnosti robiť. Jedno je však isté - lyžiam zostane verný, čo potvrdil aj počas rovnice s Marcom Girardellim na šampionáte v Sestrieres o.i. povedal: - *Marc to je neobvyklá osobnosť a veľký športovec, ktorý pre popularizáciu lyžiarstva vo svete urobil viac ako desať tisíc lyžiarskych klubov a sto národných lyžiarskych federácií.*

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

NOA

Pod takýmto umeleckým pseudonymom sa skrýva mladá a veľmi nadaná 24-ročná izraelská vokalistka, gitaristka a skladateľka, vlastným menom Achinoam Nini, ktorá v poslednom období získava čoraz väčšiu popularitu na svetových estrádach.

Pochádza z Jemenu, ale vychovala sa v USA, kde už v základnej škole začala spievať v školskom zbere. Počínala si znamenite a tak už ako 12-ročná sa prvýkrát dostala do nahrávacieho štúdia, kde začínať spievať niekoľko vlastných skladieb. Spievala a skladala aj neskôr, počas štúdií, hoci vtedy ešte nemyslela na spevácku kariéru. Keď sa v polovici 80. rokov vrátila do Izraela a začala študovať na hudobnej škole, všimol si jej nadpriemerné schopnosti učiteľ a vynikajúci gitarista Gil Dor, hrajúci v známej skupine Ala Di Me-

oli, a navrhol jej spoluprácu pri nahrávaní prvého albumu. Nazvali ho *Noa* a napriek vysokému nákladu sa rýchlo rozpredal a získal štatút zlatej platne. Onedlho ten istý album nahrala druhý raz v anglickej verzii, ktorá sa vo viacerých krajinách tešila veľkej obľube.

Po tomto úspechu začala hviezda Noa žiať ďalšie úspechy. Obdarovala ju pekným hlasom a svojpráznou orientálnou krásou absolvovala v priebehu niekoľkých rokov stovky koncertov. Pred dvomi rokmi mala medzinárodný debut, keď na stretnutí rodín s pápežom Jánom Pavlom II. zaspievala pred ním slávnu *Ave Maria* s vlastnými slovenskými slovami. O niekoľko mesiacov neskôr sa zúčastnila varšavského festivalu Jazz Jamboree, kde doslova očarila varšavské obecenstvo.

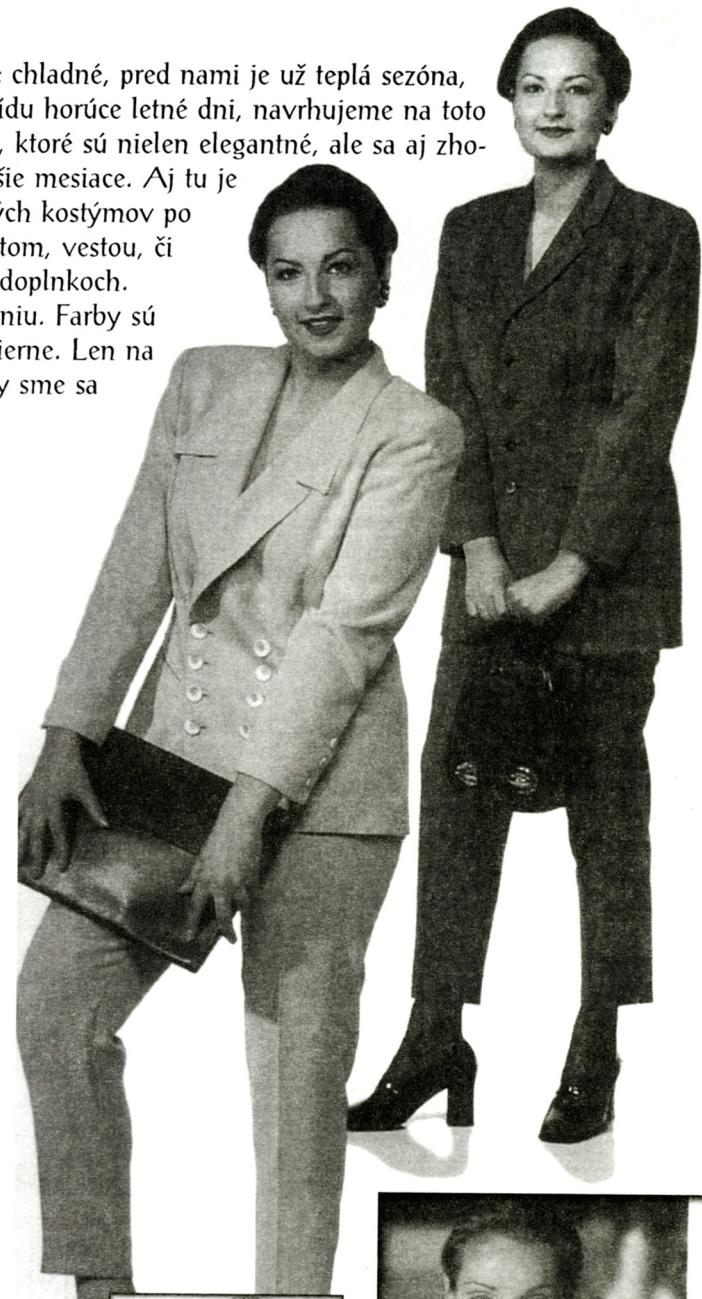
V minulom roku nahrala Noa druhý album *Calling*, ktorý znalci uznali za najzaujímavejšiu platňu roka, možno aj preto, že speváčka zmenila na nej svoj štýl - prešla z džazu na pop. V súčasnosti

koncertuje na celom svete. Naďalej skladá a píše texty všetkých svojich pesničiek. Jej zvučný a súčasne jemný hlas pritahuje pozornosť poslucháčov od prvého momentu. Má bohatý repertoár. Charakteristickou črtou jej skladieb je to, že sú veľmi melodické a majú jemný nádych hebrejského a arabského folklóru. (jš)

OBLEKY NA CELÝ DEŇ

Na zimu sme už zabudli, a aj keď noci bývajú ešte chladné, pred nami je už teplá sezóna, na ktorú sa všetci oddávna pripravujú. Kým však nadídu horúce letné dni, navrhujeme na toto prechodné obdobie niekoľko nohavicových kompletov, ktoré sú nielen elegantné, ale sa aj zhodujú s módnymi trendami presadzovanými na najbližšie mesiace. Aj tu je veľa možností výberu - od jednofarebných nohavicových kostýmov po kompletizované úbory, napr. nohavice so sakom, žaketom, vestou, či dokonca športovým úpletom, nehovoriač o vhodných doplnkoch. Musia byť však tvarované, aby zvýrazňovali ženskú líniu. Farby sú rôzne, od svetlých, běžových, až po tmavé, dokonca čierne. Len na nás záleží, ako si ich zladíme, aký strih si zvolíme, aby sme sa v našom úbore cítili dobre a elegantne. (jš)

GIEZ U BYDŁA

Owad dojrzały wygląda jak stosunkowo duża mucha, której ciało pokryte jest gęsto włoskami. Na głowie i na przedniej części tułowia włoski mają barwę zielonkawozółtą. Grzbiet tułowia w tylnej części pokryty jest szczecinkami o barwie żółtej, czarnej oraz pomarańczowej. Forma oskrzydlona wypełza z ziemi zwykle we wczesnych godzinach rannych. Wieczko poczwarki unosi się a z twardej osłonki wychodzi giez, który może latać po rozprostowaniu skrzydeł. Po zapłodnieniu samica zdolna jest do składania jaj. Składanie jaj odbywa się najczęściej w ciche, suche i jasne dni słoneczne. Giez ustawicznie przesyła zwierzę a następnie składa jaja pojedynczo na górnych częściach kończyn, w pachwinach, na brzuchu i bokach ciała. Jedna samica może złożyć ponad 800 jaj. Po upływie 4-7 dni z jaj wykluwa się larwa pierwszego stadium. Wwierca się ona czynnie w skórę i po upływie 1-1,5 godziny przenika pod nią. U gza bydlęcego występuje 5 stadiów larwalnych. Larwy wędrują spod skóry wzduż pni nerwowych do kanału kręgowego. Stąd przedostają się przez mięśnie do tkanki pod-

skórnego na grzbicie. Larwa piątego stopnia wydostaje się ostatecznie z tkanki podskórnej i upada na ziemię. Czynność ta trwa 1-3 minuty. Następnie larwa wędruje do ciemnego miejsca lub zagrzebuje się w ziemię. Ruchy jej stają się powolne, pokrywy zewnętrzne stałe twardniejszą. Po kilku dniach przekształca się w poczwarkę. Stadium poczwarki w zależności od temperatury i środowiska zewnętrznego trwa 1-2,5 miesiąca.

Z poczwarki wylatuje skrzydlaty owad. Żywot jego trwa 5-8 dni. Przenikaniu larw przez skórę towarzyszy bolesność i świąd. Zwierzęta w tym czasie są niespokojne. Przy silnej inwazji stwierdza się zmniejszenie udźemu mleka i zahamowanie apetytu. W czasie swej wędrówki larwy wywołują w tkankach zmiany natury mechanicznej na skutek wydzielania jadów. Zmiany wywołane w mięśniach niczym nie różnią się od zmian w przesyłku. W tkance podskórnej po wniknięciu do niej larw powstaje ostre zapalenie surowicze lub surowiczo-krwiotoczne. Proces przebiega dopóty, dopóki larwy nie przebiją otworu w skórze. Następnie zapalenie surowiczo-krwiotoczne przechodzi w surowiczo-ropne. Ropne powstałe w pobliżu otworu skórnego w krótkim czasie odgraniczają się od tkanki podskórnej torebką łączno-tkankową. Powstały w ten sposób w tkance podskórnej i skórze ropny proces zapalny trwa aż do wyplątania larwy. Rozpoznanie choroby jest

łatwe wówczas, gdy larwy znajdują się w tkance podskórnej grzbietu. W tym wypadku na stronie grzbietowej zwierzęcia stwierdza się guzy. Gzy muszą być zniszczone przed wypadnięciem, tzn. przed wypędzeniem zwierząt na pastwisko. Najprostszym sposobem niszczenia larw gza bydlęcego jest ręczne wygniatanie palcami, albo wydobywanie ich z guzów za pomocą szydełka. W celu łatwiejszego wygniatania larw należy na kilka minut przed przystąpieniem do zabiegu położyć na grzbicie zwierzęcia szmatę zmoczoną w słonej wodzie albo zmyć nią grzbiet. U bydła o grubszej skórze zabieg staje się bardziej skomplikowany. Operacja ta jest prawie nie wykonalna u jałowizny, której grzbiet pokryty jest licznymi guzami. Metoda mechaniczna usuwania larw jest godna zalecenia w stosunku do słabo zarażonego bydła. U bydła zaś narowistego lub też silnie zarażonego a przede wszystkim u jałowizny należy stosować metody chemiczne. Prawie w każdej lecznicy weterynaryjnej można dostać środki chemiczne do usuwania larw gza. W zapobieganiu należy zwrócić uwagę, aby w miarę możliwości unikać wypasania bydła podczas upałów, kiedy to spotyka się największe ilości gzw. Pewną korzyść przynosi częste czyszczenie zwierząt. Najbardziej radykalnym sposobem walki z gzem bydlęcym jest planowe, regularne i powszechnie niszczenie larw gza w ciągu wiosny i lata.

ZUZKA
VARÍ

ČO NA OBED?

BRAVČOVÉ MEDAJLÓNIKY. 500 g bravčového stehna, 3 lyžičky oleja, 1 vajce, 1 lyžička solamylu, 4-6 strúčikov cesnaku, 80 g oleja na opekanie, soľ, štipka cukru, majorkánka, vegeta.

Bravčové stehno pokrájame na medajlóniky a potrieme prelisovaným cesnakom. Zvyšný cesnak pokrájame na plátky, zmiešame s olejom, vajcom, cukrom, solamylom a korením. Touto zmesou potrieme pripravené mäso a necháme asi dva dni v chlade. Opekáme v rozohriatom oleji.

FURMANSKÉ HALUŠKY. 200 g hladkej múky, 200 g hrubej múky, 400 g zemiačkov, 100 g údennej slaniny, 200 g údeného syra, 2,5 dl smotany, soľ.

Zemiaky očistíme a postrúhame, pridáme múku, soľ a vypracujeme cesto, z ktorého nahádzeme do vriacej a osolenej vody ha-

lušky. Uvarené halušky scedíme, opláchneme teplou vodou a premiešame s trochou tuku z vyškarenej slaniny. Teplé halušky dáme na taniere, posypeme postrúhaným syrom, rozskvarenými kockami slaniny a polejeme smotanou.

ZEMIAKOVÁ OMELETA. 600 g zemiačkov, 120 g krupicovej múky, 20 g droždia, 60 g tuku, 40 g cibule, 200 g bravčového mäsa, 4 dl mlieka, soľ, 1 vajce, čierne korenie.

Umyté, uvarené zemiaky olúpeme, presliujeme, pridáme k nim múku, droždie, vajce, mlieko, vypracujeme cesto a necháme ho nakysnúť. Na masti zapeníme pokrájanú cibulu, pridáme pokrájané mäso, korenie, soľ, vodu a dusíme. Po udusení pomelieme, premiešame k vykysnutému cestu a na pomaštenej palacinkovej forme pečieme omelyty. Podávame so šalátom.

KAPUSTOVÁ POLIEVKA - HLADOVICA. 400 g kyslej kapusty, 400 g zemiačkov, 300 g údených bravčových rebierok, 30 g hladkej múky, 30 g masti, 2 dl mlieka, soľ, 1 strúčik cesnaku, mleté čierne korenie.

Údené mäso dôkladne umyjeme a uvaríme v mierne osolenej vode do polomäkkia.

Pridáme očistené, umyté zemiaky pokrájané na kocky a tesne pred dovarením primiešame kyslú kapustu pokrájanú nadrobno a pretlačený cesnak. Z masti a múky pripravíme bledú záprážku, zalejeme ju mliekom, vlejeme do polievky a ešte trocha povaříme. Nakoniec polievku ochutnáme soľou a mletým čiernym korením.

ŠALÁTY

FAZUĽOVÝ ŠALÁT S MAJONÉZOU. 1 šálka súchej fazule, 1 cibuľa, 1 sladkokyslá uhorka, 1 strúčik cesnaku, 2 polievkové lyžice majonézy, 2 polievkové lyžice smotany, soľ, korenie.

Suchú fazuľu deň vopred namočíme. Uvaríme ju domäkka v osolenej vode, scedíme a necháme vychladnúť. Pridáme pokrájanú uhorku, cibulu, prelisovaný strúčik cesnaku, majonézu, smotanu a rozriedime sladkokyslým nálevom. Necháme odstáť dve hodiny a podávame.

MÚČNIKY

MEDOVNÍKY. 350 g hladkej múky, 180 g cukru, 2 vajcia, 3 polievkové lyžice masti,

OSPA PROSIĄT

Pierwszym objawem choroby są: ogólne osłabienie, niechęć do jedzenia oraz podwyższenie temperatury ciała do 41°C. Na skórze w tych miejscach, gdzie nie ma włosów lub są one rzadkie, jak podstawa uszu, wewnętrzna strona ud, podbrusze i riy, a w niewielkich przypadkach wszędzie, występują niewielkie różowe guzki, które zmieniają się w pęcherzyki wielkości grochu. Pęcherzyki te wypełnione są z początku przezroczystą cieczą, która z czasem robi się mleczna, a w końcu zmienia się w ropę. Po środku pęcherzyka jest maleńkie wgłębenie. Po 3 - 5 dniach pęcherzyki przysychają a na ich miejscu powstają strupki koloru brązowego, które po tygodniu odpadają. U źle utrzymanych świń podobne pęcherzyki mogą występować na błonie śluzowej jamy ustnej oraz oczu. W tych wypadkach zwierzęta chorują bardzo ciężko. Czasem trudno rozpoznać ospę u prostąt, kiedy pierwsze oznaki są także objawem innych chorób zaraźliwych, jak na przykład pomoru. Po zauważeniu pierwszych objawów trzeba oddzielić sztuki zdrowe od chorych. Chorze świnie należy obmywać słabym roztworem nadmanganianu potasu oraz umieścić je w czystym odkażonym chlewie. Chlewy należy dokładnie i regularnie czyścić i odkażać co 10 dni.

HENRYK MĄCZKA

3 polievkové lyžice medu, 8-10 klinčekov, 6-7 zrniek nového korenia, škorica, 1 lyžička sódy bikarbóny.

Z múky, cukru, roztopenej masti, roztopeného medu a celých vajec vypracujeme cesto, do ktorého pridáme trochu škorice, roztľiené klinčeky, zomleté nové korenie a malú lyžičku sódy bikarbóny. Cesto necháme stáť 2 hodiny. Potom ho rozvalíkame na hrubku 1/2 cm a formičkami vykrajujeme rôzne tvary. Medovníky dáme na vymostený a mukou vyspaný plech, potrieme dvakrát roztrepaným celým vajíčkom, môžeme pridať aj oriešok, mandľu a pod., a upečieme vo vyhriatej rúre.

ORECHOVÉ GULKY S RUMOM. 200 g orechov, 250 g práškového cukru, 1 bielek, 30 g hrozienok, 1/2 dl rumu, 50 g mletých orechov na obalovanie, papierové košíčky.

Zomleté orechy zmiešame s cukrom, bielkom, posekanými hrozienkami a rumom. Z masy formujeme malé gulky, ktoré obalujeme v zomletých orechoch a vložíme do papierových košíčkov. Do guliek môžeme zabaliť zavarené višne alebo čerešne, pravda vykôstkovane.

PRAWNIK

PRACA NA ROLI

Osoba, która chce udowodnić swoją pracę (staż) w indywidualnym gospodarstwie rolnym, powinna zwrócić się z odpowiednim wnioskiem do urzędu gminy. Do kompetencji władz gminnych należy bowiem wystawienie zaświadczenie, które przedkłada się w zakładzie pracy. Jeśli urząd gminy nie ma dokumentów pozwalających na wydanie zaświadczenie, to wówczas okresy pracy w gospodarstwie indywidualnym muszą potwierdzić co najmniej dwaj świadkowie, którzy mieszkali w tym czasie na terenie, gdzie położone jest gospodarstwo rolne.

GDZIE SKŁADAĆ WNIOSKI?

Wnioski o emeryturę i renty inwalidzkie przyjmują od swych pracowników - jak wiadomo - społeczne zakłady pracy. Od pracowników nie społecznionych zakładów, twórców, rzemieślników, itp. albo osób nie pozostających w stosunku pracy - przyjmują oddziały, inspektoraty i punkty informacyjne ZUS. Wnioski o renty rodzinne po pracownikach przyjmują społecznione zakłady pracy, gdy pracownik zmarł w czasie trwania stosunku pracy lub w ciągu roku po jego ustaniu, a oddziały, inspektoraty i punkty ZUS - w innych przypadkach.

KTO NIE DOSTANIE ZASIŁKU

Zasiłek wychowawczy nie przysługuje: gdy pracownica korzysta z urlopu wychowawczego do 3 miesięcy; jeśli dochód na osobę w rodzinie przewyższa 1/4 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce społecznionej w minionym roku; jeśli pracownica lub jej mąż mają dochody podlegające opodatkowaniu; gdy dziecko chodzi do żłobka czy innej placówki opiekuńczej; w razie pobierania przez pracownicę emerytury lub renty inwalidzkiej; podjęcia podczas urlopu pracy w wymiarze wyższym niż połowa dotychczasowego wymiaru pracy; w razie wykonywania innej pracy, z której dochód miesięczny przekracza średnio miesięczne wynagrodzenie w gospodarce społecznionej w poprzednim roku.

NOWE PRZEPISY URLOPOWE

Zgodnie z przepisami kodeksu pracy pracodawca jest obowiązany do udzielenia urlopu wypoczynkowego pracownikowi w tym roku kalendarzowym, w którym nabył on do niego prawo. Gdy pracownik z niego nie skorzystał w tym roku kalendarzowym, to na podstawie art. 168 k.p. pracodawca winien takiego urlopu udzielić pracownikowi najpóźniej do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego, przy czym urlopów należy udzielać począwszy od najstarszego.

Od 1.01.1997 r. obowiązują nowe przepisy urlopowe, zgodnie z którymi do czasu urlopu nie wlicza się już dni wolnych od pracy. Ponieważ przepisy nie regulują kwestii, jakie przepisy należy stosować przy realizacji prawa do urlopu nabytego pod rządami „starego kodeksu”, naszym zdaniem od 1.01.1997 r. wszystkie urlopy winny być realizowane zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa. Jest to korzystne dla pracownika. Dodać należy, że prawo do urlopu przedawnia się po upływie trzech lat od dnia, w którym urlop stał się wymagalny.

ZASIŁEK WYRÓWNAWCZY

Przysługuje on pracownikowi mniej sprawnemu zawodowo, jeśli jego wynagrodzenie uległo zmniejszeniu na skutek poddania się rehabilitacji zawodowej w celu adaptacji lub też przyzuczenia do określonej pracy. Zasiłek ten przysługuje w czasie reabilitacji, jednak nie dłużej niż 24 miesiące. Zasiłku nie dostaje się w czasie urlopu bezpłatnego, aresztowania tymczasowego, czy odbywania kary pozbawienia wolności. Nie przysługuje on także za miesiąc, w którym pracownik cały czas choruje. Wysokość zasiłku jest różnicą między wynagrodzeniem faktycznie uzyskiwanym za dany miesiąc na nowym stanowisku a kwotą przeciętnego wynagrodzenia z trzech ostatnich miesięcy zatrudnienia na poprzednim stanowisku.

PARKING DLA INWALIDY

Kierowcy niepełnosprawni mogą parkować w dowolnych miejscach pod warunkiem, że ich auta są oznakowane. Nalepki ze znaczkiem inwalidów można kupić w sklepach ze sprzętem rehabilitacyjnym po okazaniu legitymacji dla zmotoryzowanych inwalidów. Legitymacje takie wydają wojewódzkie zespoły publicznych zakładów opieki zdrowotnej i rehabilitacji niepełnosprawnych lub wydziały zdrowia przy urzędach wojewódzkich. Mogą je dostać osoby o udokumentowanym inwalidztwie narządów ruchu I lub II grupy.

HVIEZDY O NÁS

BÝK (21.4.-20.5.)

Niekde nablízku sa niečo stane, čo ťa znepokojí, ba aj rozčíli. Nervy tu nič nepomôžu. Dôležitejšie bude kľudne prevedeť niekoho, ktorého názor je podľa teba rozhodujúci, ale nesprávny, že nemá pravdu. Druhá polovica mesiaca prinesie dobré správy. Pravdepodobne nadviažeš zaujímavú známost', v ktorej budeš chcieť pokračovať.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Tento mesiac prinesie nové plány, ktoré ťa prinútia zamyslieť sa, ako zmeniť predošlé zámery. Bude to veľmi dôležité, lebo sa pred tebou objavia nové lákavé perspektívy. Podmienkou úspechu budú však spomínané zmeny. Koncom mesiaca dostaneš ponuku, týkajúcu sa pravdepodobne ďalšej cesty. Zapáči sa ti, ale len v prvom momente.

RAK (22.6.-22.7.)

Čakáj ťa starosti, dokonca už v prvých dňoch mesiaca. Zmierniš ich, keď budeš konáť rozvážne. Napokon vysvitne, že si sa ich zbavil ľahšie, než si to očakával. Ani v druhej polovici mesiaca nebude chýbať komplikácie, ale tentoraz všetko pôjde rýchlejšie a dosť hladko. Koncom mesiaca niekoľko stretnutí - jedno veľmi zaujímavé.

LEV (23.7.-23.8.)

Konečne máš možnosť vybaviť záležitosti, ktoré ťa už dlhšie trápia. Zároveň uskutočníš dávno pripravený plán. Bude to mať priaznivý vplyv na tvoru ďalšiu činnosť a umožní vyriešiť niekoľko vážnych osobných a rodinných problémov. Až koncom mesiaca neočakávaná správa môže niektoré otázky zostríť, ale nebude to trvať dlho.

PANNA (24.8.-23.9.)

Zdá sa, že to bude kľudný a jednotrvalý mesiac, najmä prvá polovica. Potom sa udalosti začnú vyvíjať rýchlejšie. V práci sa dočkáš veľmi dobrých výsledkov a tým aj uznania svojich predstavených. V osobnom živote sa ti podarí zmierniť niektoré domáce neprijemnosti a súčasne lepšie organizovať povinnosti. Prejav priateľstva niekoho blízkeho ti urobí veľkú radosť.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Je skoro isté, že tento mesiac začneš v dobrej nálade a plný energie. Mnoho záležitostí sa ti podarí vybaviť. Snaž sa čo najlepšie využiť toto priaznivé obdobie, keďže každá iniciatíva ti môže priniesť úspech. Od polovice mesiaca budeš mať viačej úlohou a povinnosti. Dobre si rozdel' čas, lebo nedodržanie dôležitého termínu ti môže v budúcnosti vázne zaškodiť.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Čaká ťa obdobie živých spoločenských a pracovných kontaktov. Všetky nebudú príliš príjemné, ale väčšina bude dôležitá. Aj keď sa ti niekedy nebude chcieť, premysli si všetky za a proti. Iste dôjde k záveru, že sa vyplatí byť uprostred všetkých udalostí. Koncom mesiaca sa tvoja finančná situácia zlepší oveľa viac, než si to očakával.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Zdá sa, že v tomto mesiaci sa niektoré tvoje plány neskončia tak, ako si predpokladal, ale je to výlučne tvoja vina. Snaž sa tomu vopred zabrániť, možno sa ti to podarí. Iné záležitosti, na ktorých ti záleží, sa vyvíjajú dobre a tak si nemusíš robiť starosti. Niekoľko najbližšieho okolia sklamie tvoju dôveru, ale celá vec nestojí za to, aby si sa tým zbytočne trápil. Tak teda hore hlavu!

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Musíš rátať s tým, že sa nevyhneš výdavkom, aj keď plánovaným, ale neočakávané vysokým. Vezmi kalkulačku a dobre si všetko spočítaj, vďaka čomu sa vyhneš neprijemnej situácii. Nové ponuky môžu zlepšiť tvoje financie, preto neotáľaj, ale rýchlo sa pust' do práce. Pravdepodobne koncom mesiaca ťa čaká niekoľko stretnutí s ľuďmi, ktorých si veľmi važíš.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Tvoje vyhliadky, najmä v osobnom živote, vyzerajú celkom sľubne. Len si dávaj pozor, aby si sa neocitol v situácii, z ktorej bude ľahko nájsť východisko. Všetko musíš riešiť taktne a s citom, preto sa snaž každý krok dobre premysliť. Niekoľko najbližšieho okolia ťa prekvapí pekným darčekom, ktorý ti urobí veľkú radosť.

RYBY (19.2.-20.3.)

Tento mesiac bude pre skoro všetky Ryby veľmi dobrý. Majú pred sebou pokojné a šťastné dni plné úspechov. V práci sa im naskytnú nové možnosti rozvoja a nie je vylúčené, že aj povýšenia. Aj v rodinnom kruhu je všetko priam v ideálnom poriadku. Voč svojim najbližším môžeš byť celkom úprimný a otvorený, stretnie sa s ich úplným pochopením a pomocou.

BARAN (21.3.-20.4.)

V najbližšom období nebudeš mať príliš veľa času pre seba. Čakáj ťa nové povinnosti a niekoľko neodkladných záležitostí. Tvoja účasť pri ich vybavovaní bude však nevyhnutná. Spočiatku tým nebudete príliš nadšení, ale keď si uvedomíš ich význam, ochotne im venuješ svoj čas a pozornosť. Stretnie sa s niečiou závisťou a zlomyseľnosťou, ale neber si to príliš k srdcu. (jš)

NÁŠ TEST

Vy a vaša intuícia

Ludia sa dennodenne dostávajú do situácií, v ktorých sa musia rýchlo orientovať a rozhodovať. Jedni počúvajú hlas rozumu, iní reagujú inštinktívne. Náš test vám pomôže zistieť, do ktorej skupiny patríte. Pokúste sa teda bez rozmýšľania okamžite odpovedať na naše otázky.

1. Máte často pocit, že v niečom budete mať pravdu?

a/ často - 5 b.; b/ niekedy - 3 b.; c/ nie - 1 b.

2. Spýňajú sa vaše predpovede?

a/ často - 5; b/ kedy-tedy - 3; nie - 1.

3. Nenašepkáva vám nejaký vnútorný hlas, aby ste podali totolotka?

a/ ale áno, dosť často - 5; b/ niekedy - 3; c/ nie - 1.

4. Ked' ho podáte, zvyknete vyhrať?

a/ z času na čas áno - 5; b/ nie - 1.

5. Myslíte si, že intuícia je výmyslom ľudí?

a/ určite - 1; b/ neviem - 3; c/ neverím - 5.

6. Dokážete už podľa obálky určiť, kto vám píše?

a/ áno, určite - 5; b/ niekedy sa to stáva - 3; c/ nie - 1.

7. Ak u vás doma niekto zazvoní, tušite kto je za dverami?

a/ takmer vždy to viem - 5; b/ niekedy uhádнем - 3; c/ nie - 1.

8. Spĺňajú sa vaše želania?

a/ áno, takmer vždy - 5; b/ len niektoré - 3; c/ takmer nikdy - 1.

9. Veríte kadejakým poverám?

a/ áno - 5; b/ len niektorým - 3; c/ nie - 1.

10. Veríte, že jestvuje šiesty zmysel?

a/ prirodzene - 5; b/ zdá sa mi, že áno - 3; c/ nie - 1.

MENO VEŠTÍ

- Prosím vás, neotrvávajte! Nevidíte, že sme manželia?

- Ten človek tvrdí, že je vaším blízkym príbuzným.
- Ale to je nejaký idiot, pán sudca.
- Pravda, to nie je bezvýznamné, ale dôkaz to ešte nie je.

***
- Dám ti lístok na vystúpenie anglickej rockovej skupiny.
- Ďakujem, nechcem. Predsa vieš, že som na jedno ucho hluchý.
- No a čo? Druhé si môžeš zapchať vatou.

***
- Otecko, podme do cirkusu. Slúbil si mi!
- Nemám čas.
- Ale je tam vraj zaujímavé číslo: nahá žena na tigrovi.
- No, tak možno pôjdeme. Dávno som nevidel tigra.

***
Pán doktor, zlomil som si ruku, lebo som sa chcel vyhnúť detom.
- A narazili ste do stromu?
- Nie! Spadol som z posteľ!

***
- Ty si iste nový pracovník, prihovorí sa riaditeľ mladému praktikantovi.

- Áno, od dnešného dňa.
- A už ti povedal tvoj vedúci, čo máš robiť?
- Áno. Povedal mi, aby som ho vždy zobudil, keď bude prichádzat riaditeľ!

***
Muž so ženou sa kúpu v mori. Žena hovorí mužovi:
- Drahý, ty si stále pri mne. Bojíš sa, že by som sa mohla utopiť?
- Pravdaže sa bojím. Máš tolko zlata na sebe, že by som nechcel oň prísť.

***
Matka hovorí mládencovi:
- Moja dcéra vie hrať na klavíri, spievať, pozná literatúru, ovláda niekoľko cudzích jazykov, jedným slovom, je vzdelená. A čo viete vy?

- Ja viem varíť, prať, upratovať a veľa iných podobných vecí, - odpovedá chlapec.

***
- Dobrý deň. Je tu hlavný účtovník?
- Nie, je na súde.
- Môžem naňho počkať?
- Môžete, ale sa vám to neplatí. Vráti sa o päť-šest rokov!

VYHODNOTENIE

10-23 bodov: Ste racionálne založený človek. Neveríte v intuičiu. Každý svoj krok si vždy najprv dôkladne premyslite. Máte na všetko vlastný názor a na to, aby ste si ho vytvorili, nepotrebuje ste druhých.

23-27 bodov: Spoliehate sa na rozum, avšak nevylučujete intuičiu. Ste typ človeka, ktorý dokáže skíbiť racionálne závery s náhodne sa vyskytnutými možnosťami. K významným rozhodnutiam dospievate až po dôkladnej úvahy.

38-50 bodov: V živote sa často spoliehate na náhodu, na intuičiu, na šiesty zmysel. Zdá sa, že rozumnú úvahu poznáte len teoretičky. Nečudujte sa, ak sa sklamete, ak sa vaše ilúzie rozplynnú.

JUSTÍNA - trochu záhadné, menlivé, zriedkavé ale zvučné meno. Nositel'ka tohto mena pochádza najčastejšie z mnohodetnej roľníckej alebo robotníckej rodiny. Je priemerne vysoká bud' vysoká, štíhla, obyčajne tmavá blondína, ale niekedy aj hnedovláská, s rovnými a dlhšími vlasmi a sivými, hnédymi poprípade aj zelenými očami. Má veselú povahu a je vždy usmiali. Až do štyridsiatky jej život bude uplyvať pokojne a bez väčších problémov. Potom sa však začnú strosť spojené s dospievajúcimi deťmi a niekedy aj chorobami. Justína máva spravidla dve až tri deti, obyčajne dvoch synov, prípadne aj dcéru. Najviac miluje prvý dieťa, bez ohľadu na to, či je to syn alebo dcéra, čím krividí ostatné deti. Po spomínanej štyridsiatke Justína máva problémy s pečenou a trpi bolesťami hlavy.

Je zaujímavé, že Justína sa zo svojich súrodencov vydáva pomerenie najlepšie, ba aj v živote sa jej lepšie vodi. Je dobrou manželkou, starostlivou matkou a výbornou gazdinou. V škole sa učí veľmi dobre, ale len málokedy sa rozhodne študovať ďalej - na strednej či vysokej škole. Jej manžel je urastený a vysoký muž, trochu nervózny a neveľmi šikovný. Napriek tomu je z neho dobrý gazda, prípadne robotník, ak pracuje mimo pol'nohospodárstva. Podobne ako manželka, aj on má najradšej prvorodené dieťa. V ich domácnosti vládne pokoj a blahobyt.

Justína má dobré srdce, čo často využíva jej rodina, ba aj priatelia a známi, ktorí hľadajú u nej pomoc a podporu. Po päťdesiatke sa na ňu opäť usmeje šťastie. Vyzdravie, deti dobre zaopatrí a ako sama hovorí - začína nanovo žiť.

Aj keď Justína žije v blahobute, peniaze si neveľmi cení a nevie ich vhodne využívať. Už ako dieťa bola pokojná a takou zostáva do konca svojich dní. Spolu s manželom sa dožíva vysokého veku. Jej synovia sa dobre oženia s múdrymi a hospodárnymi ženami, od ktorých sa Justína dočká viaceru vnúčat. Keďže má najradšej prvorodené dieťa (syna či dcéru), prenáša túto lásku aj na nevestu. (jš)

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď do pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Klaňať sa - poníženie, škoda.

Klarinet počuť - dostaneš sa do nudnej, nezaujímavej spoločnosti. Klenoty vidieť - tvoja ještivosť ti prinesie utrpenie; nosiť - šťastie, spokojnosť; kúpiť - budeš mať úspechy; dostať do daru - lichotníci ti klamú.

Klinec nájsť - tvoje nádeje sa splnia; zatíkať - rozhodneš sa správne; vyrovnať - musíš začať šetriť; kut' - budeš robiť užitočnú prácu.

Klopať niekde - potešujúca správa; počuť - znepokojujúca správa.

Kobyla - čaká t'a bohatý zisk bud' veľký príjem z nejakého podnikania.

Kobylku zelenú vidieť skákať - nastanú pre teba bezstarostné časy.

Kočiar - dosiahneš ciel svojich snáh; vystupovať z neho - strata.

Kolovrátok - tvoja práca ti prinesie úspech.

Konský chvost - vyznamenanie.

Konzervy jest' alebo otvárať - bieda, hlad.

Kopcovitá krajina - bez námahy dosiahneš veľký úspech.

Kopyto nejakého zvierat'a - dozvieš sa príjemnú správu.

Korenie - pred tebou neveľmi príjemné chvíle.

Korienky jest' - kvitnúce zdravie; vyhrabávať - veľký zisk, bohatstvo.

Kosa - nebudeš mať ľažkosti, pokojná budúcnosť.

Kosiť - nebudeš chudobný; nezrelé obilie - neprijemnosti v práci; zrelé obilie - máš dobré vyhliadky; zelenú trávu - chráni sa pred zlými známost'ami; suchú trávu - neúspech v práci.

KLENOTY. Mnoho manželiek milionárov, ale aj filmových hviezd, ako napr. Elizabeth Taylorová, vlastní krásne kolekcie bižutérie. Nedávno však ozajstnú senzáciu vzbudila nádherná, veľká kolekcia klenotov, ktorú mohli záujemci nielen obdivovať, ale aj kupovať v jednej aukčnej sieni v Ženeve.

Jej majiteľkou je (alebo skôr bola) Mouna al Ayoub, donedávna manželka saudského princa Nássira al Rashida, ktorý patrí k najbohatším ľuďom na svete. Počas dvadsiatich rokov manželstva daroval Rashid svojej manželke celé hory briliantov, nádherné náhrdelníky, náušnice, šnúry obrovských perál a množstvo inej bižutérie. Princovo manželstvo sa však rozpadlo a Mouna al Ayoub sa usadila na Mallorce. „Nechcem si po manželovi nechať ani jednu pamiatku“ - vyhlásila, a tak sa klenoty dostali na dražbu, kde ich predali za 18 mil. dolárov. Za tieto peniaze chce Mouna vybudovať medzinárodný college, kde by sa učili dievčatá z rôznych krajín. „Chcem, aby si ma pamäタali nie len ako majiteľku klenotov“ - povedala exprízne. Na snímke: Liz Taylorová a jej klenoty.

„NA STOVKE sa život nekončí“ - povedala jedna Varšavčanka, ktorá nedávno oslávila storočné jubileum. Nie je to ojedinely prípad. V posledných rokoch sme viackrát písali o storočných oslavencoch, vtom aj o kaukazských horaloch, kde je ich azda najviac. Jednou z dôstojných jubilantiek, ktorá vlnami oslávila svoju storočnicu, je aj Rose Blumkinová, majiteľka nebrasského nábytkového obchodného domu, dnes najväčšieho

v USA. Založila ho v roku 1936 a pre mnohých, čo ju poznajú, je skutočnou legendou Omahy. Pôvodom je Ruska a jej manžel Isadore zomrel v r. 1950. Zo skromných začiatkov sa vyprávala na multimilionárku. Najpozoruhodnejšie je však to, že hoci má 101 rokov a pohybuje sa len na vozíku, ešte stále pracuje - vedie obrovský obchodný dom s ročným obratom vyše 200 miliónov dolárov. V obchode je, dalo by sa povedať, stále, veď pracuje - ako bola zvyknutá za mladších čias - až 60 hodín týždenne. Pohodlne prispôsobený motorový vozík jej umožňuje dostať sa všade a sledovať všetko na vlastné oči. „Ľudia sa čudujú, ako môže vyše storočná žena tak tvrdzo pracovať ako ja, ale ja si myslím, že práve práca ma udržuje mladou“ - hovorí táto nábytkárska kráľovná (na snímke).

PENIAZE. O veľkých zárobkoch niektorých herečiek, speváčiek či modeliek sa rozprávajú legendy, ktoré ľudí i dnes vzrušujú. Ako sa uvádzá v Slovenke (č. 26/96), známa americká speváčka Madonna už zarobila asi 180 mil. dolárov a podpísané zmluvy jej zaručujú v najbližších piatich rokoch ďalších 75 miliónov. Modelka a herečka Anna Nicole Smithová zarobila na reklame

džínsov Guess 3 mil. dolárov. Potom sa vydala za 89-ročného olejového magnáta Howarda Marshalla, po ktorého smrti zdedia okolo 25 miliónov. Lisa-Marie Presleyová, dcéra slávneho speváka Elvise Presleya, má sice len 27 rokov, ale jej majetok sa odhaduje už na 150 mil. dolárov. Piesne a filmy jej otca a predaj spomienkových predmetov jej i teraz prináša ročne asi 24 mil. dolárov. Neoznáme presne stav bankového konta Demi Mooreovej. Bude iste vysoké, lebo táto najlepšie platená herečka dostáva za jeden film vyše 12 mil. dolárov. Dobre si počína aj sestra slávneho speváka Michaela Jacksona - Janet, ktorá už finančne pomaly doháňa svojho brata. Spomeňme, že z jej prvých dvoch albumov sa predalo viac ako 10 mil. kópií, podpísala tiež 40-miliónový kontrakt so spoločnosťou Virgin Records. Navyše jej posledné turné jej vynieslo okrúhlych 50 miliónov dolárov. Na snímke: Demi Mooreová.

NEÚNAVNA. Neraz sme už písali o rôznych výstrelkoch znácej filmovej hviezdy Elizabeth Taylorovej, o jej siedmich sobášoch a takom istom počte rozvodov.

Avšak v porovnaní s Lindou Essexovou, žijúcou v americkom štáte Indiana, je herečka úplným neviniatkom. Totiž podľa Guinnessovej knihy rekordov je paní Linda absolútou svetovou rekordérkou v počte sobášov a rozvodov. Má 56 rokov a vo svojom živote sa už stihla 22-krát vydáť a to l'kokrát aj rozviest'. V súčasnosti je slobodná, ale pravdepodobne nie nadľho. Má sedem detí (z troch manželstiev) a štrnásť vnúčat. Na snímke: rekordérka s jedným zo svojich manželov.

NAJKRAJŠÍ NA SVETE. V Paríži sa prednedávnom konala tradičná slávnosť, na ktorej boli udelené ceny najkrajším a najelegantnejším ľuďom na svete. Ceny sa udeľuje od roku 1976 a laureátov volí osobitná porota, ktorej členmi sú predstaviteľia spoločenskej smotánky, sveta módy, literatúry a sôbuznisu. Medzi ženami, ktoré v tomto roku získali ceny, sú: Angličanka Patsy Kensitová (známa ako oblúbená herečka pápeža Jána Pavla II.), 15-ročná Sarah Marhallová, vnučka Michele Morganovej, a francúzska

herečka Beatrice Dalleová, ktorá prišla po odber ceny s vytetuvalými plecami. Medzi najkrajších a najelegantnejších mužov porota zaradila o.i. Paula Belmonda, syna slávneho herca Jeana-Paula a prezidenta USA Billu Clintonu, ktorý pre neodkladné pracovné záležitosti nemohol osobne prevziať cenu a poslal vo svojom zastúpení brata Rogera. Na snímke: skupina laureátov.

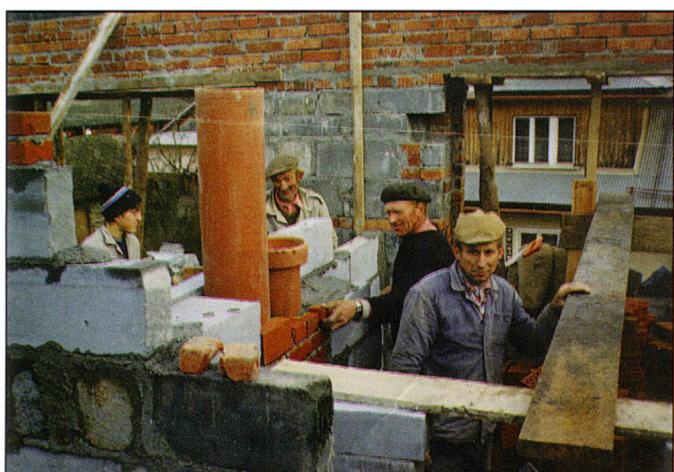
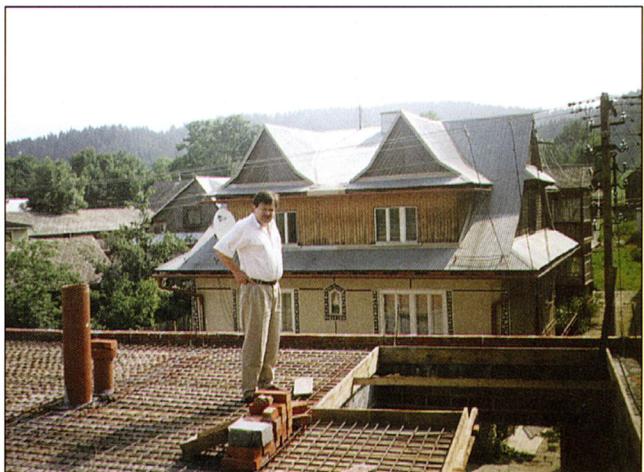
TINA TURNEROVÁ, ako mnohí iste vedia, absolvovala v minulom roku veľké turné po Európe a koncertovala aj v známom rakúskom alpskom stredisku Ischgl. Mala, čo nikoho neprekupuje, obrovský úspech, iba niektorí ochrancovia prírody jej vyčítali, že svojím zvučným mladistvým hlasom na široko-daleko vyplašila vysokohorskú zver. „Starej mame“ rocku, ako ju dnes čoraz častejšie prezývajú, tiahne na šestdesiatku, no jej teengerské oblečenie, ešte vždy pekný hlas a bujará strapatá hriva ju robia stále mladistvou...

NA STAVBE KLUBOVNE V KACVÍNE

Ako sme už viackrát písali, v Kacvíne prebieha výstavba krajanskej klubovne, lepšie povedané - kultúrneho domu MS SSP. Napriek mnohým prekážkam zo strany niektorých inštitúcií a miestnych úradov, ktoré sa od začiatku snažili výstavbu st'ažiť alebo dokonca zmaríť, budova rastie ako z vody. V tomto roku, len čo skončia jarné práce, bude sa vo výstavbe pokračovať. Veríme, že keď to dovolia finančné prostriedky, bude stavba do jesene ukončená. Dnes prinášame niekol'ko záberov z práce kacvínskych murárov na výstavbe tohto kultúrneho stánku. (jš)

Foto: L. Molitoris

Vo Vyšných Lapsoch je kôň ešte stále nenahraditeľný v jarných poľných prácach. Foto: J.Pivovarčík

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

WYKONUJE:

jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości
w formatach A2 i B3
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 32-66-04, 33-09-41, tel./fax: 34-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	3,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	3,50 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	2,50 zł
Zbigniew Tobijański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	5,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	5,00 zł